دانشگاه زنجان

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی
استان زنجان

عنوان طرح:

تدوین نقشه راه تجارت استان و ارائه برنامه عملیاتی جهت اجرا و پایش سالیانه

دانشگاه زنجان

زمستان ۱۴۰۳

خلاصه مدیریتی:

استان زنجان که حدود ۸۰ درصد تجارت آن به سه کشور شریک تجاری عمده آن هست و از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲ به صورت متوسط نزدیک به ۶۷ درصد تجارت آن را صادرات یک محصول تشکیل می‌دهد که بیانگر عدم تقارن در تجارت استان هست. در شرایط فعلی عمده محصولات صادرات استان که مربوط به بخش معدن شامل سرب و روی، مس، فولاد و ... است که با تهدیداتی مانند کاهش ذخایر معادن، کمبود انرژی، کمبود آب و سیاست‌های محدودکننده استان با هدف کاهش آلایندها مواجه است. پس با این شرایط لازم که نقشه راهی طراحی شود که در گام اول ضمن تنوع شرکای تجاری محصولات استان، محصولات صادراتی نیز در سبد مصرف‌کنندگان برون مرزی نیز متنوع شود.

برای شناسایی پتانسیل‌ها در بازارهای بین‌المللی برای صادرات محصولات مزیت دار استان؛ روند صادرات ۲۵ محصولات عمده استان که طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵ بیش از ۹۹ درصد از صادرات استان را تشکیل می‌دادند، بررسی شد و متوسط سهم هر محصول طی دوره مذکور محاسبه گردید. سپس برای هر یک از محصولات پتانسیل‌های موجود در بازارهای بین‌المللی محاسبه شد. بنابر محاسبات صورت گرفته این تحقیق، ۳۵۰ میلیون دلار امکان صادرات بیشتر در حوزه محصولات معدنی و ترانسفورماتورها وجود دارد. با در نظر گرفتن سایر محصولات و کشورهای بیشتر، به افزایش صادرات تا ۴۵۰ میلیون دلار امیدوار بود در ادامه این‌سوال مطرح شد که چه عاملی باعث شده استان در پاسخ به تقاضاها موجود، نتوانسته به نحو مطلوب سهم خود از تجارت کشور و بازارهای هدف شرکای تجاری افزایش دهد. برای پاسخ به این سوال با ترسیم زنجیره تجارت با جمعی از تجار و بازرگانان فعال در سطح استان و ملی مصاحبه شده و همچنین از نتایج مطالعات داخلی نیز در این زمینه استفاده شده تا چالش‌های موجود در زنجیره صادرات استان را شناسایی گردد. برخی از صاحب‌نظران معتقد بودند که با وجود داشتن مزیت در چند کالا و وجود مشتری به آن، زیرساخت‌های مربوط به فرایند صادارت و واردات به خوبی فراهم نشده است و برخی معتقد بودند که مزیت‌های صادراتی استان به دلایل برخی مشکلات از جمله کیفیت و

سلامت و عدم حمایت دولت قادر به رقابت با نمونه‌های خارجی نیستند. با توجه به مطرح شدن دیدگاه‌های مختلف و بارش افکار، نکته و نظرات افراد خبره در قالب جداول با محوریت مقولات اصلی شناسایی شد متناسب با آن استراتژی و شاخص‌ها برای پایش سالانه جهت بهبود و ارتقا جایگاه تجارت استان تدوین گردید که شامل استراتژی مربوط به فرایند تولید (رفع حلقه‌های مفقوده زنجیره تولید با هدف تولید کالای با طراحی و کیفیت مناسب)، استراتژی مربوط به فرایند صادرات (صادرات کالا به بازار هدف در کمترین زمان، بطور مستمر و همسو با خواسته‌ها و سلایق مشتری در بازار هدف)، استراتژی مربوط به نهادهای دولتی (تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز برای صادرات کم‌هزینه و حمایت از صادرکنندگان (سخت افزاری و نرم افزاری)) و استراتژی مربوط به نهادهای صادراتی (بازارشناسی و معرفی محصولات به کشورهای هدف صادراتی با سنجش پتانسیل‌ها).

فهرست مطالب

فصل اول:تحلیل توصیفی وضعیت صادرات استان ۹

۱-۱- مقدمه ۱۰

۱-۲- بررسی وضعیت تراز تجاری استان ۱۱

۱-۲-۱- بازارهای هدف صادراتی استان ۱۳

۱-۲-۲- عمده محصولات صادراتی ۱۷

فصل دوم: تحلیل توصیفی از وضعیت واردات استان ۲۳

۱-۲- بررسی وضعیت محصولات و کشورهای تجاری استان در بخش واردات ۲٤

۲-۲- عمده محصولات وارداتی استان ۲٦

فصل سوم: سنجش پتانسیل‌های صادراتی استان و کشور ۳۰

۳-۱- روش‌های ارزیابی پتانسیل‌های صادراتی متنوع ۳۱

۳-۲- سنجش پتانسیل‌های عمده محصولات صادراتی استان ۳۵

۳-۲-۱- بررسی پتانسیل‌های صادراتی محصول روی (کد تعرفه ۷۹) ۳۵

۳-۲-۲- وضعیت صادرات محصول سرب (کد تعرفه ۷۸) ٤۰

۳-۲-۳- وضعیت صادرات کنسانتره سرب و روی (۲۶) ٤۳

۳-۲-۴- وضعیت صادرات محصول فولاد (۷۲) ٤٤

۳-۲-۵- وضعیت صادرات محصول مس (۷۴) ۵۰

۳-۲-۶- وضعیت صادرات محصول ترانسفورماتورها و کابل (۸۵) ۵۵

۳-۲-۷- جمع‌بندی ٦۰

فصل چهارم: تحلیل زنجیره یا فرایند صادرات ٦۱

۴-۱- مقدمه ٦۲

۴- ۲- فرایندهای صادرات محصول ۶۲
۴-۳- صادرات توسط شرکت مدیریت صادرات ۶۷
۴-۴- تحلیل چالش‌های صادراتی استان ۷۱
۴-۵- جمع‌بندی ۸۰
فصل پنجم: تدوین برنامه‌های عملیاتی مبتنی بر شاخص‌های قابل رصد جهت ارزیابی بهبود در روند صادرات استان ۸۲
۵-۱- طراحی و تدوین استراتژی‌ها مدنظر ۸۳
۵-۲- برنامه‌های عملیاتی مبتنی بر شاخص‌ها و قابل رصد جهت ارزیابی ۸۳
۵-۳-پیشنهادات برای مطالعات آتی ۸۹
پیوست ۹۲

فهرست جداول

جدول۱- ۱: تعداد کشورهای هدف صادراتی استان طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵..... ۱۰

جدول۱- ۲: تعداد کشورهای صادرکننده به استان (واردات استان) طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵..... ۱۱

جدول ۱- ۳: وضعیت تراز تجاری استان زنجان طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵..... ۱۱

جدول ۱- ۴: آمار و اطلاعات صادرات استان براساس صادرات از گمرک و مبدأ تولید..... ۱۲

جدول۱- ۵: سهم کشورهای هدف صادارتی از محصولات صادراتی استان زنجان..... ۱۴

جدول۱- ۶: سهم عمده محصولات صادراتی استان..... ۱۷

جدول۲- ۱: سهم و ارزش عمده کشورهای صادر کننده به استان (کشورهای تأمین کننده کالاهای وارداتی استان) ۲۳

جدول۲- ۲: عمده محصولات وارداتی استان طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۹..... ۲۶

جدول۳-۱: عمده محصولات صادراتی استان زنجان طی دوره ۱۳۹۵-۹ ماهه ۱۴۰۲ به تفکیک کد محصولی (ارزش دلار) ۳۱

جدول۳- ۲: سهم هر محصول از صادرات استان طی دوره ۱۳۹۵-۹ ماهه ۱۴۰۲ به تفکیک کد محصولی (سهم -درصد) ۳۳

جدول۳-۳: میزان صادرات محصولات روی از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۳۵

جدول۳- ۴: میزان محصولات روی صادرات شده از زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۳۶

جدول۳- ۵: ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل صادراتی کشورهای صادرکننده محصول روی (کد کالایی ۷۹۰۱۱۲)- میلیون دلار..... ۳۷

جدول۳- ۶: ظرفیت بالقوه کشورهای واردکننده محصول روی از ایران و صادرات ایران..... ۳۸

جدول۳- ۷: وضعیت صادرات سرب از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۴۰

جدول۳- ۸: وضعیت صادرات محصولات سرب از استان زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۴۰

جدول۳- ۹: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل کشورهای صادرکننده محصول سرب تصفیه شده و کارنشده..... ۴۱

جدول۳- ۱۰: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصول سرب به سایر کشورها..... ۴۲

جدول۳- ۱۱: وضعیت صادرات کنسانتره سرب و وری در کشور سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۴۳

جدول۳- ۱۲: وضعیت صادرات کنسانتره سرب و روی از زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۴۳

جدول۳- ۱۳: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصول کنسانتره سرب به سایر کشورها.....۴۴

جدول۳- ۱۴: میزان محصولات فولادی صادر شده از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۴۶

جدول۳- ۱۵: میزان محصولات فولادی صادر شده از استان زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۴۸

جدول۳- ۱۶: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات میلگرد به سایر کشورها.....۴۹

جدول۳- ۱۷: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات پروفیل به سایر کشورها..... ۵۰

جدول۳- ۱۸: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات شمش فولادی به سایر کشورها.....۵۱

جدول۳- ۱۹: وضعیت محصولات منتخب مس صادرات از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۵۲

جدول ۳-۲۰: وضعیت محصولات صادرتی مس از استان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد) ۵۳

جدول۳- ۲۱: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات مس به سایر کشورها..... .....۵۳

جدول۳- ۲۲: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات مس به سایر کشورها.....۵۴

جدول۳- ۲۳: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات مس به سایر کشورها.....۵۵

جدول۳- ۲۴: وضعیت صادرات محصولات ترا نسفورماتورهای و محصولات وابسته آن از کشور در سال ۱۴۰۱.....۵۷

جدول۳- ۲۵: وضعیت صادرات محصولات ترانسفورماتورهای و محصولات وابسته آن از استانزنجان در سال ۱۴۰۱..... ۵۸

جدول۳- ۲۶: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات ترانسفور ماتورهای مایع کمتر یا مساوی ۶۵۰ به سایر کشورها..... ۶۰

جدول۳- ۲۷: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات به قدرت بیشترا ز KVA ۵۰۰به سایر کشورها..... ۶۰

جدول ۴-۱: بررسی چالش‌های صادراتی استان حول محور مقولات اصلی..... ۷۳

جدول ۴-۲: مشکلات ساختاری تولید و تجارت..... ۸۳

جدول ۵-۱: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های فرایند تولید (حوزه شرکت شهرک‌های صنعتی) ۸۵

جدول ۵-۲: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های فرایند صادرات..... ۸۷

جدول ۵-۳: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های نهادهای دولتی..... ۸۸

جدول ۵-۴: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های نهادهای صادراتی..... ۸۹

فهرست اشکال

شکل۳- ۱:آیتم‌های مدنظر برای بررسی پتانسیل‌های صادراتی کشورها ۳۰شکل ۴-۱: فرایندهای صادرات محصول (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳) ۶۵

شکل ۴-۲: زنجیره صادرات و اقدام خود تولیدکننده به صادرات کالا و خدمات..... ۶۷

شکل ۴-۳: زنجیره صادرات و اقدام شرکت مدیریت صادرات به صادرات کالا و خدمات..... ۷۱

فهرست نمودارها

نمودار۱- ۱: تعداد شرکای استان در صادرات و واردات کالا و خدمات..... ۱۱

نمودار۱- ۲: سهم عمده محصولات صادراتی استان.....۲۰

نمودار۱- ۳: روند صادرات عمده محصولات تولید شده در استان.....۲۰

نمودار ۱-۴: روند صادرات عمده محصولات تولید شده در استان..... ۲۱

فصل اول

تحلیل توصیفی وضعیت صادرات استان

۱-۱- مقدمه

یکی از عوامل مهم دستیابی به رشد و رونق اقتصادی پایدار، فراهم نمودن شرایط و زمینه های لازم برای توسعه صادرات بوده و توسعه صادرات غیرنفتی در واقع موتور محرکه تولید است. بنابراین، توسعه صادرات غیرنفتی در استان بی‌تردید اهمیتی استراتژیک برای اقتصاد استان داشته و تراز تجاری مثبت نشان از ارزآوری و ایجاد زمینه های اشتغال، حرکت به سمت تولید صادرات محور و افزایش درآمد استان خواهد بود.

استان زنجان با توجه به وسعت خود در مقایسه با سایر استانهای کشور از پتانسیل‌های معدنی قابل توجهی برخورداربوده و به لحاظ شرایط زمین شناسی دارای شرایط بسیار مناسبی برای تشکیل کانی‌های معدنی می‌باشد، به گونه‌ای که بالغ بر ۶۵٪ انواع مواد معدنی که در کشور تولید می‌گردد در این استان وجود دارد . ۳۵ نوع ماده معدنی در استان وجود دارد که ۳۰ نوع آن مورد بهره‌برداری قرار گرفته است و کل ذخایر معادن فعال و غیر فعال استان بالغ بر ۶۰۰ میلیون تن می‌باشد. از نظر وجود ذخایر معدنی دارای پتانسیل های بسیار غنی بوده و ضمن داشتن رتبه ۱۲ کشوری یکی از قطب های معدنی کشور، علی الخصوص در زمینه ذخایر سرب و روی با عیار مطلوب به حساب می آید. از انواع مواد معدنی که در استان یافت می شود می‌توان به مواد معدنی منحصر بفردی شامل آلونیت (تنها در استانهای قزوین و زنجان و آذربایجان شرقی)، براسیت، آنتی‌موئن، سرب و روی با عیار بالا و سنگ‌های گرانیتی با رنگ بژ و شکلاتی با نام گرانیت خرمدره و پتاس‌سنگی و سولفات منیزیم اشاره کرد. همچنین سایر مواد معدنی شامل طلا، مس، سنگ آهن، ذغال سنگ، منگنز، کرومیت، تالک، سیلیس، فلدسپات سدیک وپتاسیک، انواع خاک‌های صنعتی، بنتونیت، ایلیت، کائولن، منیزیت، باریت، سلستین و انواع سنگ‌های ساختمانی، تراورتن، مرمریت، سنگ چینی، سنگ لاشه، نمک سنگی و آبی وآهک و گچ و رس و شن و ماسه می‌باشد.

۱-۲- بررسی وضعیت تراز تجاری استان

براساس آخرین گزارشات گمرک جمهوری اسلامی ایران و گمرک استان زنجان، تعداد شرکای تجاری به عنوان بازارهای هدف صادراتی به شرح جدول ذیل است:

جدول۱- ۱: تعداد کشورهای هدف صادراتی استان طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵

سال	تعداد شرکا (کشورهای هدف صادراتی)	ارزش صادرات
۱۳۹۵	٤۰	۱۸۳,۸۷۰,۹۱۰
۱۳۹٦	٥۷	۳۲۹,۹٥۱,۳۳٤
۱۳۹۷	٥۰	۳٦۸,٦۷٤,۳٥۳
۱۳۹۸	٤۷	۲۲۱,۳٥٦,۰۱۲
۱۳۹۹	٤۱	۲٦٥,۰۹٤,٥٥٦
۱٤۰۰	٤۷	٥۸۲,۷۰۲,٦۹۷
۱٤۰۱	۳۸	٥۷٦,٤۹٦,۱۸۱
۱٤۰۲	۳۸	۳٤۹,۸٦۲,٤٤٥

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

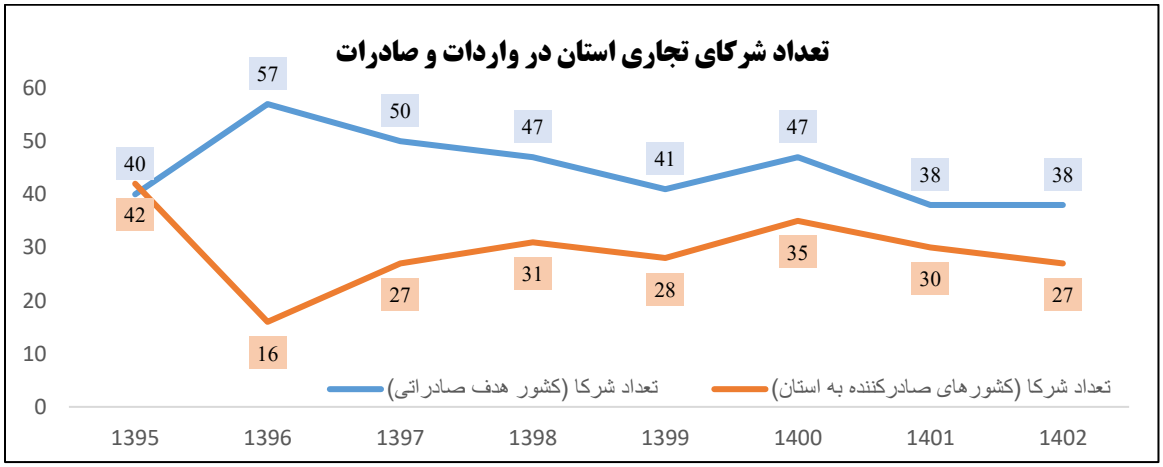
براساس گزارشات اداره کل گمرکات کشور، در سال ۱۴۰۲ حجم صادرات کشور ۴۹ میلیارد دلار بوده که سهم استان زنجان ۰.۹۰ درصد (نزدیک به یک درصد) می‌باشد. همچنین سهم استان از صادرات ۵۲ میلیارد دلاری کشور در سال ۱۴۰۱ برابر با ۱.۰۸ درصد می‌باشد.در حالی که این سهم در سال ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹ به ترتیب برابر با ۱.۲۰ درصد و ۱.۹ درصد بوده است. بر این اساس طی سال‌های گذشته سهم صادرات استان از صادرات کشور کاهش داشته است

همان‌طور که مشاهده می‌شود بعد از اعمال تحریم‌ها در سال ۱۳۹۷ تعداد شرکای استان زنجان با یک روند نزولی مواجه شده و به عبارتی تنوع در بازارهای هدف صادراتی استان در حال کاهش هست. همچنین براساس آخرین گزارشات گمرک جمهوری اسلامی ایران و گمرک استان زنجان، تعداد شرکای تجاری به عنوان صادرکنندگان به استان به شرح جدول ذیل است:

جدول۱– ۲: تعداد کشورهای صادرکننده به استان (واردات استان) طی دوره ۱۴۰۲–۱۳۹۵

سال	تعداد شرکا (کشورهای صادرکننده به استان)	ارزش واردات
۱۳۹۵	٤۲	۲٤۰,٤۸۲,٥۹٤
۱۳۹٦	۱٦	۱۸٤,۱٥٤,۹۲۲
۱۳۹۷	۲۷	۲۱۰,٦۱٦,۸۹۹
۱۳۹۸	۳۱	۲۹۰,۳٥۷,٤۷۲
۱۳۹۹	۲۸	۳۲۱,٦۱۳,۰٥۸
۱٤۰۰	۳٥	۳۹۱,۹۹۷,۹٦۸
۱٤۰۱	۳۰	٥٤۹,۲۲۳,٦٦۲
۱٤۰۲	۲۷	٥۳۹,۹۷۹,۸٤۱

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

نمودار۱– ۱: تعداد شرکای استان در صادرات و واردات کالا و خدمات

جدول ۱– ۳: وضعیت تراز تجاری استان زنجان طی دوره ۱۴۰۲–۱۳۹۵

سال	تراز تجاری (دلار)
۱۳۹۵	-۵۶۶۱۱۶۸۴
۱۳۹۶	۱۴۵۷۹۶۴۱۲
۱۳۹۷	۱۵۸۰۵۷۴۵۴
۱۳۹۸	-۶۹۰۰۱۴۶۰
۱۳۹۹	-۵۶۵۱۸۵۰۲
۱۴۰۰	۱۹۰۷۰۴۷۲۹
۱۴۰۱	۲۷۲۷۲۵۱۹
۱۴۰۲	-۱۹۰۱۱۷۳۹۶

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

یکی از ضعف‌های اصلی در حوزه تجارت استان، نبود اطلاعات دقیق از میزان صادرات واقعی استان است. برای مثال، صادرات محصولی مانند خرما در آمار و اطلاعات گمرک استان زنجان مشاهده می‌شود که ظرفیت تولید این محصول در استان وجود نداشته و این محصول یک استان دیگر است که از طریق استان زنجان صادرات شده است فلذا برای حل این مشکل باید گمرک جمهوری اسلامی ایران، همه گمرکات استان‌ها را به ثبت مبدأ تولید کالا در زمان اظهار به گمرک جهت صادرات ملزم نماید. در این صورت، سنجش واقعی پتانسیل‌های صادراتی استان‌ها میسر خواهد شد. براساس اطلاعات اخذ شده از اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان، میزان صادرات استان در سال ۱۴۰۲ از گمرک استان و سایر گمرکات براساس مبدأ تولید کالا به شرح ذیل است:

جدول ۱– ۴: آمار و اطلاعات صادرات استان براساس صادرات از گمرک و مبدأ تولید

عملکرد	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲
صادرات مبداء تولید	۲۸۴	۲۶۳	۳۵۴	۴۵۷	۴۹۰	۳۵۹	۳۴۲	۶۳۷	۶۷۷	۶۲۵
صادرات گمرک زنجان	۲۵۳	۲۲۸	۱۸۵	۳۳۰	۳۵۴	۲۲۳	۲۷۰	۵۶۵	۵۷۹	۴۶۸

منبع: گزارشات غیررسمی اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان (۱۴۰۳)

قابل ملاحظه است که آمار صادرات استان براساس مبدأ تولید کالا حدود ۱۵۰ میلیون دلار بیشتر از آمار ارائه شده در سایت گمرک کل کشور به تفکیک استان‌ها است. اگر این آمار ارائه شده صحیح باشد آنگاه؛ بررسی اطلاعات ارائه شده از سوی گمرک استان به عنوان تجارت استان، بیانگر ظرفیت و پتانسیل واقعی تولیدی و صادراتی استان نخواهد بود.

۱–۲–۱– بازارهای هدف صادراتی استان

طبق اعلام گمرک ایران در سال ۱۴۰۲، ۱۰ شریک تجاری اول کشور ایران شامل چین، امارات متحده عربی، ترکیه، عراق، هند، پاکستان، فدراسیون روسیه، عمان، آلمان و افغانستان بوده است که ۸۴ درصد از ارزش کل مبادلات تجاری کشور را به خود اختصاص داده‌اند. شایان ذکر است، از بین۱۰ شریک تجاری نخست کشور، ۷ کشور همسایه و تنها یک کشور از قاره

اروپا بوده است در این راستا، برای اینکه سهم هر یک از کشورهای شریک تجاری از محصولات صادراتی استان زنجان مشخص شود لازم بود که سهم استان زنجان از بازارهای هدف صادراتی مشخص گردد که در جدول زیر قابل مشاهده است:

جدول۱– ۵: سهم کشورهای هدف صادارتی از محصولات صادراتی استان زنجان

سال	پارامترها	کشور هدف صادارتی										
		ترکیه	عراق	امارات متحده عربی	پاکستان	آفریقای جنوبی	هند	جمهوری کره	افغانستان	جمهوری عربی سوریه	چین	ترکمنستان
۱۳۹۵	ارزش دلاری	۹۰۴۱۲۷۱۴	۳۳۴۲۳۳۰۴	۸۶۰۰۴۶۱	۸۳۸۸۹۱۵	۷۰۷۰۰۰۰	۵۷۲۰۹۲۱	۵۰۲۸۳۱۲	۴۸۶۶۰۱۹	۴۶۲۰۰۰۰	۳۶۷۹۶۹۶	۲۰۳۳۴۰۹
	سهم (درصد)	۴۹.۱۷	۱۸.۱۸	۴.۶۸	۴.۵۶	۳.۸۵	۳.۱۱	۲.۷۳	۲.۶۵	۲.۵۱	۲.۰۰	۱.۱۱
	فراوانی‌تجمعی	۴۹.۱۷	۶۷.۳۵	۷۲.۰۳	۷۶.۵۹	۸۰.۴۳	۸۳.۵۵	۸۶.۲۸	۸۸.۹۳	۹۱.۴۴	۹۳.۴۴	۹۴.۵۵
۱۳۹۶	کشور	ترکیه	عراق	هند	افغانستان	چین	امارات متحده عربی	جمهوری کره	پاکستان	اندونزی	قطر	ایتالیا
	ارزش دلاری	۲۲۲۹۴۲۶۵۶	۱۶۶۰۹۲۱۰	۱۲۱۵۳۵۷۷	۱۱۹۹۸۴۹۱	۱۱۲۱۶۷۶۹	۸۶۲۷۷۸۸	۶۷۹۲۷۵۲	۵۳۱۹۴۹۹	۵۱۶۲۲۶۷	۳۷۳۵۵۴۳	۳۱۸۵۸۳۵
	سهم (درصد)	۶۷.۵۷	۵.۰۳	۳.۶۸	۳.۶۴	۳.۴۰	۲.۶۱	۲.۰۶	۱.۶۱	۱.۵۶	۱.۱۳	۰.۹۷
	فراوانی‌تجمعی	۶۷.۵۷	۷۲.۶۰	۷۶.۲۹	۷۹.۹۲	۸۳.۳۲	۸۵.۹۴	۸۸.۰۰	۸۹.۶۱	۹۱.۱۷	۹۲.۳۰	۹۳.۲۷
۱۳۹۷	کشور	ترکیه	عراق	افغانستان	هند	چین	امارات متحده عربی	ویتنام	پاکستان	ترکمنستان	ایتالیا	قطر
	ارزش دلاری	۲۳۳۱۸۷۴۹۲	۲۹۸۸۶۷۵۶	۲۱۱۹۸۲۷۵	۱۵۸۷۲۱۰۱	۱۵۸۵۴۹۰۴	۱۳۷۵۸۴۷۵	۵۱۷۱۶۹۹	۳۹۱۵۷۵۷	۳۵۵۹۸۴۶	۳۲۲۴۷۷۹	۲۱۱۲۳۷۱
	سهم (درصد)	۶۳.۲۵	۸.۱۱	۵.۷۵	۴.۳۱	۴.۳۰	۳.۷۳	۱.۴۰	۱.۰۶	۰.۹۷	۰.۸۷	۰.۵۷
	فراوانی‌تجمعی	۶۳.۲۵	۷۱.۳۶	۷۷.۱۱	۸۱.۴۱	۸۵.۷۱	۸۹.۴۴	۹۰.۸۵	۹۱.۹۱	۹۲.۸۷	۹۳.۷۵	۹۴.۳۲
۱۳۹۸	کشور	ترکیه	عراق	عمان	افغانستان	فدراسیون روسیه	پاکستان	ویتنام	هند	آذربایجان	ترکمنستان	نیجر
	ارزش دلاری	۱۳۹۴۸۰۲۶۱	۳۳۴۰۷۸۹۴	۱۷۷۷۹۱۸۰	۱۴۳۱۲۵۶۱	۲۴۵۰۲۱۶	۱۴۵۸۲۴۲	۱۳۰۹۰۲۳	۱۲۷۲۱۷۶	۱۱۴۸۵۲۶	۱۰۲۳۴۰۸	۹۳۳۱۲۰
	سهم (درصد)	۶۳.۰۱	۱۵.۰۹	۸.۰۳	۶.۴۷	۱.۱۱	۰.۶۶	۰.۵۹	۰.۵۷	۰.۵۲	۰.۴۶	۰.۴۲
	فراوانی تجمعی	۶۳.۰۱	۷۸.۱۰	۸۶.۱۴	۹۲.۶۰	۹۳.۷۱	۹۴.۳۷	۹۴.۹۶	۹۵.۵۳	۹۶.۰۵	۹۶.۵۱	۹۶.۹۴
۱۳۹۹	کشور	ترکیه	عراق	امارات متحده عربی	ارمنستان	پاکستان	افغانستان	عمان	هند	ازبکستان	فدراسیون روسیه	قطر

سال	پارامترها	کشور هدف صادراتی									
	ارزش دلاری	۱۶۹۸۶۵۵۳۶	۳۴۸۸۷۶۱۵	۱۸۰۶۲۷۳۴	۹۲۴۵۳۹۲	۷۹۶۶۱۴۵	۶۴۱۸۲۳۷	۴۷۶۳۰۵۷	۳۱۳۴۶۴۱	۱۷۰۸۷۴۲	۱۱۲۶۰۳۷	۱۰۱۲۹۳۶
	سهم (درصد)	۶۴.۰۸	۱۳.۱۶	۶.۸۱	۳.۴۹	۳.۰۱	۲.۴۲	۱.۸۰	۱.۱۸	۰.۶۴	۰.۴۲	۰.۳۸
	فراوانی‌تجمعی	۶۴.۰۸	۷۷.۲۴	۸۴.۰۵	۸۷.۵۴	۹۰.۵۴	۹۲.۹۷	۹۴.۷۶	۹۵.۹۴	۹۶.۵۹	۹۷.۰۱	۹۷.۴۰
۱۴۰۰	کشور	ترکیه	چین	عراق	امارات متحده عربی	فدراسیون روسیه	پاکستان	آفریقای جنوبی	هند	ازبکستان	عمان	گرجستان
	ارزش دلاری	۲۹۰۶۷۶۹۲۵	۷۹۲۰۷۷۰۸	۶۱۵۵۳۲۰۱	۴۹۴۰۵۷۱۹	۱۴۴۲۲۲۶۱	۱۲۲۰۸۸۵۵	۱۱۱۲۲۴۵۱	۱۰۸۸۶۳۹۹	۷۸۱۰۴۳۸	۷۱۱۱۶۱۳	۶۹۴۲۵۹۳
	سهم (درصد)	۴۹.۸۸	۱۳.۵۹	۱۰.۵۶	۸.۴۸	۲.۴۸	۲.۱۰	۱.۹۱	۱.۸۷	۱.۳۴	۱.۲۲	۱.۱۹
	فراوانی‌تجمعی	۴۹.۸۸	۶۳.۴۸	۷۴.۰۴	۸۲.۵۲	۸۴.۹۹	۸۷.۰۹	۸۹.۰۰	۹۰.۸۷	۹۲.۲۱	۹۳.۴۳	۹۴.۶۲
۱۴۰۱	کشور	ترکیه	عراق	امارات متحده عربی	پاکستان	هند	جمهوری آذربایجان	عمان	فدراسیون روسیه	آفریقای جنوبی	اسپانیا	گرجستان
	ارزش دلاری	۳۷۶۵۶۱۹۰۶	۷۸۸۱۲۷۳۲	۳۹۱۰۶۸۰۵	۱۷۳۱۲۷۶۵	۸۳۶۰۸۷۰	۷۸۳۴۴۸۱	۷۳۰۹۰۸۰	۶۲۳۲۷۲۳	۵۶۵۷۵۸۵	۴۵۱۰۲۰۲	۴۱۶۷۱۳۳
	سهم (درصد)	۶۵.۳۲	۱۳.۶۷	۶.۷۸	۳.۰۰	۱.۴۵	۱.۳۶	۱.۲۷	۱.۰۸	۰.۹۸	۰.۷۸	۰.۷۲
	فراوانی‌تجمعی	۶۵.۳۲	۷۸.۹۹	۸۵.۷۷	۸۸.۷۸	۹۰.۲۳	۹۱.۵۹	۹۲.۸۵	۹۳.۹۳	۹۴.۹۲	۹۵.۷۰	۹۶.۴۲
۱۴۰۲	کشور	ترکیه	عراق	امارات متحده عربی	ازبکستان	پاکستان	تایلند	هند	جمهوری آذربایجان	عمان	فدراسیون روسیه	آفریقای جنوبی
	ارزش دلاری	۱۹۱۷۵۶۶۵۴	۸۹۸۸۱۴۶۱	۱۹۱۸۳۶۶۱	۶۱۰۳۲۵۸	۵۸۰۰۹۱۳	۵۶۲۷۲۱۸	۳۶۸۳۱۴۹	۳۴۹۰۱۳۶	۳۲۷۹۱۶۴	۳۱۶۶۵۵۳	۲۸۰۰۸۶۰
	سهم (درصد)	۵۵.۲۸	۲۵.۹۱	۵.۵۳	۱.۷۶	۱.۶۷	۱.۶۲	۱.۰۶	۱.۰۱	۰.۹۵	۰.۹۱	۰.۸۱
	فراوانی‌تجمعی	۵۵.۲۸	۸۱.۱۸	۸۶.۷۱	۸۸.۴۷	۹۰.۱۵	۹۱.۷۷	۹۲.۸۳	۹۳.۸۴	۹۴.۷۸	۹۵.۶۹	۹۶.۵۰
متوسط	ارزش دلاری	۲۱۴,۳۶۰,۵۱۸	۴۹,۵۱۴,۵۸۵	۲۴,۷۰۴,۷۳۷	۱۶,۵۷۹,۹۰۰	۹,۱۴۲,۷۶۰	۷,۷۰۶,۷۷۷	۵,۶۴۷,۴۴۰	۴,۸۸۹,۶۶۹	۴,۱۱۸,۳۲۱	۳,۴۴۷,۲۲۹	۲,۸۹۸,۵۳۲
	سهم (درصد)	۵۹.۶۹	۱۴.۰۹	۶.۴۸	۴.۴۶	۲.۶۶	۲.۲۰	۱.۶۰	۱.۳۸	۱.۱۸	۰.۹۸	۰.۷۷
	فراوانی تجمعی	۵۹.۶۹	۷۳.۷۹	۸۰.۲۷	۸۴.۷۳	۸۷.۳۹	۸۹.۵۹	۹۱.۱۹	۹۲.۵۷	۹۳.۷۵	۹۴.۷۳	۹۵.۵۰

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

بررسی مشاهدات جدول فوق نشان می‌دهد بازار اول صادرات محصولات تولیدی استان زنجان بازار کشور ترکیه بوده به طوری که طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵به صورت متوسط نزدیک به ۶۰ درصد صادرات استان به این کشور صورت پذیرفته است. این موضوع نشان می‌دهد استان زنجان برای ۶۰ درصد محصولات صادراتی خود فقط یک بازار هدف دارد. بدیهی است که این موضوع وضعیت شکننده تجارت استان زنجان را نشان می‌هد. اگر به هر دلیلی ارتباط تجاری بین دو کشور با مشکلی مواجه شود و کشور همسایه حاضر به تجارت با ایران نباشد، صادارت محصولات تولیدی استان با مشکل جدی مواجه خواهد شد چون با حذف کشور ترکیه از بازارهای هدف صادراتی استان، ارزش صادرات استان از نصف نیز کمتر خواهد بود.

بازار دوم هدف صادراتی استان طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵ مربوط به کشور عراق است (به غیر از سال ۱۴۰۰) که به طور متوسط نزدیک به ۱۵ درصد استان به کشور انجام می‌شود. براین اساس می‌توان نتیجه گرفت که ۷۴ درصد محصولات تولیدی استان به کشور ترکیه و عراق صادر می‌شود که بیانگر عدم تقارن یا ناهمگونی در بخش صادرات استان است. فلذا بازنگری در نقشه تجارت استان ضروری به نظر می‌رسد. همچنین حدود ۹۵ درصد استان زنجان به ۱۰ کشور انجام می‌شود که عمدتاً کشورهای همسایه می‌باشد و محصول صادراتی استان در بازارهای کشورهای اروپایی (به جز ترکیه) و آفریقایی جایگاه چندانی ندارد. حال با بررسی وضعیت شرکای تجاری استان زنجان به بررسی وضعیت تنوع در محصولات صادراتی در ادامه پرداخته می‌شود.

۱-۲-۲- عمده محصولات صادراتی

مطالعه بخش قبلی نشان می‌دهد، بخش عمده صادرات استان زنجان با چند کشور همسایه است که بسیار محدود و شکننده می باشد. حال در ادامه روند صادرات محصولات و ایجاد تنوع در محصولات صادراتی استان در سال‌های گذشته پرداخته می‌شود که در جداول و نمودارهای ذیل گزارش شده است:

جدول۱– ۶: سهم عمده محصولات صادراتی استان

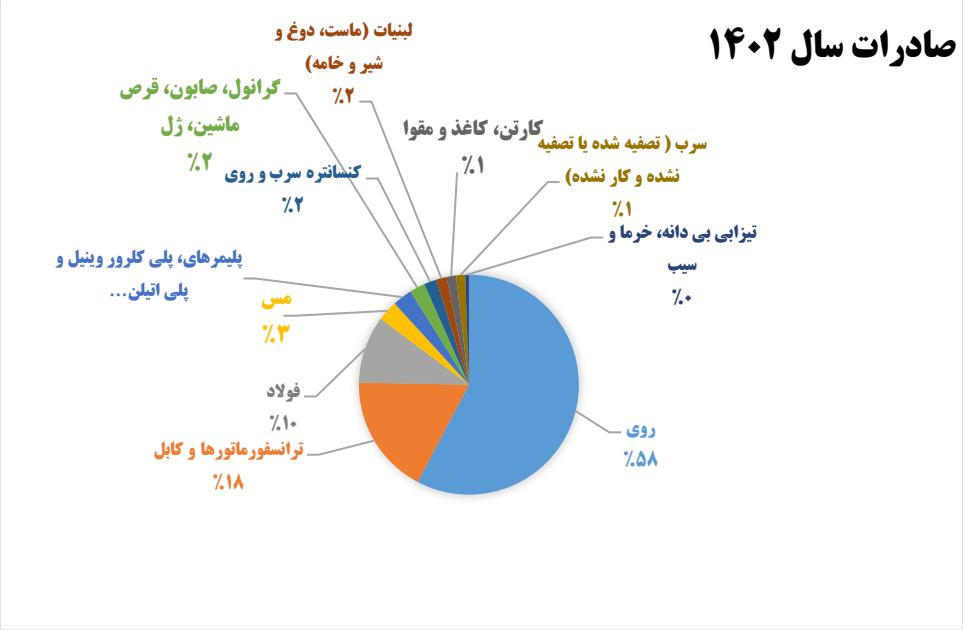
	۱۴۰۲		۱۴۰۱		۱۴۰۰		۱۳۹۹	
	محصول	سهم (درصد)	محصول	سهم (درصد)	محصول	سهم (درصد)	محصول	سهم (درصد)
۱	روی	۵۶.۹۷	روی	۷۳.۴۸	روی	۷۳.۸۳	روی	۷۵.۵۴
۲	ترانسفورماتورها و کابل	۱۷.۳۵	ترانسفورماتورها و کابل	۹.۲۶	فولاد	۱۱.۱۹	ترانسفورماتورها و کابل	۷.۸۰
۳	فولاد	۹.۷۸	فولاد	۶.۹۴	ترانسفورماتورها و کابل	۶.۶۰	فولاد	۶.۷۲
٤	مس	۲.۹۶	مس	۲.۲۵	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۲.۴۵	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۲.۲۶
٥	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۲.۸۵	کنسانتره سرب و روی	۱.۸۱	کارتن، کاغذ و مقوا	۱.۴۸	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۱.۷۸
٦	گرانول، صابون، قرص ماشین، ژل	۲.۲۳	کارتن، کاغذ و مقوا	۱.۴۴	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۱.۰۵	کارتن، کاغذ و مقوا	۱.۲۰
۷	کنسانتره سرب و روی	۱.۸۲	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۱.۲۸	مس	۰.۸۹	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۱.۱۹
۸	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۱.۵۱	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۰.۹۵	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۰.۷۷	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۰.۹۳
۹	کارتن، کاغذ و مقوا	۱.۳۸	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۰.۹۱	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۰.۴۷	مس	۰.۶۱
۱۰	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۱.۳۳	پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته	۰.۳۰	اکسید روی بجز گرید دارویی	۰.۲۴	پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته	۰.۵۱
۱۱	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۰.۵۲	گرانول، صابون، قرص ماشین، ژل	۰.۲۵	پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته	۰.۱۹	رب گوجه و آب میوه و کنسرو	۰.۳۶
۱۲	شیرینی، شربت و آدامس	۰.۲۲	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۰.۲۳	کنسانتره سرب و روی	۰.۱۶	بیسکویت، نان و سایر غلات	۰.۳۰
۱۳				۰.۱۸	شیرینی، شربت و آدامس	۰.۱۱	الیاف سنتتیک غیر یکسره، ازپلی پروپیلن وحلاجی نشده.	۰.۲۱

	۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		۱۳۹۵	
	محصول	سهم (درصد)	محصول	سهم (درصد)	محصول	سهم (درصد)	محصول	سهم (درصد)
۱	روی	۷۵.۳۶	روی	۵۲.۴۴	روی	۷۴.۰۶	روی	۵۷.۴۲
۲	ترانسفورماتورها و کابل	۶.۸۵	مس	۱۵.۸۷	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۸.۲۶	ترانسفورماتورها و کابل	۱۹.۸۱
۳	فولاد	۴.۶۶	کارتن، کاغذ و مقوا	۶.۲۳	کارتن، کاغذ و مقوا	۷.۰۶	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۶.۲۴
٤	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۲.۵۴	آلومینیوم و آلیاژهای آن	۵.۸۴	ترانسفورماتورها و کابل	۱.۳۲	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۲.۸۹
۵	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۲.۲۲	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۵.۲۰	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۱.۲۲	فولاد	۲.۲۶
٦	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۲.۱۱	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۳.۲۸	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۱.۱۸	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۱.۷۷
۷	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۲.۰۸	فولاد	۲.۹۵	رب گوجه و آب میوه و کنسرو	۰.۹۸	رب گوجه و آب میوه و کنسرو	۱.۶۵
۸	کارتن، کاغذ و مقوا	۱.۵۶	ترانسفورماتورها و کابل	۲.۵۸	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۰.۹۷	مس	۱.۳۹
۹	رب گوجه و آب میوه و کنسرو	۰.۷۲	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۱.۹۴	اکسید روی بجز گرید دارویی	۰.۷۳	کارتن، کاغذ و مقوا	۱.۰۹
۱۰	پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته	۰.۴۶	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۰.۷۱	مس	۰.۶۶	فرش و کف پوش مربوط به نساجی	۰.۸۰
۱۱	اکسید روی بجز گرید دارویی	۰.۳۹	رب گوجه و آب میوه و کنسرو	۰.۶۷	فولاد	۰.۶۵		۰.۷۸
۱۲	سایر حوله های بهداشتی و تامپون ها، پوشک	۰.۳۱	پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته	۰.۳۹	سایر حوله های بهداشتی و تامپون ها، پوشک	۰.۴۶	سایر حوله های بهداشتی و تامپون ها، پوشک	۰.۷۱
۱۳	مس	۰.۱۹	اکسید روی بجز گرید دارویی	۰.۳۷	فرش و کف پوش مربوط به نساجی	۰.۴۰	اکسید روی بجز گرید دارویی	۰.۷۰

۱۴			کنسانتره سرب و روی	۰.۳۵	الیاف	۰.۳۰	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۰.۵۹
۱۵			سایر حوله های بهداشتی و تامپون ها، پوشک	۰.۲۶	قراضه و ضایعات نیکل.	۰.۲۹	سایر ماشین آلات	۰.۵۲
۱۶					پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته	۰.۲۷	سنگ آهن بهم فشرده شده و کنسانتره ها	۰.۴۳

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

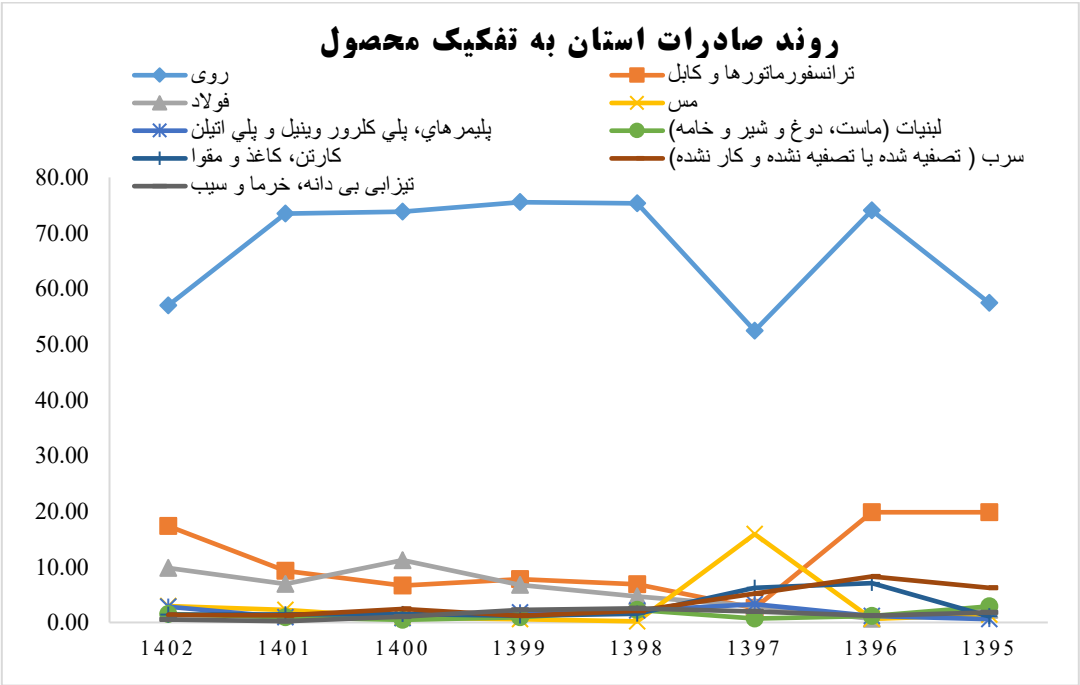
محصولات ذکر شده در جدول فوق نشان می‌دهد حدود ۹۹ درصد تجارت استان طی سال‌های مختلف چه کالاهایی تشکیل می‌دهد. همانطوری که مشاهده می‌شود طی دوره مورد بررسی، گروه‌های کالایی صادراتی استان در قالب کدهای دو رقمی بیش از ۱۶ مورد نبوده به طوری که تنوع کالایی در سال ۱۳۹۵ از ۱۶ محصول به ۱۳ محصول در سال ۱۳۹۹ و در سال ۱۴۰۲ به ۱۲ مورد کاهش یافته است. یعنی اینکه آن صادرات ۹۹ درصد را تعداد محدودی از انواع کدهای کالایی تشکیل می‌دهند. به نظر می‌رسد هر چقدر سهم سایر کدهای کالایی صادراتی از صادرات استان افزایش یابد، می‌تواند به تاب‌آوری تجارت استان منجر شود. براساس اطلاعات ارائه شده در نمودار حاکی از این است که دو محصول روی و ترانسفرماتور ۸۰ درصد محصولات صادراتی استان در بر می‌گیرد.

نمودار۱– ۲: سهم عمده محصولات صادراتی استان

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

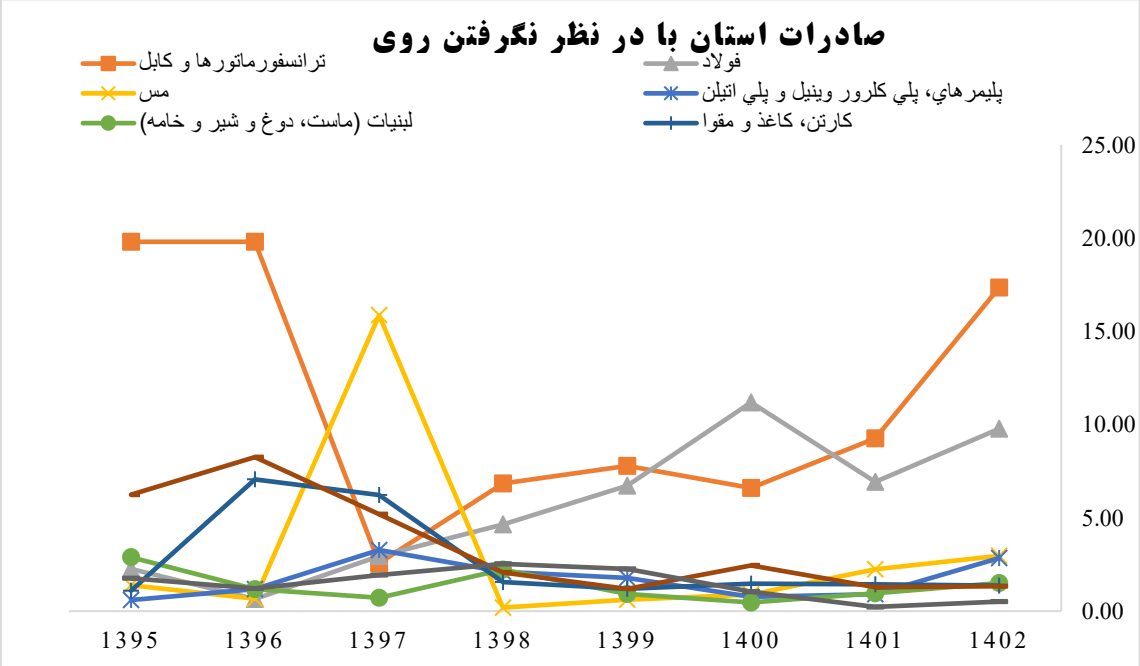
در سال ۱۴۰۱، سهم صادرات محصولات روی به شدت افزایش یافته و با صادرات ۴۶۰ میلیون دلاری این محصول، ۷۲ درصد از صادرات استان را به خود اختصاص داده است. در سال ۱۴۰۱ سهم صادرات ترانسفورماتورها از صادرات استان از ۱۸ درصد به ۱۰ درصد کاهش یافته است

نمودار۱– ۳: روند صادرات عمده محصولات تولید شده در استان

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

در نمودار فوق نشان داده شده که صادرات محصولات روی نقش مهمی در صادرات استان دارد. حال اگر بخش روی در صادرات استان در نظر گرفته نشود روند صادرات استان به تفکیک محصول به صورت زیر خواهد بود. مشاهده می‌شود سهم محصول ترانسفورماتور از صادرات استان سال ۱۳۹۵ بالاترین رقم بوده (حدود ۲۰ درصد) و در سال ۱۳۹۷ به کمترین رقم (حدود ۸ درصد) رسیده و سپس تا سال ۱۴۰۲ صعودی شده است اما هنوز نتوانسته سقف سال ۱۳۹۵ را شکسته و سهم آن از صادرات استان بیش از ۲۰ درصد شود و نکته دیگر این که سهم محصولات فولادی از صادرات روند رو به افزایشی دارد. محصول صادراتی مس استان نیز در سال ۱۳۹۷ دچار شکست ساختاری شده، ولی در ادامه روند روبه‌رشدی را به خود گرفته است.

نمودار ۱-۴: روند صادرات عمده محصولات تولید شده در استان

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

فصل دوم

تحلیل توصیفی از وضعیت واردات استان

۱-۲- بررسی وضعیت محصولات و کشورهای تجاری استان در بخش واردات

در این بخش به دنبال بررسی وضعیت صادرات استان طی دوره ۱۳۹۵-۱۴۰۲ پرداخته می‌شود برای این منظور بررسی خواهد شد که کدام کشورها محصولات وارداتی مورد نیاز استان را تأمین می‌نمایند.

جدول۲- ۱: سهم و ارزش عمده کشورهای صادر کننده به استان (کشورهای تأمین کننده کالاهای وارداتی استان)

سال	پارامترها	کشور										
۱۳۹۵	ارزش دلاری	ترکیه	آلمان	هند	ایتالیا	امارات متحده عربی	چین	سوئیس	جمهوری کره	بلژیک	گرجستان	تایوان
		۸۹۰۱۰۸۳۵	۴۷۱۸۹۴۳۵	۲۵۲۴۶۴۹۴	۱۸۵۴۴۸۱۴	۱۳۷۹۲۷۰۰	۱۲۸۱۶۱۲۶	۶۲۷۷۳۸۳	۳۲۵۰۷۶۵	۳۱۸۴۲۴۶	۲۶۹۲۲۷۲	۲۵۷۸۷۱۱
	سهم (درصد)	۳۷.۰۱	۱۹.۶۲	۱۰.۵۰	۷.۷۱	۵.۷۴	۵.۳۳	۲.۶۱	۱.۳۵	۱.۳۲	۱.۱۲	۱.۰۷
	فراوانی تجمعی	۳۷.۰۱	۵۶.۶۴	۶۷.۱۳	۷۴.۸۵	۸۰.۵۸	۸۵.۹۱	۸۸.۵۲	۸۹.۸۷	۹۱.۲۰	۹۲.۳۲	۹۳.۳۹
۱۳۹۶	کشور	ترکیه	سوئیس	سوئد	جمهوری کره	هند	تایوان	فنلاند	فرانسه	هلند	لیختن اشتاین	روسیه
	ارزش دلاری	۱۵۴۹۱۶۸۹۴	۱۲۶۷۸۹۷۵	۶۲۱۷۷۹۶	۲۴۰۳۷۷۴	۱۵۶۳۱۵۲	۱۳۶۸۰۴۳	۱۲۳۴۶۲۵	۱۲۱۰۷۰۶	۹۷۳۸۷۹	۶۱۴۹۶۰	۵۷۱۱۶۰
	سهم (درصد)	۸۴.۱۲	۶.۸۸	۳.۳۸	۱.۳۱	۰.۸۵	۰.۷۴	۰.۶۷	۰.۶۶	۰.۵۳	۰.۳۳	۰.۳۱
	فراوانی تجمعی	۸۴.۱۲	۹۱.۰۱	۹۴.۳۸	۹۵.۶۹	۹۶.۵۴	۹۷.۲۸	۹۷.۹۵	۹۸.۶۱	۹۹.۱۴	۹۹.۴۷	۹۹.۷۸
۱۳۹۷	کشور	ترکیه	آلمان	امارات متحده عربی	سوئیس	چین	گرجستان	کره	ازبکستان	ایتالیا	اتریش	اردن
	ارزش دلاری	۱۰۹۴۰۶۸۲۸	۱۹۴۹۱۴۴۵	۱۵۱۳۹۷۲۵	۱۳۹۲۶۳۲۷	۱۱۸۷۵۵۹۰	۱۱۰۶۸۱۷۲	۸۱۴۱۲۳۳	۶۲۹۷۷۳۴	۴۰۸۱۲۷۳	۱۹۸۳۸۲۶	۱۷۹۱۲۸۷
	سهم (درصد)	۵۱.۹۵	۹.۲۵	۷.۱۹	۶.۶۱	۵.۶۴	۵.۲۶	۳.۸۷	۲.۹۹	۱.۹۴	۰.۹۴	۰.۸۵
	فراوانی تجمعی	۵۱.۹۵	۶۱.۲۰	۶۸.۳۹	۷۵.۰۰	۸۰.۶۴	۸۵.۸۹	۸۹.۷۶	۹۲.۷۵	۹۴.۶۹	۹۵.۶۳	۹۶.۴۸
۱۳۹۸	کشور	ترکیه	امارات متحده عربی	گرجستان	آلمان	چین	ایتالیا	سوئیس	سنگاپور	روسیه	اتریش	هند
	ارزش دلاری	۱۰۰۰۴۴۷۸۰	۴۳۳۸۲۸۸۶	۳۰۰۱۶۷۴۲	۲۸۱۶۰۲۹۷	۲۵۰۷۸۹۹۹	۱۷۳۴۶۶۶۹	۱۵۳۷۵۳۱۷	۱۵۰۷۹۱۴۹	۳۸۲۰۳۷۱	۳۷۳۹۳۸۳	۱۳۹۴۹۶۸
	سهم (درصد)	۳۴.۴۶	۱۴.۹۴	۱۰.۳۴	۹.۷۰	۸.۶۴	۵.۹۷	۵.۳۰	۵.۱۹	۱.۳۲	۱.۲۹	۰.۴۸
	فراوانی تجمعی	۳۴.۴۶	۴۹.۴۰	۵۹.۷۳	۶۹.۴۳	۷۸.۰۷	۸۴.۰۴	۸۹.۳۴	۹۴.۵۳	۹۵.۸۵	۹۷.۱۴	۹۷.۶۲
۱۳۹۹	کشور	ترکیه	امارات متحده عربی	سنگاپور	سویس	عراق	آلمان	گرجستان	چین	ایتالیا	تایلند	اتریش

	ارزش دلاری	۱۲۰۴۳۶۵۱۴	۹۹۹۰۰۵۴۲	۱۸۶۶۳۲۸۶	۱۴۷۳۷۹۳۳	۱۳۳۲۰۲۳۴	۱۲۲۴۷۷۶۷	۱۱۶۱۵۴۷۹	۱۱۵۹۱۸۷۲	۱۰۰۰۰۷۸۳	۲۰۴۸۳۳۴	۱۱۹۲۱۰۱
	سهم (درصد)	۳۷.۴۵	۳۱.۰۶	۵.۸۰	۴.۵۸	۴.۱۴	۳.۸۱	۳.۶۱	۳.۶۰	۳.۱۱	۰.۶۴	۰.۳۷
	فراوانی تجمعی	۳۷.۴۵	۶۸.۵۱	۷۴.۳۱	۷۸.۹۰	۸۳.۰۴	۸۶.۸۵	۹۰.۴۶	۹۴.۰۶	۹۷.۱۷	۹۷.۸۱	۹۸.۱۸
۱۴۰۰	کشور	ترکیه	امارات متحده عربی	سویس	اسلواکی	آلمان	چین	ایتالیا	کره (جنوبی)	سنگاپور	گرجستان	عراق
	ارزش دلاری	۱۳۵۹۰۳۶۴۸	۹۳۶۰۸۲۱۱	۵۵۵۶۹۸۲۷	۲۶۲۲۳۸۷۶	۲۳۳۶۲۸۶۳	۱۵۹۱۸۰۶۱	۱۰۵۲۲۰۹۳	۶۵۸۰۳۹۵	۵۶۲۵۵۲۳	۴۲۶۸۸۲۵	۲۵۴۵۳۷۱
	سهم (درصد)	۳۴.۶۷	۲۳.۸۸	۱۴.۱۸	۶.۶۹	۵.۹۶	۴.۰۶	۲.۶۸	۱.۶۸	۱.۴۴	۱.۰۹	۰.۶۵
	فراوانی تجمعی	۳۴.۶۷	۵۸.۵۵	۷۲.۷۳	۷۹.۴۲	۸۵.۳۸	۸۹.۴۴	۹۲.۱۲	۹۳.۸۰	۹۵.۲۳	۹۶.۳۲	۹۶.۹۷
۱۴۰۱	کشور	ترکیه	سویس	امارات متحده عربی	آلمان	هنگ کنگ	سنگاپور	چین	ایتالیا	اسلواکی	کنگو	فرانسه
	ارزش دلاری	۲۶۳۷۹۹۸۰۳	۹۴۲۶۲۳۴۹	۶۵۷۸۶۵۸۳	۳۴۵۹۵۸۲۲	۲۰۷۱۶۱۳۱	۱۷۹۰۱۱۷۹	۱۴۷۶۶۵۹۰	۱۲۶۵۳۶۴۹	۱۱۵۱۷۸۷۶	۱۹۷۴۷۴۳	۱۷۵۹۳۴۷
	سهم (درصد)	۴۸.۰۳	۱۷.۱۶	۱۱.۹۸	۶.۳۰	۳.۷۷	۳.۲۶	۲.۶۹	۲.۳۰	۲.۱۰	۰.۳۶	۰.۳۲
	فراوانی تجمعی	۴۸.۰۳	۶۵.۱۹	۷۷.۱۷	۸۳.۴۷	۸۷.۲۴	۹۰.۵۰	۹۳.۱۹	۹۵.۵۰	۹۷.۵۹	۹۷.۹۵	۹۸.۲۷
۱۴۰۲	کشور	ترکیه	امارات متحده عربی	سویس	آلمان	چین	هنگ کنگ	اتریش	سنگاپور	کره (جنوبی)	ایتالیا	کنگو
	ارزش دلاری	۲۷۸۹۵۳۰۳۴	۷۹۵۱۰۰۹۹	۶۰۹۰۴۵۳۷	۴۳۵۹۵۲۰۶	۱۶۵۶۰۳۷۰	۱۳۵۷۳۷۶۳	۸۷۷۰۰۵۹	۸۰۵۴۱۳۶	۵۹۲۷۱۳۶	۵۲۴۱۴۶۱	۳۱۸۱۲۹۸
	سهم (درصد)	۵۲.۰۲	۱۴.۸۳	۱۱.۳۶	۸.۱۳	۳.۰۹	۲.۵۳	۱.۶۴	۱.۵۰	۱.۱۱	۰.۹۸	۰.۵۹
	فراوانی تجمعی	۵۲.۰۲	۶۶.۸۵	۷۸.۲۱	۸۶.۳۴	۸۹.۴۳	۹۱.۹۶	۹۳.۶۰	۹۵.۱۰	۹۶.۲۰	۹۷.۱۸	۹۷.۷۷
متوسط	ارزش دلاری	۱۵۶,۵۵۹,۰۴۲	۶۱,۲۵۲,۹۹۳	۳۴,۶۹۳,۱۲۴	۲۲,۷۷۳,۵۰۶	۱۵,۷۸۳,۷۵۵	۱۲,۷۷۹,۹۷۲	۹,۵۸۷,۸۴۷	۸,۰۸۹,۸۰۱	۵,۶۴۱,۳۸۶	۲,۸۲۰,۴۷۶	۱,۸۷۶,۷۸۰
	سهم (درصد)	۴۷.۴۶	۱۷.۲۰	۹.۳۴	۶.۳۸	۴.۷۳	۳.۸۷	۲.۸۸	۲.۴۱	۱.۶۱	۰.۸۴	۰.۵۸
	فراوانی تجمعی	۴۷.۴۶	۶۴.۶۷	۷۴.۰۱	۸۰.۳۹	۸۵.۱۱	۸۸.۹۸	۹۱.۸۷	۹۴.۲۸	۹۵.۸۸	۹۶.۷۳	۹۷.۳۱

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

کشور ترکیه هم در صادرات و هم در واردات شریک تجاری اول استان می‌باشد به عبارتی ترکیه نسبت به سایر کشورها بیشترین صادرات و واردات با استان دارد که متوسط سهم وارداتی آن طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵ برابر با ۴۸ درصد است. کشور امارات متحده عربی، سوئیس، آلمان، هند، سنگاپور، گرجستان، هند، چین، عراق و ... در رتبه‌های بعدی قرار دارند. برعکس صادرات که ارتباط تجاری استان با کشورهای قاره اروپا ضعیف بوده ولی در واردات کشورهای اروپایی تأمین کننده محصولات مورد نیاز استان هستند.

۲-۲- عمده محصولات وارداتی استان

مطالعه بخش قبلی نشان می‌دهد، تعداد گروه کالایی محدود که بیشتر مربوط به بخش معدن و صنایع معدنی است، بخش عمده صادرات استان زنجان را تشکیل داده که به چند کشور همسایه صادر می‌شود. در این در حالی است که عمده محصولات وارداتی استان را کالاهای صنعتی تشکیل می‌دهد، که در این بین بیشترین سهم محصول وارداتی به ترتیب عبارت است از خمیر چوب شیمیایی، کاغذ و مقوا، شیمیایی، دخانیات، انواع ماشین آلات خط تولید، نخ، الیاف و .... است. این محصولات به عنوان کالای واسطه‌ای، مواد اولیه مورد نیاز صنایع بزرگ استان را تشکیل می‌دهند. مقایسه وضعیت تجارت استان دلالت بر این دارد کالاهای وارداتی بر عکس کالاهای صادراتی استان، سهم هر محصول از کل واردات استان خیلی بالا نیست در بهترین حالت از ۲۵ درصد کمتر است این موضوع نشان می‌دهد واردات استان نسبت به صادرات آن از عدم تقارن کمتری برخوردار است. جهت اطلاع و برسی بیشتر، عمده محصولاتی که به استان وارد می‌شود در جدول زیر نمایش داده شده است:

جدول۲– ۲: عمده محصولات وارداتی استان طی دوره ۱۴۰۲–۱۳۹۹

کد تعرفه	شرح تعرفه–سال ۱۴۰۲	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)	کد تعرفه	شرح تعرفه – سال ۱۴۰۱	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)
٤٧	خمیر چوب شیمیایی، کاغذ و مقوا	٨٩٠٤٨٠٥٤	١٦.٦١	١٦.٦١	٤٧	خمیر چوب شیمیایی، کاغذ و مقوا	١٠١٩٩٢٧٧١	١٨.٥٧	١٨.٥٧
٨٤	انواع ماشین آلات تولیدی، مکانیکی و قطعات آن	٧٦٤٦٧٩٨٢	١٤.٢٦	٣٠.٨٧	٣٩	شیمیایی (پلیمری، پلی یورتان، سولفور و غیره)	٦٣٤٥٩٥٠٤	١١.٥٥	٣٠.١٢
٣٩	شیمیایی (پلیمری، پلی یورتان، سولفور و غیره)	٥٨٤٨٨١٨٩	١٠.٩١	٤١.٧٨	٢٤	دخانیات (توتون، تنباکو، خمیر توتون)	٦٣٤٢٥٥٠٣	١١.٥٥	٤١.٦٧
٧٢	محصولات از آهن یافولاد (ممزوج یا غیر ممزوج،، میله و غیره	٤٧٩٣٢٧٠٤	٨.٩٤	٥٠.٧٢	٨٤	انواع ماشین آلات تولیدی، مکانیکی و قطعات آن	٤٣٩٣٧٦٠١	٨.٠٠	٤٩.٦٧
٥٤	نخ (پلی آمید، پلی استر و غیره)	٢٩٩٢٥٨٦٥	٥.٥٨	٥٦.٣٠	٥٤	نخ (پلی آمید، پلی استر و غیره)	٣٣٢٧٣١٩٣	٦.٠٦	٥٥.٧٣
٥٦	الیاف، ریسمان طناب، لایه جذبی و نوارهای پارچه ای	٢٨٦٩٤٧٧١	٥.٣٥	٦١.٦٥	٥٦	الیاف، ریسمان طناب، لایه جذبی و نوارهای پارچه ای	٣١٨٨٢٣١٧	٥.٨٠	٦١.٥٣
٢٦	سنگ روی، سنگ کنسانتره روی اکسیدی و سنگ منگنز	٢٨٦٤١٥٩٣	٥.٣٤	٦٦.٩٩	٢٦	سنگ روی، سنگ کنسانتره روی اکسیدی و سنگ منگنز	٢٨٩٠٠٢١١	٥.٢٦	٦٦.٧٩
٨٥	وسایل برقی	٢٧٤٥٦٦٦٥	٥.١٢	٧٢.١١	٤٨	کاغذ و مقوا	٢٤٨٩٣١٨١	٤.٥٣	٧١.٣٢
٢٤	دخانیات (توتون، تنباکو، خمیر توتون)	٢٦٢٣٢٨١٩	٤.٨٩	٧٧.٠٠	٨٥	وسایل برقی	٢٤٨٦٧٥٨١	٤.٥٣	٧٥.٨٥
٤٨	کاغذ و مقوا	٢٢٦٧٣٠٣٧	٤.٢٣	٨١.٢٣	٧٢	محصولات از آهن یافولاد (ممزوج یا غیر ممزوج،، میله و غیره	٢٣٥٢٣٢٢٨	٤.٢٨	٨٠.١٣
٥٢	پنبه (حلاجی نشده و ...) و نخ یک لا و غیره	١٦٥٦٥٤٥٤	٣.٠٩	٨٤.٣٢	٥٢	پنبه (حلاجی نشده و ...) و نخ یک لا و غیره	١٨٦٠٧٤٢٤	٣.٣٩	٨٣.٥٢
٩٤	گلخانه با تجهیزات کلمل	١١٦٢٨٧٤٤	٢.١٧	٨٦.٤٩	٨٧	اجزاء و قطعات ارابه‌های کارگاهی و انواع تراکتور	١٨٥١٠٢٧٩	٣.٣٧	٨٦.٨٩
٢٧	روغن صنعتی (روغن ترانسفور ماتور، صنعتی و ...)	١٠٤٤٥٧٣٤	١.٩٥	٨٨.٤٤	٢٧	روغن صنعتی (روغن ترانسفور ماتور، صنعتی و ...)	١١٩٢٢٦٤١	٢.١٧	٨٩.٠٦
٥٥	الیاف سنتتیک، مصنوعی و غیره ...	٧٢١٤٩٣٧	١.٣٥	٨٩.٧٨	٥٥	الیاف سنتتیک، مصنوعی و غیره ...	١١٨٩٤٥٤٧	٢.١٧	٩١.٢٣
٨٧	اجزاء و قطعات ارابه‌های کارگاهی و انواع تراکتور	٦٥٨٤٢٦٠	١.٢٣	٩١.٠١	٣٢	مواد رنگی، لاک‌ها، مرکب چاپ سیاه، پیگمآن ها و سایر درخشان‌کنندها	٤٧٥٠٩٤٧	٠.٨٦	٩٢.٠٩
٣٣	اسانسهای مورد مصرف در صنایع شوینده، آرایشی و بهداشتی و سایر مخلوط های مواد معطر	٤٨٣٧٦٤٩	٠.٩٠	٩١.٩١	٤٠	تایر بادی، تیوپ،تسمه و غیره از کائوچوی	٤٧٢٣٤٢٩	٠.٨٦	٩٢.٩٥

کد تعرفه	شرح تعرفه–سال ۱۴۰۲	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)	کد تعرفه	شرح تعرفه – سال ۱۴۰۱	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)
٤٠	تایر بادی، تیوپ،تسمه و غیره از کائوچوی	٤٤٣٥٣٤٢	٠.٨٣	٩٢.٧٤	٧٦	ورق و نوار آلومینیومی	٤٥٧٧٥٧٨	٠.٨٣	٩٣.٧٨
٣٥	چسب‌ها (گرما ذوب و غیره)، آنزیم آماده و کازئین	٤٣١٨٦٩٥	٠.٨١	٩٣.٥٥	٣٣	اسانسهای مورد مصرف در صنایع شوینده، آرایشی و بهداشتی و سایر مخلوط های مواد معطر	٤٠٨٠٦٧٨	٠.٧٤	٩٤.٥٣
٧٤	صفحه، ورق، لوله، نوار و طناب ا زمس تصفیه شده،	٤١٢٤٣٠٧	٠.٧٧	٩٤.٣١	٣٨	افزودنی، آنتی اکسیدان‌ها، پایدارکننده‌ها، حلال‌ها رقیق کننده‌ها	٣٩٩٧٩١٨	٠.٧٣	٩٥.٢٦
٣٢	مواد رنگی، لاک‌ها، مرکب چاپ سیاه، پیگمآن ها و سایر درخشان‌کنندها	٣٨٠٣٥٣٣	٠.٧١	٩٥.٠٢	٢٩	اسیدهای پلی کربوکسیلیک، امینواسیدها، استرهای فسفریک	٣٩٧٢٣٢٥	٠.٧٢	٩٥.٩٨
٣٨	افزودنی، آنتی اکسیدان‌ها، پایدارکننده‌ها، حلال‌ها رقیق کننده‌ها	٣٧١١٩٢٣	٠.٦٩	٩٥.٧٢	٣٥	چسب‌ها (گرما ذوب و غیره)، آنزیم آماده و کازئین	٣٥٠٣٧٣٠	٠.٦٤	٩٦.٦٢
٢٩	اسیدهای پلی کربوکسیلیک، امینواسیدها، استرهای فسفریک	٣٧٠٦٧٥٥	٠.٦٩	٩٦.٤١	٩٦	پوشاک کامل بزرگسالان	٣٣٧٨٦٨٨	٠.٦٢	٩٧.٢٣
٢٨	پرسولفات‌ها، فلزات قلیایی یا قلیایی، کلسیم، هیدرواکسید، هیدروکربنات، نیترات	٣١٥٩٨٧٠	٠.٥٩	٩٧.٠٠	٢٨	پرسولفات‌ها، فلزات قلیایی یا قلیایی، کلسیم، هیدرواکسید، هیدروکربنات، نیترات	٢٢٦٦٢٣٠	٠.٤١	٩٧.٦٤

کد تعرفه	شرح تعرفه– سال ۱۴۰۰	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)	کد تعرفه	شرح تعرفه– سال ۱۳۹۹	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)
٤٧	خمیر چوب شیمیایی، کاغذ و مقوا	٧٥٠٨٢٧٢٤	١٩.١٥	١٩.١٥	٨٤	انواع ماشین آلات تولیدی، مکانیکی و قطعات آن	٧٨٣٤٤٣٢٧	٢٤.٣٦	٢٤.٣٦
٨٤	انواع ماشین آلات تولیدی، مکانیکی و قطعات آن	٤٥٤٩٧٥٩٥	١١.٦١	٣٠.٧٦	٤٧	خمیر چوب شیمیایی، کاغذ و مقوا	٥٥٤٧٢٦٣٤	١٧.٢٥	٤١.٦١
٥٤	نخ (پلی آمید، پلی استر و غیره)	٣٦٦٤٤٤٤٤	٩.٣٥	٤٠.١١	٣٩	شیمیایی (پلیمری، پلی یورتان، سولفور و غیره)	٣٦١٤٤٧٩٢	١١.٢٤	٥٢.٨٥
٨٧	اجزاء و قطعات ارابه‌های کارگاهی و انواع تراکتور	٢٨٥٣٧٤٠٧	٧.٢٨	٤٧.٣٩	٥٤	نخ (پلی آمید، پلی استر و غیره)	٣٥٠٢٠٢٧٩	١٠.٨٩	٦٣.٧٤
٣٩	شیمیایی (پلیمری، پلی یورتان، سولفور و غیره)	٢٨٣٣٢٦١٨	٧.٢٣	٥٤.٦٢	٨٥	وسایل برقی	١٧١٨٨٠٥٨	٥.٣٤	٦٩.٠٨
٥٦	الیاف، ریسمان طناب، لایه جذبی و نوارهای پارچه ای	٢٥٥٨٩٨٥٩	٦.٥٣	٦١.١٤	٤٨	کاغذ و مقوا	١٢٢٢٩٢٧٩	٣.٨٠	٧٢.٨٨
٢٤	دخانیات (توتون، تنباکو، خمیر توتون)	٢٥١٢٤٢١٦	٦.٤١	٦٧.٥٥	٥٦	الیاف، ریسمان طناب، لایه جذبی و نوارهای پارچه ای	١٠٥٧٨١٥٨	٣.٢٩	٧٦.١٧
٨٥	وسایل برقی	٢٠٤٨٤٢٧٨	٥.٢٣	٧٢.٧٨	٧٢	محصولات از آهن یافولاد (ممزوج یا غیر ممزوج)، میله و غیره	١٠٥٥٥٨٩٣	٣.٢٨	٧٩.٤٥

کد تعرفه	شرح تعرفه–سال ۱۴۰۲	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)	کد تعرفه	شرح تعرفه – سال ۱۴۰۱	ارزش دلاری	سهم (درصد)	سهم تجمعی (درصد)
۲۷	روغن صنعتی (روغن ترانسفور ماتور، صنعتی و ...)	۱۴۷۶۳۴۸۵	۳.۷۷	۷۶.۵۵	۲۷	روغن صنعتی (روغن ترانسفور ماتور، صنعتی و ...)	۷۵۴۴۰۲۲	۲.۳۵	۸۱.۸۰
۷۲	محصولات از آهن یافولاد (ممزوج یا غیر ممزوج،، میله و غیره	۱۴۳۸۵۶۱۷	۳.۶۷	۸۰.۲۲	۵۵	الیاف سنتتیک، مصنوعی و غیره ...	۷۲۵۲۸۲۵	۲.۲۶	۸۴.۰۵
۴۸	کاغذ و مقوا	۱۲۰۷۹۶۲۸	۳.۰۸	۸۳.۳۰	۲۶	سنگ روی، سنگ کنسانتره روی اکسیدی و سنگ منگنز	۷۲۰۵۰۸۰	۲.۲۴	۸۶.۲۹
۵۵	الیاف سنتتیک، مصنوعی و غیره ...	۹۰۶۲۸۹۳	۲.۳۱	۸۵.۶۱	۲۹	اسیدهای پلی کربوکسیلیک، امینواسیدها، ا سترهای فسفریک	۶۵۹۴۳۱۹	۲.۰۵	۸۸.۳۴
۵۲	پنبه (حلاجی نشده و ...) و نخ یک لا و غیره	۶۸۷۷۱۲۸	۱.۷۵	۸۷.۳۶	۵۲	پنبه (حلاجی نشده و ...) و نخ یک لا و غیره	۴۹۲۴۸۹۱	۱.۵۳	۸۹.۸۸
۳۳	اسانسهای مورد مصرف در صنایع شوینده، آرایشی و بهداشتی و سایر مخلوط های مواد معطر	۴۹۹۴۳۴۵	۱.۲۷	۸۸.۶۴	۳۲	مواد رنگی، لاک‌ها، مرکب چاپ سیاه، پیگمآن ها و سایر درخشان‌کنندها	۳۳۸۲۱۵۵	۱.۰۵	۹۰.۹۳
۷۶	ورق و نوار آلومینیومی	۴۸۸۲۶۳۵	۱.۲۵	۸۹.۸۸	۳۸	افزودنی، آنتی اکسیدان‌ها، پایدارکننده‌ها، حلال‌ها رقیق کننده‌ها	۳۳۴۳۷۸۲	۱.۰۴	۹۱.۹۷
۲۹	اسیدهای پلی کربوکسیلیک، امینواسیدها، ا سترهای فسفریک	۴۷۷۹۲۹۰	۱.۲۲	۹۱.۱۰	۴۰	تایر بادی، تیوپ،تسمه و غیره از کائوچوی	۲۸۶۳۸۳۵	۰.۸۹	۹۲.۸۶
۳۸	افزودنی، آنتی اکسیدان‌ها، پایدارکننده‌ها، حلال‌ها رقیق کننده‌ها	۴۳۶۸۵۳۹	۱.۱۱	۹۲.۲۲	۷۶	ورق و نوار آلومینیومی	۲۶۱۱۱۴۸	۰.۸۱	۹۳.۶۷
۴۰	تایر بادی، تیوپ،تسمه و غیره از کائوچوی	۳۹۳۰۱۳۸	۱.۰۰	۹۳.۲۲	۳۵	چسب‌ها (گرما ذوب و غیره)، آنزیم آماده و کازئین	۲۴۷۷۸۰۴	۰.۷۷	۹۴.۴۴
۳۲	مواد رنگی، لاک‌ها، مرکب چاپ سیاه، پیگمآن ها و سایر درخشان‌کنندها	۳۹۰۰۴۳۸	۱.۰۰	۹۴.۲۱	۳۳	اسانسهای مورد مصرف در صنایع شوینده، آرایشی و بهداشتی و سایر مخلوط های مواد معطر	۲۲۷۲۱۷۵	۰.۷۱	۹۵.۱۵

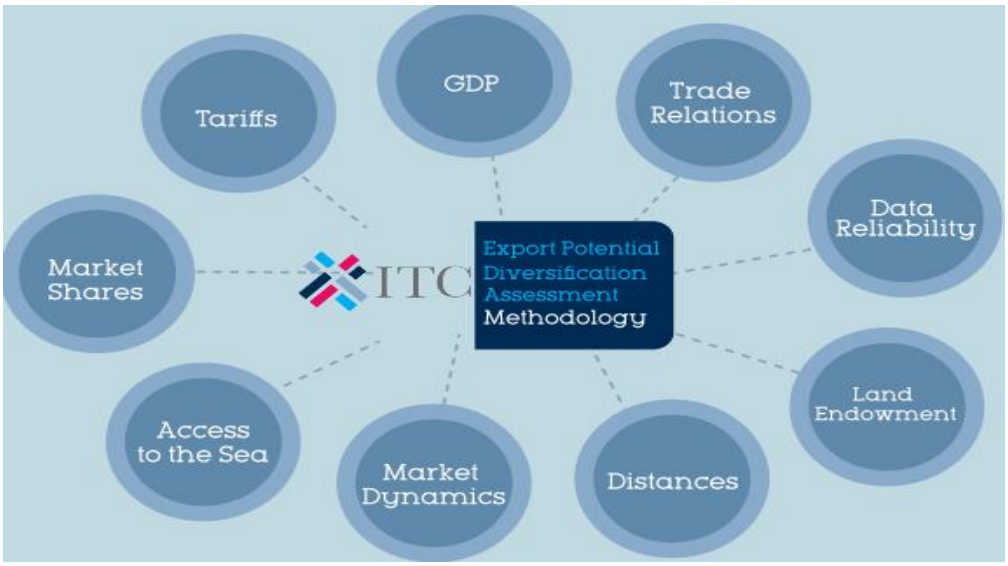
منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

فصل سوم

سنجش پتانسیل‌های صادراتی استان و کشور

۳-۱- روش‌های ارزیابی پتانسیل‌های صادراتی متنوع

بنا به گزارش نقشه پتانسیل‌های صادرات که مبتنی بر اطلاعات چند پایگاه اطلاعاتی معتبر جهانی از جمله تریدمپ[۱] (۲۰۲۴)، مارکت اکسس مپ[۲] (۲۰۲۴) و سایر[۳] است، در تعیین پتانسیل‌های صادراتی به موارد ذیل از جمله پایایی اطلاعات، رابطه تجاری، تولید، تعرفه سهم از بازار، دسترسی به دریا، پویایی بازار، فاصله و زمین موقوفه توجه شده است که جزئیات آن در شکل زیر قابل مشاهده است.

شکل۳- ۱:موارد مدنظر برای بررسی پتانسیل‌های صادراتی کشورها

علاوه بر موارد فوق‌الذکر برای اطمینان از تعیین دقیق پتانسیل‌ها، میانگین‌های پنج ساله صادرات هر محصول با وزن‌های بالاتر برای ۵ سال‌های گذشته با هدف تعدیل تأثیر نقاط پرت استفاده می نمایند که تمام محصولات باید حداقل در سه سال اخیر صادرات و در تمام پنج سال واردات شده باشند تا اطمینان حاصل شود که تنها محصولاتی که به طور مداوم عرضه و تقاضا می‌شوند در تجزیه و تحلیل پتانسیل صادرات گنجانده می‌شوند. همچنین میانگین هندسی جریان‌های تجاری مستقیم براساس گزارش‌شده توسط کشور صادرکننده و گزارشات ارائه شده توسط شرکای تجاری کشور با رویکرد دستیابی به برآوردی محتاطانه از ارزش‌های صادرات و واردات به

[۱] Trade Map
[۲] Market Access Map
[۳] Such as CEPII GeoDist and World Economic Outlook database

صورت واقعی مدنظر قرار می‌گیرد علاوه بر این این به منظور ارزیابی دقت و قابلیت اطمینان، گزارشگران غیرقابل اعتمادی را شناسایی و فیلتر می‌نمایند که اطلاعات ارائه شده از آن‌ها در خصوص تجارت به طور قابل توجهی از جریان‌های تجاری شرکای تجاری متفاوت بوده و احتمال انحراف وجود دارد.

با توجه به توضیحات ارائه شده به نظر می‌رسد می‌توان به گزارشاتی که در خصوص پتانسیل‌های صادراتی استان ارائه می‌شود، اعتماد نمود و از آن در برنامه‌ها و تدوین نقشه تجارت استان استفاده کرد. برای این منظور ابتدا روند صادرات محصولات عمده استان طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵ بررسی می‌شود و سپس در جدول بعدی به طور متوسط سهم هر محصول طی دوره مذکور به ترتیب تبیین می‌گردد. لازم به ذکر است که ۲۰ قلم کالا اشاره شده در جدول زیر، نزدیک به ۹۹ درصد صادرات استان را طی ۸ سال گذشته به خود اختصاص داده‌اند که جزئیان آن در جداول زیر قابل رویت است:

جدول۳-۱: عمده محصولات صادراتی استان زنجان طی دوره ۱۳۹۵-۹ ماهه ۱۴۰۲ به تفکیک کد محصولی (ارزش دلار)

کد تعرفه	محصول	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	مجموع	میانگین	سهم از میانگین
۰۴	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۵۳۱۲۶۱۲	۳۸۹۵۵۹۷	۲۶۲۶۶۶۱	۴۹۲۲۷۹۶	۲۴۶۲۹۳۶	۲۷۲۰۶۴۰	۵۵۰۲۴۷۵	۵۲۳۹۷۹۰	۳۲۶۸۳۵۰۶	۷۲۶۳۰۰۱	۱.۱۴
۰۸	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۳۲۵۰۰۹۸	۴۰۱۷۵۲۷	۷۱۴۸۶۹۹	۵۶۱۲۱۷۱	۵۹۹۳۱۶۸	۶۱۰۷۶۸۷	۱۲۹۸۷۸۳	۱۷۹۵۴۵۲	۳۵۲۲۳۵۸۵	۷۸۲۷۴۶۳	۱.۲۳
۱۷	شیرینی، شربت و آدامس				۱۱۲۰۸۰	۳۴۵۲۱۲	۶۴۲۶۹۷	۴۱۹۸۵۰	۷۷۸۴۵۹	۲۲۹۸۲۹۸	۷۶۶۰۹۹	۰.۱۲
۱۹	بیسکویت، نان و سایر غلات				۲۴۳۸۰۸	۷۹۷۰۲۵		۴۴۴۶۸۵		۱۴۸۵۵۱۸	۷۴۲۷۵۹	۰.۱۲
۲۰	رب گوجه و آب میوه و کنسرو	۳۰۳۲۳۹۳	۳۲۴۰۱۹۶	۲۴۷۹۲۵۷	۱۶۰۰۰۱۸	۹۵۱۷۹۲		۱۰۲۴۶۶۱	۶۴۰۳۴۱	۱۲۹۶۸۶۵۸	۳۲۴۲۱۶۵	۰.۵۱
۲۵	سنگ آهن بهم فشرده شده و کنسانتره ها	۷۹۰۷۱۲								۷۹۰۷۱۲	۷۹۰۷۱۲	۰.۱۲
۲۶	کنسانتره سرب و روی			۱۲۷۶۳۴۶	۳۳۰۱۸۶		۹۱۱۲۷۷	۱۰۴۳۴۰۹۸	۶۳۲۵۵۴۲	۱۹۲۷۷۴۴۹	۶۴۲۵۸۱۶	۱.۰۱
۲۸	اکسید روی بجز گرید دارویی	۱۲۹۳۰۸۸	۲۴۲۲۰۲۴	۱۳۴۷۸۱۳	۸۶۸۱۸۹	۲۱۴۷۳۹	۱۳۸۲۱۵۹		۵۰۲۴۸۲	۸۰۳۰۴۹۴	۲۰۰۷۶۲۴	۰.۳۲
۳۴	گرانول، صابون، قرص ماشین، ژل							۱۴۴۵۱۳۰	۷۷۴۴۲۸۷	۹۱۸۹۴۱۷	۶۱۲۶۲۷۸	۰.۹۶

کد تعرفه	محصول	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	مجموع	میانگین	سهم از میانگین
۳۹	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۱۰۹۲۸۹۷	۳۲۰۱۴۲۴	۱۲۰۸۶۸۵۸	۴۶۷۲۹۷۷	۴۷۲۳۳۷۴	۴۵۱۳۸۴۷	۵۲۶۳۰۹۹	۹۸۸۳۵۵۸	۴۵۴۳۸۰۳۴	۱۰۰۹۷۳۴۱	۱.۵۹
۴۸	کارتن، کاغذ و مقوا	۲۰۱۳۳۰۵	۲۳۳۰۹۶۰۲	۲۲۹۸۱۱۵۱	۳۴۴۵۰۷۵	۳۱۸۰۷۱۲	۸۶۲۵۵۶۳	۸۲۷۸۴۵۶	۴۷۷۰۹۳۱	۷۶۶۰۴۷۹۵	۱۷۰۲۳۲۸۸	۲.۶۸
۵۴	نخ تکستوره ازپلی پروپیلن آماده نشده و تک رشته از پلی پروپیلن						۵۱۰۹۰۵	۹۲۸۵۶۷		۱۴۳۹۴۷۲	۹۵۹۶۴۸	۰.۱۵
۵۵	الیاف		۹۹۷۴۵۳			۵۵۹۱۵۶	۶۱۰۵۸۳			۲۱۶۷۱۹۲	۱۰۸۳۵۹۶	۰.۱۷
۵۶	پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته		۸۹۱۰۴۵	۱۴۳۷۱۲۳	۱۰۱۴۴۹۹	۱۳۴۸۹۶۵	۱۱۲۷۴۸۳	۱۷۵۰۵۹۲	۶۷۷۵۰۲	۸۲۴۷۲۰۹	۲۰۶۱۸۰۲	۰.۳۲
۵۷	فرش و کف پوش مربوط به نساجی	۱۴۷۹۴۳۳	۱۳۲۱۹۴۷							۳۲۷۱۶۴۳	۲۰۲۴۳۴۱	۰.۳۲
۶۸	سنگ، آجر و بلوک ساختمانی	۱۴۳۶۰۵۲					۶۰۷۹۴۳		۴۲۸۷۷۵	۲۴۷۲۷۷۰	۱۲۳۶۳۸۵	۰.۱۹
۷۲	فولاد	۴۱۵۵۹۷۴	۲۱۳۷۳۳۲	۱۰۸۶۴۶۵۱	۱۰۳۰۶۲۷۷	۱۷۸۲۵۶۳۲	۶۵۲۲۶۸۰۸	۳۹۹۹۷۶۱۷	۳۳۹۴۰۷۰۵	۱۸۴۴۵۴۹۹۶	۴۰۹۸۹۹۹۹	۶.۴۵
۷۴	مس	۲۵۵۰۵۹۴	۲۱۸۸۱۹۲	۵۸۵۱۱۴۴۰	۴۱۹۸۱۴	۱۶۰۹۹۹۹	۵۲۰۲۶۴۱	۱۲۹۷۹۳۶۲	۱۰۲۷۱۵۵۲	۹۳۷۳۳۵۹۴	۲۰۸۲۹۶۸۷	۳.۲۸
۷۵	قراضه و ضایعات نیکل.		۹۷۲۲۳۸							۹۷۲۲۳۸	۹۷۲۲۳۸	۰.۱۵
۷۶	آلومینیوم و آلیاژهای آن			۲۱۵۲۱۸۷۷		۲۳۹۸۰۷				۲۱۷۶۱۶۸۴	۱۴۵۰۷۷۸۹	۲.۲۸
۷۸	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۱۱۴۷۸۲۰۹	۲۷۲۶۰۸۳۸	۱۹۱۷۴۸۹۲	۴۵۹۹۰۶۵	۳۱۵۸۰۴۲	۱۴۲۸۱۴۶۶	۷۳۷۵۹۸۹	۴۶۲۹۴۰۸	۹۱۹۵۷۹۰۹	۲۰۴۳۵۰۹۱	۳.۲۲
۷۹	روی	۱۰۵۵۸۳۸۸۶	۲۴۴۳۶۰۲۹۷	۱۹۳۳۳۰۶۳۱	۱۶۶۸۲۳۰۷۹	۲۰۰۲۵۸۱۹۳	۴۳۰۱۹۱۵۷۵	۴۲۳۵۸۷۶۸۹	۱۹۷۶۲۵۳۳۷	۱۹۶۱۷۶۰۶۸۷	۴۳۵۹۴۶۸۱۹	۶۸.۶۰
۸۴	سایر ماشین آلات	۹۶۵۰۲۱								۹۶۵۰۲۱	۹۶۵۰۲۱	۰.۱۵
۸۵	ترانسفورماتورها و کابل	۳۶۴۲۳۰۴۶	۴۳۳۹۰۴۶	۹۵۰۵۸۴۲	۱۵۱۵۲۶۲۵	۲۰۶۶۹۴۲۱	۳۸۴۴۴۹۰۰	۵۳۴۰۰۸۲۵	۶۰۱۹۶۸۴۶	۲۳۸۱۳۲۵۵۲	۵۲۹۱۸۳۴۵	۸.۳۳
۹۶	سایر حوله های بهداشتی و تامپون ها، پوشک	۱۳۰۰۷۹۴	۱۵۲۹۷۵۲	۹۷۲۷۹۰	۶۷۹۴۴۱					۴۴۸۲۷۷۷	۱۷۹۳۱۱۱	۰.۲۸
	مجموع	۱۸۲۱۵۸۱۱۴.۱	۱۸۲۱۵۸۱۱۴	۳۲۶۰۸۴۵۱۰	۳۶۵۷۳۶۲۹۴	۲۲۰۸۰۲۱۰۰	۲۶۴۳۳۸۱۷۳	۵۸۱۱۰۸۱۷۴	۵۷۴۱۳۱۸۷۸	۳۴۵۴۵۰۹۶۷	۲۸۵۹۸۱۰۲۱۰	-

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

همان‌طور که در جدول زیر قابل مشاهده است عمده محصولات صادرات استان را به ترتیب روی، ترانسفورماتور، فولاد، سرب، مس و شیمیایی و.... می باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد از سال‌های ۱۴۰۰ به بعد صادرات گرانول -

صابون و نخ از جنس پلی پروپیلن به صادرات استان اضافه شده است ولی در عوض صادرات کالاهایی از جمله فرش و کف پوش مربوط به نساجی و همچنین حوله های بهداشتی و تامپون ها، پوشک، الیاف، آلومینیوم و آلیاژهای آن و.... قطع شده است به عبارتی از سبد صادراتی استان حذف گردیده که جای تأمل و بررسی بیشتر دارد.

جدول۳– ۲: سهم هر محصول از صادرات استان طی دوره ۱۳۹۵– ۱۴۰۲ به تفکیک کد محصولی (سهم –درصد)

ردیف	کد تعرفه	محصول	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	متوسط	سهم تجمعی
۱	۷۹	روی	۵۷.۴۲	۷۴.۰۶	۵۲.۴۴	۷۵.۳۶	۷۵.۵۴	۷۳.۸۳	۷۳.۴۸	۵۶.۹۷	**۶۷.۳۹**	**۶۷.۳۹**
۲	۸۵	ترانسفورماتورها و کابل	۱۹.۸۱	۱.۳۲	۲.۵۸	۶.۸۵	۷.۸۰	۶.۶۰	۹.۲۶	۱۷.۳۵	**۸.۹۴**	**۷۶.۳۳**
۳	۷۲	فولاد	۲.۲۶	۰.۶۵	۲.۹۵	۴.۶۶	۶.۷۲	۱۱.۱۹	۶.۹۴	۹.۷۸	**۵.۶۴**	**۸۱.۹۸**
۴	۷۸	سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده)	۶.۲۴	۸.۲۶	۵.۲۰	۲.۰۸	۱.۱۹	۲.۴۵	۱.۲۸	۱.۳۳	**۳.۵۰**	**۸۵.۴۸**
۵	۷۴	مس	۱.۳۹	۰.۶۶	۱۵.۸۷	۰.۱۹	۰.۶۱	۰.۸۹	۲.۲۵	۲.۹۶	**۳.۱۰**	**۸۸.۵۸**
۶	۷۶	آلومینیوم و آلیاژهای آن	۰.۰۰	۰.۰۰	۵.۸۴	۰.۰۰	۰.۰۹	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	**۰.۷۴**	**۸۹.۳۲**
۷	۴۸	کارتن، کاغذ و مقوا	۱.۰۹	۷.۰۶	۶.۲۳	۱.۵۶	۱.۲۰	۱.۴۸	۱.۴۴	۱.۳۸	**۲.۶۸**	**۹۲.۰۰**
۸	۳۹	پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن	۰.۵۹	۰.۹۷	۳.۲۸	۲.۱۱	۱.۷۸	۰.۷۷	۰.۹۱	۲.۸۵	**۱.۶۶**	**۹۳.۶۶**
۹	۰۸	تیزابی بی دانه، خرما و سیب	۱.۷۷	۱.۲۲	۱.۹۴	۲.۵۴	۲.۲۶	۱.۰۵	۰.۲۳	۰.۵۲	**۱.۴۴**	**۹۵.۱۰**
۱۰	۰۴	لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه)	۲.۸۹	۱.۱۸	۰.۷۱	۲.۲۲	۰.۹۳	۰.۴۷	۰.۹۵	۱.۵۱	**۱.۳۶**	**۹۶.۴۶**
۱۱	۳۴	گرانول، صابون، قرص ماشین، ژل	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۲۵	۲.۲۳	**۰.۳۱**	**۹۶.۷۷**
۱۲	۲۶	کنسانتره سرب و روی	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۳۵	۰.۱۵	۰.۰۰	۰.۱۶	۱.۸۱	۱.۸۲	**۰.۵۴**	**۹۷.۳۱**
۱۳	۲۰	رب گوجه و آب میوه و کنسرو	۱.۶۵	۰.۹۸	۰.۶۷	۰.۷۲	۰.۳۶	۰.۰۰	۰.۱۸	۰.۱۸	**۰.۵۹**	**۹۷.۹۰**
۱۴	۸۴	سایر ماشین آلات	۰.۵۲	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	**۰.۰۷**	**۹۷.۹۷**
۱۵	۵۷	فرش و کف پوش مربوط به نساجی	۰.۸۰	۰.۴۰	۰.۱۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	**۰.۱۷**	**۹۸.۱۳**
۱۶	۹۶	سایر حوله های بهداشتی و تامپون ها، پوشک	۰.۷۱	۰.۴۶	۰.۲۶	۰.۳۱	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	**۰.۲۲**	**۹۸.۳۵**
۱۷	۲۵	سنگ آهن بهم فشرده شده و کنسانتره ها	۰.۴۳	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	**۰.۰۵**	**۹۸.۴۰**
۱۸	۲۸	اکسید روی بجز گرید دارویی	۰.۷۰	۰.۷۳	۰.۳۷	۰.۳۹	۰.۰۸	۰.۲۴	۰.۰۰	۰.۱۴	**۰.۳۳**	**۹۸.۷۴**
۱۹	۶۸	سنگ، آجر و بلوک ساختمانی	۰.۷۸	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۱۰	۰.۰۰	۰.۱۲	**۰.۱۳**	**۹۸.۸۶**

ردیف	کد تعرفه	محصول	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	متوسط	سهم تجمعی
۲۰	۵۶	پارچه نبافته و سایر پارچه نبافته	۰.۰۰	۰.۲۷	۰.۳۹	۰.۴۶	۰.۵۱	۰.۱۹	۰.۳۰	۰.۲۰	۰.۲۹	۹۹.۱۵
۲۱	۷۵	قراضه و ضایعات نیکل.	۰.۰۰	۰.۲۹	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۴	۹۹.۱۹
۲۲	۵۵	الیاف	۰.۰۰	۰.۳۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۲۱	۰.۱۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۸	۹۹.۲۷
۲۳	۱۹	بیسکویت، نان و سایر غلات	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۱۱	۰.۳۰	۰.۰۰	۰.۰۸	۰.۰۰	۰.۰۶	۹۹.۳۳
۲۴	۵۴	نخ تکستوره ازپلی پروپیلن آماده نشده و تک رشته از پلی پروپیلن	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۹	۰.۱۶	۰.۰۰	۰.۰۳	۹۹.۳۶
۲۵	۱۷	شیرینی، شربت و آدامس	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۵	۰.۱۳	۰.۱۱	۰.۰۷	۰.۲۲	۰.۰۷	۹۹.۴۳
		مجموع	۹۹.۰۷	۹۸.۸۳	۹۹.۲۰	۹۹.۷۵	۹۹.۷۱	۹۹.۷۳	۹۹.۵۹	۹۹.۵۸	–	–

منبع: پایگاه آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳) و یافته‌های تحقیق

حال که مشخص شده محصولات مذکور در جدول فوق ۹۹ درصد استان را تشکیل می‌دهند و صادرات برخی از آن‌ها قطع شده یا روند برخی محصولات با چالش‌های زیادی مواجه شده که در ادامه ظرفیت صادرات هر یک از محصولات به صورت جداگانه بررسی خواهد شد برای این منظور روند صادرات این محصولات در سطح ملی بررسی گردیده و سپس ظرفیت های صادراتی بازارهای بین‌المللی برای محصولات مذکور بررسی خواهد شد.

۳-۲- سنجش پتانسیل‌های عمده محصولات صادراتی استان

۳-۲-۱- بررسی پتانسیل‌های صادراتی محصول روی (کد تعرفه ۷۹)

نزدیک به ۷۰ درصد صادرات استان محصول روی می‌باشد. همچنین در سایر استان‌ها نیز محصولات روی تولید و صادر می‌شود که سهم کمی در در تجارت آن‌ها دارد در این زمینه استان زنجان به نوعی یک استان پیشتاز در تولید روی و محصولات وابسته آن در کشور محسوب می‌شود همچنین از میان ۴ نوع محصول صادراتی مربوط به روی بیشترین محصول صادراتی مربوط به روی غیر ممزوج محتوی ۹۵تا ۹۹ درصد به صورت کار نشده است:

جدول۳-۳: میزان صادرات محصولات روی از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

کشور /محصول	آلیاژهای روی	روی به صورت کارنشده غیر ممزوج که از لحاظ وزن ۹۹/۹۹٪ یا بیشتر روی داشته باشد	روی غیرممزوج محتوی ۹۹/۹۵تا۹۹/۹۹٪ وزنی به صورت کارنشده	روی غیر ممزوج محتوی ۹۹/۹۰ درصد وزنی یا بیشتر اما کمتر از ۹۹/۹۵ درصد وزنی روی به صورت کارنشده	مجموع	سهم درصد
ازبکستان			۴۷۲۷۲		۴۷۲۷۲	۰.۰۱
اسپانیا			۸۶۲۹۶۰۶		۸۶۲۹۶۰۶	۱.۵۶
افغانستان			۱۸۱۲۳۶		۱۸۱۲۳۶	۰.۰۳
امارات متحده عربی		۴۴۸۷۴۶۵	۴۰۲۳۹۴۱۸	۱۷۹۹۷۵۵	۴۶۵۲۶۶۳۸	۸.۴۴
اندونزی			۱۱۷۵۵۴۰		۱۱۷۵۵۴۰	۰.۲۱
ایتالیا			۲۷۴۰۸۲		۲۷۴۰۸۲	۰.۰۵
پاکستان			۱۷۳۴۹۷۵۱		۱۷۳۴۹۷۵۱	۳.۱۵
تایلند			۵۱۸۹۷۳۸۴		۵۱۸۹۷۳۸۴	۹.۴۱
تایوان			۱۰۴۵۹۸۴۱		۱۰۴۵۹۸۴۱	۱.۹۰
ترکیه	۱۹۷۳۷۷۷	۱۴۸۶۹۳۳	۳۷۰۵۸۴۵۸۹	۶۱۲۴۵۲	۳۷۴۶۵۷۷۵۱	۶۷.۹۴
جمهوری آذربایجان			۱۳۶۷۱۲۰	۸۵۱۶۶	۱۴۵۲۲۸۶	۰.۲۶
چین			۱۶۴۵۹۵		۱۶۴۵۹۵	۰.۰۳
رومانی			۱۴۵۷۷۲		۱۴۵۷۷۲	۰.۰۳
سنگاپور			۳۱۳۸۱۵۴		۳۱۳۸۱۵۴	۰.۵۷
عراق			۱۸۱۹۳۰۵		۱۸۱۹۳۰۵	۰.۳۳
عمان		۲۰۲۳۱۷۹	۵۲۲۲۲۲۶		۷۲۴۵۴۰۵	۱.۳۱
قطر			۱۶۰۶۲۸۰		۱۶۰۶۲۸۰	۰.۲۹
گرجستان			۱۹۰۶۰		۱۹۰۶۰	۰.۰۰
لهستان			۱۵۹۶۰۸		۱۵۹۶۰۸	۰.۰۳
مالزی			۸۹۷۲۳۱		۸۹۷۲۳۱	۰.۱۶
مجارستان			۷۲۷۵۴		۷۲۷۵۴	۰.۰۱
مناطق آزاد			۱۳۵۱۳۰		۱۳۵۱۳۰	۰.۰۲
فدراسیون روسیه		۱۴۷۷۵۰	۱۰۳۶۹۳۲۲		۱۰۵۱۷۰۷۲	۱.۹۱
هند			۱۲۸۱۵۹۱۳		۱۲۸۱۵۹۱۳	۲.۳۲
ویتنام			۸۱۰۸۲		۸۱۰۸۲	۰.۰۱
مجموع	**۱۹۷۳۷۷۷**	**۸۱۴۵۳۲۷**	**۵۳۸۸۵۲۲۷۱**	**۲۴۹۷۳۷۳**	**۵۵۱۴۶۸۷۴۸**	**۱۰۰.۰۰**
سهم –درصد	**۰.۳۶**	**۱.۴۸**	**۹۷.۷۱**	**۰.۴۵**	**۱۰۰.۰۰**	

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

از مقایسه یافته‌ها در جداول مشخص می‌شود در سال ۱۴۰۱ از ۵۵۱ میلیون دلار صادرات محصول روی کشور ۴۲۳ میلیون دلار آن توسط استان زنجان صادر شده که حدود ۷۶ درصد می‌باشد. به عبارتی کشور در حوزه صادرات روی مبتنی بر محصولات تولیدی استان زنجان است. و بیشترین صادرارت استان زنجان مربوط به کشور ترکیه، امارات، تایلند، پاکستان، هند و سایر کشورها است.

لازم به ذکر است که کشورهای ویتنام، مجارستان، رومانی و ایتالیا از جمله کشورهایی هستند که در سطح کشور محصولات مربوط به روی به آن‌ها صادر می‌شود ولی استان زنجان در سال ۱۴۰۱ به این کشورها صادراتی نداشته است که می‌تواند به بازارهای هدف صادراتی استان زنجان طی سال‌های مختلف تبدیل شود:

جدول۳– ۴: میزان محصولات روی صادرات شده از زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

زنجان ۱۴۰۱					
استان سال ۱۴۰	پودر وفلس روی	روی (کارنشده ۹۹/۹۹٪)	روی (کارنشده ۹۹/۹۵تا۹۹/۹۹٪)	مجموع	سهم (درصد)
ازبکستان			۴۷۲۷۲	۴۷۲۷۲	۰.۰۱
اسپانیا			۴۵۱۰۲۰۲	۴۵۱۰۲۰۲	۱.۰۶
افغانستان			۱۸۱۲۳۶	۱۸۱۲۳۶	۰.۰۴
امارات متحده عربی		۴۴۸۷۴۶۵	۳۲۰۶۶۶۰۶	۳۶۵۵۴۰۷۱	۸.۶۳
اندونزی			۵۶۲۲۲۲	۵۶۲۲۲۲	۰.۱۳
پاکستان			۱۵۶۹۲۵۶۴	۱۵۶۹۲۵۶۴	۳.۷۰
تایلند			۱۶۳۷۲۵۸	۱۶۳۷۲۵۸	۰.۳۹
تایوان			۱۷۷۶۳۰۱	۱۷۷۶۳۰۱	۰.۴۲
ترکیه	۸۵۷۱۶	۱۱۴۷۲۱۸	۳۳۳۷۹۳۸۶۰	۳۳۵۰۲۶۷۹۴	۷۹.۰۹
جمهوری آذربایجان			۱۲۹۴۶۲۰	۱۲۹۴۶۲۰	۰.۳۱
سنگاپور			۱۰۵۲۳۲۳	۱۰۵۲۳۲۳	۰.۲۵
عراق			۱۸۱۹۳۰۵	۱۸۱۹۳۰۵	۰.۴۳
عمان		۲۰۲۳۱۷۹	۵۲۲۲۲۲۶	۷۲۴۵۴۰۵	۱.۷۱
فدراسیون روسیه			۵۷۲۹۸۶۷	۵۷۲۹۸۶۷	۱.۳۵
قطر			۱۶۰۶۲۸۰	۱۶۰۶۲۸۰	۰.۳۸
گرجستان			۱۹۰۶۰	۱۹۰۶۰	۰.۰۰
لهستان			۱۵۹۶۰۸	۱۵۹۶۰۸	۰.۰۴
مالزی			۵۶۰۴۸۱	۵۶۰۴۸۱	۰.۱۳
هند			۸۱۱۲۸۲۰	۸۱۱۲۸۲۰	۱.۹۲
مجموع	۸۵۷۱۶	۷۶۵۷۸۶۲	۴۱۵۸۴۴۱۱۱	۴۲۳۵۸۷۶۸۹	۱۰۰.۰۰
سهم –درصد	۰.۰۲	۱.۸۱	۹۸.۱۷	۱۰۰.۰۰	

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

با توجه به کدهای مختلف گروه کالایی روی که شامل چهار نوع بوده ولی پتانسیل‌های مربوط به محصول روی‌ها غیر ممزوج کار نشده (۹۵-۹۹) بیشترین صادرات داشته مورد بررسی قرار گرفته است. برای این منظور در جدول زیر مشخص شده در دنیا کدام کشورها بیشترین ظرفیت را برای صادرات این نوع محصولات را دارا می‌باشند. همچنین ردیف آخر جدول نیز نشان می‌دهد که کشورها چه میزان از ظرفیت‌های خویش را صادر نمی‌کنند و احتمالا در صنایع داخلی به عنوان مواد اولیه سایر محصولات استفاده می‌کنند.

جدول۳– ۵: ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل صادراتی کشورهای صادرکننده محصول روی (کد کالایی ۷۹۰۱۱۲)– میلیون دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
آمریکا	۹۶۶	۶۵۴	۳۳۹
ترکیه	۸۲۱	۵۴۱	۳۷۱
آلمان	۲۴۴	۲۲۰	۸۲
بلژیک	۱۸۳	۱۵۴	۱۲۷
ویتنام	۲۶۰	۱۴۵	۱۴۰
ایتالیا	۱۶۹	۱۴۱	۱۰۸
هلند	۱۴۱	۱۲۰	۶۹
فرانسه	۱۲۶	۱۱۹	۵۴
چین تایپه	۱۵۸	۱۱۴	۷۹
هند	۲۱۶	۱۰۹	۱۴۲
چین	۱۳۸	۷۰	۸۶
انگلستان	۷۴	۶۹	۵۹
استرالیا	۷۸	۶۷	۴۲

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

کشورهای مثل آمریکا، ترکیه، آلمان، بلژیک و ... از ظرفیت بالا در تولید و صادرات روی را برخوردارند. اما حالا باید دید کدام کشورها بازار مقصد روی ایران بوده و همچنین چه ظرفیت‌هایی برای صادرات بیشتر وجود دارد. اطلاعات جدول زیر نشان می‌دهد، بازارهایی که بیشترین پتانسیل را برای صادرات روی (کد کالایی ۷۹۰۱۱۲) ایران دارند، شامل ترکیه، چین و هند هستند. ترکیه بزرگترین تفاوت مطلق بین صادرات بالقوه و بالفعل را از نظر ارزش نشان می‌دهد و فضایی برای تحقق صادرات اضافی به ارزش ۳۴ میلیون دلار گنجایش دارد. علاوه براین در

کشور هند ۲۹، چین ۱۹، امارات ۱۰، چین تایپه ۲.۳، تایلند ۶.۴، پاکستان ۱.۲ میلیون دلار و سایر کشورها، پتانسیل لازم برای صادرات محصولات وجود دارد. **به طوری پتانسیل‌های موجود در بازارهای هدف برای صادرات بیشتر روی برای استان نزدیک به ۲۰۰ میلیون دلار براورد می‌شود.** البته در برخی از کشورها از جمله روسیه، مالزی و افغانستان صادرات بیشتر از ظرفیت این کشورها به آن‌ها صورت گرفته است.

جدول۳– ۶: ظرفیت بالقوه کشورهای واردکننده محصول روی از ایران و صادرات ایران به صورت بالفعل برای کد کالایی (۷۹۰۱۱۲)– میلیون دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
ترکیه	۲۸۷	۲۵۴	۳۴
چین	۴۶	۲۷	۱۹
امارات متحده عرب	۲۵	۱۵	۹.۹
تایلند	۲۰	۱۴	۶.۴
روسیه	۸.۷	۹.۸	–
چین تایپه	۹.۷	۷.۴	۲.۳
هند	۳۵	۶.۱	۲۹
پاکستان	۷.۲	۵.۹	۱.۲
مالزی	۳.۱	۴.۹	–
افغانستان	۲.۵	۳.۲	–
عراق	۱.۵	۱.۲	۰.۳۳۲
ویتنام	۵.۶	۰.۲۵۲	۵.۴
اندونزی	۲۰	۰.۱۸۸	۱۹
اکراین	۲	۰.۰۸۱	۲
ایتالیا	۴	۰.۰۶۲	۴
آفریقا جنوبی	۱۵	۰	۱۵
آلمان	۱۵	۰	۱۵
بلژیک	۵.۲	۰	۵.۲
رومانی	۴.۱	۰	۴.۱
استرالیا	۴	۰	۴
اسلوواکی	۱.۵	۰	۱.۵
هلند	۰.۵۹۲	۰	۰.۵۹۲
فرانسه	۰.۵۴۰	۰	۰.۵۴۰

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

۳-۲-۲- وضعیت صادرات محصول سرب (کد تعرفه ۷۸)

در خصوص محصول سرب، بازارهای هدف صادراتی چون امارات، ترکیه، چین و هند در سطح کشور و استان مشترک است. ولی در سطح کشور به ۳ کشور پاکستان، روسیه و عراق صادرات سرب صورت گرفته که از گمرک استان زنجان صادر نشده و از طریق گمرکات سایر استان‌ها صادر گردیده است. براساس یافته‌های آماری، در سال ۱۴۰۱ به میزان ۵۱.۷ میلیون دلار از کشور سرب صادر شده است که ۷.۳ میلیون دلار آن از استان زنجان بوده است. در این بین سهم استان از کشور ۱۴ می‌باشد.

جدول۳- ۷: وضعیت صادرات سرب از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار - درصد)

سال	محصول	امارات متحده عربی	پاکستان	ترکیه	چین	عراق	روسیه	هند	مجموع	سهم (درصد)
۱۴۰۱	سایر سرب های تصفیه نشده، به صورت کارنشده، غیر مذکور در جای دیگر	۹۹۵۲۳		۵۷۴۶۰۱	۴۹۲۰۷۳			۵۰۷۰۵	۱۲۱۶۹۰۲	۲.۳۵
	سرب تصفیه شده بصورت کارنشده	۳۵۹۵۴۶۳۷	۳۰۴۹۶۳۶	۵۹۹۰۶۳۷				۵۱۴۹۳۶۱	۵۰۱۴۴۲۷۱	۹۶.۹۱
	سایر مصنوعات ا زسرب غیر مذکور در جای دیگر			۳۷۵۰۰۰		۱۸۳	۴۱۸۳		۳۷۹۳۶۶	۰.۷۴
	مجموع	۳۶۰۵۴۱۶۰	۳۰۴۹۶۳۶	۶۹۴۰۲۳۸	۴۹۲۰۷۳	۱۸۳	۴۱۸۳	۵۲۰۰۰۶۶	۵۱۷۴۰۵۳۹	۱۰۰.۰۰
	سهم (درصد)	۶۹.۶۸	۵.۸۹	۱۳.۴۱	۰.۹۵	۰.۰۰۰۴	۰.۰۱	۱۰.۰۵	۱۰۰.۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

جدول۳- ۸: وضعیت صادرات محصولات سرب از استان زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار - درصد)

سال	محصول/کشور	امارات متحده عربی	ترکیه	چین	هند	مجموع	سهم (درصد)
۱۴۰۱	سایر سرب های تصفیه نشده، به صورت کارنشده	۹۹۵۲۳	۵۷۴۶۰۱	۴۳۱۹۹۱		۱۱۰۶۱۱۵	۱۵.۰۰
	سرب تصفیه شده بصورت کارنشده	۶۰۵۵۶۹	۵۰۷۵۲۰۳		۲۱۴۱۰۲	۵۸۹۴۸۷۴	۷۹.۹۲
	سایر مصنوعات ا زسرب غیر مذکور در جای دیگر		۳۷۵۰۰۰			۳۷۵۰۰۰	۵.۰۸
	مجموع	۷۰۵۰۹۲	۶۰۲۴۸۰۴	۴۳۱۹۹۱	۲۱۴۱۰۲	۷۳۷۵۹۸۹	۱۰۰
	سهم (درصد)	۹.۵۶	۸۱.۶۸	۵.۸۶	۲.۹۰	۱۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

بازارهایی با بیشترین پتانسیل برای صادرات سرب تصفیه شده و کارنشده (کد تعرفه ۷۸۰۱۱۰)؛ ایالات متحده، ویتنام و ترکیه هستند. ایالات متحده بزرگترین تفاوت مطلق بین صادرات بالقوه و بالفعل را از نظر ارزش نشان می‌دهد و فضایی برای تحقق صادرات اضافی به ارزش۲۵۲ میلیون دلار باقی می‌گذارد.

جدول۳– ۹: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل کشورهای صادرکننده محصول سرب تصفیه شده و کارنشده (کد کالایی ۷۸۰۱۱۰) – میلیون دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
آمریکا	۱۲۰۰	۹۴۸	۲۵۲
ویتنام	۵۸۲	۳۲۶	۲۵۶
ترکیه	۴۱۰	۲۷۶	۱۳۴
هند	۳۳۵	۱۹۶	۱۳۹
کره	۲۸۰	۲۲۳	۵۷
آلمان	۳۷۰	۳۱۴	۵۶
اسپانیا	۲۰۱	۱۶۱	۴۰
فیلیپین	۱۲۴	۶۷	۵۷
چک	۲۰۶	۱۷۱	۳۵
...			

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

بازارهایی که بیشترین پتانسیل را برای ایران جمهوری اسلامی دارند، صادرات سرب تصفیه شده و کارنشده ۷۸۰۱۱۰ شامل کشورهای ترکیه، هند و امارات متحده عربی می باشد. کشور ترکیه بزرگترین تفاوت مطلق بین صادرات بالقوه و بالفعل را از نظر **ارزش نشان می‌دهد و فضایی برای تحقق صادرات اضافی به ارزش ۱۴ میلیون دلار باقی می‌گذارد** که در جدول ذیل قابل مشاهده است:

جدول۳– ۱۰: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصول سرب به سایر کشورها (کد کالایی ۷۸۰۱۱۰) – هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
ترکیه	۱۶۰۰۰	۵۵۰۰	۱۰۵۰۰
تایلند	۱۱۰۰	۳۲۰	۷۸۰
چین	۵۳۵	۱۳	۵۲۲
آلمان	۴۱۶	۰	۴۱۶
ایتالیا	۳۳۱	۰	۳۳۱
بلغارستان	۳۱۴	۰	۳۱۴
اسپانیا	۲۹۴	۰	۲۹۴
برزیل	۲۹۴	۰	۲۹۴
اندونزی	۷۵۳	۵۳۹	۲۱۴
لهستان	۱۳۴	۰	۱۳۴
چک	۱۳۰	۰	۱۳۰
بنگلادش	۱۲۴	۰	۱۲۴
مالزی	۹۳	۵.۴	۸۷.۶
قطر	۷۲	۰	۷۲
هند	۳۴۰۰	۶۰۰۰	–
امارت	۲۳۰۰	۲۳۰۰۰	–
پاکستان	۱۹۰۰	۲۵۰۰	–
ویتنام	۳۳۹	۵۳۸	–
چین و تایپه	۲۱۵	۳۲۶	–
عمان	۱۶۳	۱۸۴	–
کره	۴۵	۱۳۶	–

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

بنابر محاسبات جدول فوق‌الذکر، بالای ۱۴ میلیون دلار ظرفیت خالی برای صادرات محصولات سرب تولیدی در کشور وجود دارد که استان زنجان می‌تواند برای صادرات بیشتر از این فرصت استفاده کرده و صادرات فعلی خود را نزدیک به ۳ برابر افزایش دهد.

۳-۲-۳- وضعیت صادرات کنسانتره سرب و روی (۲۶)

در سال ۱۴۰۱، به ارزش ۱۱۶ میلیون دلار کنسانتره سرب از کشور صادرا شده که استان زنجان با سهمی نزدیک به ۹ درصد توانسه ۱۰ میلیون دلار کنسانتره سرب به کشور ترکیه صادر نماید. براسا اطلاعات به دست آمده از وضعیت تجارت سال ۱۴۰۱، کشورهای چین، عراق و هند از ظرفیت خوبی برای واردات کنسانتره سرب از زنجان برخوردارند.

جدول۳- ۱۱: وضعیت صادرات کنسانتره سرب و وری در کشور سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار - درصد)

سال	محصول	ترکیه	چین	عراق	هند	مجموع	سهم (درصد)
۱۴۰۱	سنگ کنسانتره روی اکسیدی			۵۶۳۰		۵۶۳۰	۰.۰۰۵
	کنسانتره روی سولفیدی	۷۵۰۷۹۴۰	۷۶۲۹۰۱۹۵			۸۳۷۹۸۱۳۵	۷۲.۲۴
	کنسانتره سرب اکسیدی	۲۹۲۶۱۵۸				۲۹۲۶۱۵۸	۲.۵۲
	کنسانتره سرب سولفیدی		۲۹۲۱۱۹۷۲		۵۷۳۴۴	۲۹۲۶۹۳۱۶	۲۵.۲۳
	مجموع	۱۰۴۳۴۰۹۸	۱۰۵۵۰۲۱۶۷	۵۶۳۰	۵۷۳۴۴	۱۱۵۹۹۹۲۳۹	۱۰۰.۰۰
	سهم (درصد)	۸.۹۹	۹۰.۹۵	۰.۰۰	۰.۰۵	۱۰۰.۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

جدول۳- ۱۲: وضعیت صادرات کنسانتره سرب و روی از زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار - درصد)

محصول	ترکیه	مجموع	سهم (درصد)
کنسانتره روی سولفیدی	۷۵۰۷۹۴۰	۷۵۰۷۹۴۰	۷۱.۹۶
کنسانتره سرب اکسیدی	۲۹۲۶۱۵۸	۲۹۲۶۱۵۸	۲۸.۰۴
مجموع	۱۰۴۳۴۰۹۸	۱۰۴۳۴۰۹۸	۱۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

کشورهای چین، قزاقستان و آلمان از جمله بازارهایی هستند که بیشترین پتانسیل برای صادرات کنسانتره سرب و وری (۲۶۰۷۰۰) دارند. در این بین کشور از بالاترین ظرفیت بالقوه و بالفعل از نظر ارزش دارد و از ظرفیت ۳.۸ میلیون دلار برای تحقق صادرات اضافی برخوردار است.

جدول۳– ۱۳: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصول کنسانتره سرب به سایر کشورها (کد کالایی ۲۶۰۷۰۰)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
چین	۱۲۰۰۰	۷۷۰۰	۳۸۰۰
ترکیه	۱۶	۱۹۰۰	-
کره جنوبی	۲۱	۴۶	-
هند	۱۸	۱۷	۱
قزاقستان	۱۸۵	۰	۱۸۵
آلمان	۱۸۳	۰	۱۸۳
بلژیک	۷۰	۰	۷۰
ایتالیا	۵۵	۰	۵۵
بلغارستان	۳۰	۰	۳۰
ژاپن	۲۵	۰	۲۵
هلند	۲۵	۰	۲۵
اندونژی	۱۷	۰	۱۷
استرالیا	۸.۳	۰	۸.۳
....			

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

جدول فوق‌الذکر نشان می‌دهد کشورهای شریک تجاری ایران از پتانسیل ۴.۴ میلیون دلار برای صادرات اضافی برخوردارند که استان زنجان می‌تواند از آن به نفع خود استفاده نماید.

۳–۲–۴– وضعیت صادرات محصول فولاد (۷۲)

همان‌طوری که مشاهده می‌شود برعکس محصولات سرب و روی، تنوع محصولات فولادی بیشتر می‌باشد. همچنین کشورهای بیشتر علاقمند به همکاری تجاری هستند از بین ۶ نوع محصول فولادی صادر شده از کشور، بیشترین سهم صادرت مربوط به محصول شمش از آهن و فولاد است. که سهم ۷۸ درصدی از صادرات کشور را دارد. بعد از این محصول به ترتیب میله‌های گرم نورد شده و پروفیل با مقطع فولادی U شکل از آهن و فولاد است. کشورهایی که بیشترین واردات را از کشور ایران دارند شامل امارات، چین، عراق، عمان، اندونزی و .... است.

جدول۳– ۱۴: میزان محصولات فولادی صادر شده از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

کد تعرفه	۷۲۱۶۲۱۰۰	۷۲۱۶۳۱۰۰	۷۲۰۶۱۰۰۰	۷۲۰۴۴۹۰۰	۷۲۱۳۹۱۹۰	۷۲۱۳۹۱۱۰		
کشور	پروفیل بامقطع L یا زآهن یافولادغیر ممزوج فقط، گرم نوردشده گرم کشیده شده یاگرم اکسترودشده بابلندی کمتر از۸۰میلیمتر.	پروفیل بامقطع U یا زآهن یافولادغیر ممزوج فقط، گرم نوردشده گرم کشیده شده یاگرم اکسترودشده بابلندی ۸۰میلیمتر یابیشتر.	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکرنشده.	قراضه و ضایعات آهن غیر مذکور در جای دیگر	میله های گرم از آهن یافولاد غیر ممزوج بامقطع عرض دایره به قطرکمتر از۱۴میلیمتربصورت طومارغیر مذکور در جای دیگر	میله های گرم نورد شده ازآهن یافولاد غیر ممزوج به صورت کلاف با قطرکمتر از۹میلیمتر (مفتول فولادی ۵/۵میلمتر پرکربن)	مجموع	سهم درصد
اردن			۱۶۸۶۹۶۴			۴۷۳۸۵۷۹	۶۴۲۵۵۴۳	۰.۳۶
ارمنستان	۱۷۶۲۳۰۸	۱۸۶۱۷۲۷			۱۷۶۵۱۷۲	۴۹۱۱۱۱۱	۱۰۳۰۰۳۱۸	۰.۵۸
ازبکستان	۷۲۵۷۲۷	۵۶۲۵۵۱۱			۲۲۶۰۹۲	۲۲۵۳۶۷۴	۸۸۳۱۰۰۴	۰.۴۹
آفریقای جنوبی	۳۶۴۰۲۱	۱۱۰۱۶۳۰			۱۵۹۰۴۰۵	۴۰۶۷۱۸۰	۷۱۲۳۲۳۶	۰.۴۰
افغانستان	۱۱۲۹۱۸۹	۱۹۵۷۰۲۹	۸۶۱۴۵		۱۱۱۸۱۸۰	۱۳۹۸۹۴۷	۵۶۸۹۴۹۰	۰.۳۲
الجزایر			۲۲۹۵۱۱۸				۲۲۹۵۱۱۸	۰.۱۳
امارات متحده عربی	۷۵۵۴۲۴۷	۱۶۰۰۳۹۷	۳۳۴۵۳۰۲۲۰		۶۱۰۷۱۰۷	۱۶۸۲۵۶۷	۳۵۱۴۷۴۵۳۸	۱۹.۶۳
اندونزی			۱۳۸۵۲۴۹۸۵				۱۳۸۵۲۴۹۸۵	۷.۷۴
ایتالیا						۱۱۷۴۳۷	۱۱۷۴۳۷	۰.۰۱
پاکستان	۵۳۰۹۶۳	۱۲۱۷۲۶۰	۸۶۸۰۹۲۰	۲۴۳۴۱	۳۹۹۷۰۵	۱۲۲۷۱۹۳	۱۲۰۸۰۳۸۲	۰.۶۷
تاجیکستان	۱۱۱۱۸۳۰	۹۶۶۹۳۲					۲۰۷۸۷۶۲	۰.۱۲
تایلند			۱۵۵۰۲۸۶۲۷				۱۵۵۰۲۸۶۲۷	۸.۶۶
ترکمنستان	۱۲۲۷۰۹۴	۹۹۶۰۳۹			۱۳۴۴۶۷	۱۰۶۱۸۲۰	۴۶۲۹۴۲۰	۰.۲۶
ترکیه	۱۴۵۲۹۲۰	۷۱۴۸۹۰	۱۱۰۲۱۳۹۹۷	۶۴۴۲۹	۲۱۷۰۴۷۰	۱۸۴۵۶۶۱	۱۱۶۴۶۲۳۶۷	۶.۵۱
تونس			۲۰۹۷۵۸۳۵				۲۰۹۷۵۸۳۵	۱.۱۷
جمهوری آذربایجان	۱۸۲۸۹۱۳	۲۱۱۱۴۱۰	۷۷۴۴۹۵۷		۳۷۷۰۳۳	۳۶۴۷۱۹۴	۱۵۷۰۹۵۰۷	۰.۸۸
چین			۲۷۵۳۵۱۸۹۷				۲۷۵۳۵۱۸۹۷	۱۵.۳۸
سری لانکا						۳۰۶۷۷۳	۳۰۶۷۷۳	۰.۰۲

کد تعرفه	۷۲۱۶۲۱۰۰	۷۲۱۶۳۱۰۰	۷۲۰۶۱۰۰۰	۷۲۰۴۴۹۰۰	۷۲۱۳۹۱۹۰	۷۲۱۳۹۱۱۰		
سودان			۱۷۸۴۶۷۳۲				۱۷۸۴۶۷۳۲	۱.۰۰
سوریه	۹۶۳۸۰۳	۶۸۱۵۳۰					۱۶۴۵۳۳۳	۰.۰۹
عراق	۳۰۱۰۱۵۷۹	۲۶۹۱۵۱۸۱	۸۶۵۴۲۳۲۲		۱۲۹۹۲۸۱۵	۳۰۳۷۹۹۵۰	۱۸۶۹۳۱۸۴۷	۱۰.۴۴
عربستان سعودی			۱۴۲۰۴۰۶۵				۱۴۲۰۴۰۶۵	۰.۷۹
عمان			۲۳۲۳۵۲۸۲۶		۱۵۷۸۹۵۱۸	۹۵۱۰۴۴۵	۲۵۷۶۵۲۷۸۹	۱۴.۳۹
غنا			۱۰۹۹۰۱۲۱۳			۶۹۱۲۳۰۴	۱۱۶۸۱۳۵۱۷	۶.۵۲
فیلیپین			۹۸۵۵۲۵۶				۹۸۵۵۲۵۶	۰.۵۵
قرقیزستان	۴۰۱۰۴						۴۰۱۰۴	۰.۰۰
قطر						۱۸۶۷۰۲۵	۱۸۶۷۰۲۵	۰.۱۰
کویت					۱۳۰۱۵۲	۱۳۹۴۱۸	۲۶۹۵۷۰	۰.۰۲
گرجستان	۴۲۵۰۲۳۶	۲۲۷۲۳۳۳	۴۸۴۶۷۹۲		۱۷۱۳۱۰۷	۴۸۱۸۵۵۹	۱۷۹۰۱۰۲۷	۱.۰۰
لبنان	۶۴۶۶۱	۳۹۹۰۶	۷۱۷۸۵			۲۴۹۰۰۲	۴۲۵۳۵۴	۰.۰۲
لهستان						۱۳۷۹۳	۱۳۷۹۳	۰.۰۰
ویتنام			۳۱۴۷۸۱۴۲				۳۱۴۷۸۱۴۲	۱.۷۶
مجموع	۵۳۱۰۷۵۹۵	۴۸۰۶۱۷۷۵	۱۵۶۲۲۱۸۷۹۸	۸۸۷۷۰	۴۵۷۲۴۲۲۳	۸۱۱۴۸۶۳۲	۱۷۹۰۳۴۹۷۹۳	۱۰۰.۰۰
سهم –درصد	۲.۹۷	۲.۶۸	۸۷.۲۶	۰.۰۰	۲.۵۵	۴.۵۳	۱۰۰.۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

با توجه به صادرات استان زنجان سال ۱۴۰۱ در کد تعرفه‌های ذیل، بر عکس کشور، رتبه اول صادرات استان زنجان مربوط به میله های گرم نورد شده ازآهن یافولاد غیر ممزوج با ۵۰ درصد، شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج با ۲۶ درصد و پروفیل بامقطعU ا زآهن یافولادغیر ممزوج با ۱۲.۵ درصد است. استان بیشترین صادرات خود را به عراق ۳۰ درصد، ترکیه ۲۰ درصد، آفریقا جنوبی ۱۴ درصد، جمهوری آذربایجان ۱۳ درصد، گرجستان ۱۰ درصد و .... در سال ۱۴۰۱ انجام داده است.

جدول۳– ۱۵: میزان محصولات فولادی صادر شده از استان زنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

سال		محصول	ارمنستان	ازبکستان	آفریقای جنوبی	افغانستان	ایتالیا	پاکستان	تاجیکستان	ترکمنستان	ترکیه	جمهوری آذربایجان	سوریه	عراق	گرجستان	مجموع	سهم (درصد)
۱۴۰۱	۷۲۱۶۲۱۰۰	پروفیل بامقطع L ا ز آهن یافولادغیر ممزوج												۲۰۹۸۸۴۱	۱۰۳۶	۲۰۹۹۸۷۷	۵.۲۵
	۷۲۱۶۳۱۰۰	پروفیل بامقطع U ا ز آهن یافولادغیر ممزوج	۵۸۶۲۷۶	۱۷۳۵۵۹۳		۱۴۶۵۷			۱۴۶۴۹۲	۵۸۷۷۱	۱۱۲۶۰۷	۲۸۶۷۹۸	۴۳۹۱۱	۱۴۸۷۵۱۵	۵۴۹۸۱۴	۵۰۲۲۴۳۴	۱۲.۵۶
	۷۲۰۶۱۰۰۰	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج									۷۲۳۷۲۳۹	۲۵۸۱۴۰۶		۹۰۶۸۱۵		۱۰۷۲۵۴۶۰	۲۶.۸۲
	۷۲۰۴۴۹۰۰	قرا ضه و ضایعات آهن						۲۴۳۴۱			۶۴۴۲۹					۸۸۷۷۰	۰.۲۲
	۷۲۱۳۹۱۹۰	میله های گرم از ا هن یافولاد غیر ممزوج بامقطع عرض دا یره به قطرکمتر از۱۴میلیمتر	۱۱۶۹۵		۱۵۹۰۴۰۵										۹۶۳۹۹	۱۶۹۸۴۹۹	۴.۲۵
	۷۲۱۳۹۱۱۰	میله های گرم نورد شده از آهن یافولاد غیر ممزوج به صورت کلاف با قطرکمتر از۹میلیمتر	۴۱۳۲۱۲	۱۲۳۴۱۷۶	۴۰۶۷۱۸۰	۲۵۱۹۹	۱۱۷۴۳۷	۱۶۷۷۶۵		۸۸۹۷۶	۶۰۲۲۰۵	۲۴۶۱۹۰۷		۷۷۰۹۵۴۶	۳۴۷۴۹۷۴	۲۰۳۶۲۵۷۷	۵۰.۹۱
		مجموع	۱۰۱۱۱۸۳	۲۹۶۹۷۶۹	۵۶۵۷۵۸۵	۳۹۸۵۶	۱۱۷۴۳۷	۱۹۲۱۰۶	۱۴۶۴۹۲	۱۴۷۷۴۷	۸۰۱۶۴۸۰	۵۳۳۰۱۱۱	۴۳۹۱۱	۱۲۲۰۲۷۱۷	۴۱۲۲۲۲۳	۳۹۹۹۷۶۱۷	۱۰۰
		سهم (درصد)	۲.۵۳	۷.۴۲	۱۴.۱۴	۰.۱۰	۰.۲۹	۰.۴۸	۰.۳۷	۰.۳۷	۲۰.۰۴	۱۳.۳۳	۰.۱۱	۳۰.۵۱	۱۰.۳۱	۱۰۰.۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

بررسی ظرفیت کشورها برای صادرات بیشتر محصول میلگرد نشان می‌دهد که کشور ایران به شرکای عمده تجاری خود بیش‌از ظرفیت آن‌ها صادر می‌نماید. **ولی با این وجود در کشورهایی چون اندونزی، چین، اسپانیا، تایلند، رومانی، برزیل و مالزی ظرفیت حدود ۱۳.۴ میلیون دلار برای صادرات بیشتر وجود دارد که می‌تواند ظرفیت صادرات استان زنجان به ۴ برابر افزایش دهد.**

جدول۳– ۱۶: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات میلگرد به سایر کشورها (کد کالایی ۷۲۱۳۹۱)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
عراق	۱۴۰۰۰	۳۵۰۰۰	_
عمان	۶۲۳	۹۸۰۰	_
ازبکستان	۳۵۰۰	۷۹۰۰	_
امارت	۷۷۹	۷۸۰۰	_
گرجستان	۱۱۰۰	۷۱۰۰	_
ارمنستان	۱۳۰۰	۵۶۰۰	_
غنا	۳۶۰۰	۵۳۰۰	_
میانمار	۳۴۰۰	۴۹۰۰	–
آذربایجان	۲۸۰۰	۴۷۰۰	-
ترکیه	۱۴۰۰	۳۶۰۰	۱۰
قطر	۷۶۶	۳۵۰۰	-
افغانستان	۷۶۶	۳۵۰۰	-
بلژیک	۷۵۲	۱۰۰۰	_
اندونزی	۲۲۰۰	۲۷۹	۱۹۰۰
چین	۶۲۰۰	۱۴	۶۲۰۰
اسپانیا	۶۱۴	۳.۴	۶۱۰
تایلند	۲۲۰۰	۰	۲۲۰۰
رومانی	۱۳۰۰	۰	۱۳۰۰
برزیل	۶۹۱	۰	۶۹۱
مالزی	۶۵۹	۰	۶۵۹

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

همچنین در خصوص محصولات پروفیل نیز کشور ایران به کشورهایی همچون عراق، ازبکستان، آذربایجان، گرجستان، ارمنستان و ترکمنستان مازاد بر پتانسیل آن‌ها صادرات انجام می‌دهد و در کشورهایی مثل امارات، ترکیه، قزاقستان، روسیه، چین، زامبیا، میانمار، غنا، نیجریه، مالزی، کویت و قطر و سایر پتانسل صادرات مازاد به میزان ۲۰ میلیون دلار وجود دارد که استان زنجان از این فرصت می‌تواند برای افزایش صادرات خود استفاده نماید.

جدول۳– ۱۷: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات پروفیل به سایر کشورها (کد کالایی ۷۲۱۶۳۱)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
عراق	۱۲۰۰۰	۲۴۰۰۰	_
ازبکستان	۲۰۰۰	۴۳۰۰	_
آذربایجان	۱۲۰۰	۲۳۰۰	-
گرجستان	۴۵۱	۲۲۰۰	_
ارمنستان	۶۷۸	۱۲۰۰	_
ترکمنستان	۳۹۵	۷۸۳	_
امارات	۱۱۰۰۰	۶۶۸	۱۱۰۰۰
ترکیه	۱۱۰۰	۵۸۲	۴۹۴
قزاقستان	۱۲۰۰	۶.۸	۱۲۰۰
روسیه	۱۶۰۰	۱.۵	۱۶۰۰
چین	۱۵۰۰	۰	۱۵۰۰
زامبیا	۸۲۰	۰	۸۲۰
میانمار	۷۰۱	۰	۷۰۱
غنا	۶۶۶	۰	۶۶۶
نیجریه	۶۴۰	۰	۶۴۰
مالزی	۴۱۶	۰	۴۱۶
کویت	۳۳۷	۰	۳۳۷
قطر	۳۲۴	۰	۳۲۴

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

در زمینه شمش فولادی نیز کشور ایران به کشورهای چین، امارات، غنا، عمان، اندونزی، تایلند و اردن بیش از پتانسیل‌های موجود در آن‌ها صادر می‌نماید و لی در کشورهای شریک تجاری از جمله ترکیه، سودان، ویتنام، فیلپین، گرجستان، عربستان، ایتالیا، هند، اسپانیا، آلمان و رومانی می تواند میزان صادرات ایران و استان زنجان به ارزش ۳۱ میلیون دلار افزایش پیدا کند که یک پتانسیل مطلوب برای صادرات استان ارزیابی می‌شود.

جدول۳– ۱۸: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات شمش فولادی به سایر کشورها (کد کالایی ۷۲۰۶۱۰)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
چین	۲۳۰۰۰	۱۸۱۰۰۰	_
امارت	۱۷۰۰۰	۸۲۰۰۰	_
غنا	۲۰۰۰۰	۸۰۰۰۰	-
عمان	۹۸۰۰	۶۲۰۰۰	-
اندونزی	۳۳۰۰۰	۶۱۰۰۰	_
تایلند	۲۰۰۰	۵۹۰۰۰	_
اردن	۲۰۰۰۰	۲۳۰۰۰	_
ترکیه	۸۲۰۰	۲۲۰۰۰	۱۱۰۰۰
سودان	۷۹۰۰	۸۸۰۰	۴۹۴
ویتنام	۱۷۰۰	۷۶۰۰	۱۲۰۰
فیلیپین	۵۸۰	۴۰۰۰	۱۶۰۰
گرجستان	۷۰۰۰	۳۸۰۰	۳۱۰۰
عربستان	۱۲۰۰	۲۸۰۰	_
ایتالیا	۱۵۰۰	۳۲۰	۱۲۰۰
هند	۷۵۰۰	۲۵۲	۷۳۰۰
اسپانیا	۴۲۰۰	۰	۴۲۰۰
آلمان	۱۷۰۰	۰۱۷۰۰	
رومانی	۹۹۰	۰	۹۹۰

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

۳–۲–۵– وضعیت صادرات محصول مس (۷۴)

همانند محصولات فولادی، محصولات مس صادراتی در کشور بسیار متنوع بوده است که متناسب با آن شرکای تجاری نیز زیاد می شود اما سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ سه محصول مس از گمرک زنجان صادر شده که جدول زیر قابل مشاهده است. لازم به ذکر است برای مقایسه وضعیت کشور با استان، اطلاعات صادرات مس از کشور متناسب با محصولات صادراتی از استان ارائه گردیده است این در حالی است که تنوع محصولات صادراتی کشور بیش از موارد ذکر شده در جدول زیر است.

جدول۳– ۱۹: وضعیت محصولات منتخب مس صادرات از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

کشورها	طناب، کابل نوارگیس باف و همانند، ا زمس که برای مصرف برق عایق نشده باشند.	مس تصفیه شده غیر مذکور	مفتول ازمس تصفیه شده، که بزرگترین بعدسطح مقطع عرضی آن بیش از۶میلیمترباشد.	مجموع	سهم درصد
ارمنستان	۳۷۳۶	۴۴۷۵۴۱۸	۱۳۰۳۹۸۳	۵۷۸۳۱۳۷	۱.۷۸
افغانستان	۱۸۹۷۲۳	۲۶۹۶۴۱	۱۲۰۹۸۱	۵۸۰۳۴۵	۰.۱۸
آلمان	۲۰۸۰			۲۰۸۰	۰.۰۰
امارات متحده عربی	۱۲۴۸۴۱۴۸	۳۳۴۸۴۳۹۴	۸۳۰۹۲۱۰۵	۱۲۹۰۶۰۶۴۷	۳۹.۸۳
ترکیه	۷۷۵۸۲۰	۵۱۰۹۷۷۶۱	۱۲۲۳۹۳۱۷۲	۱۷۴۲۶۶۷۵۳	۵۳.۷۹
جمهوری آذربایجان		۶۹۶۸۳۶	۳۷۴۳۷۹	۱۰۷۱۲۱۵	۰.۳۳
سوریه			۳۵۸۰۲۵۸	۳۵۸۰۲۵۸	۱.۱۱
عراق	۱۱۰۳۳۹۰	۳۶۰	۵۲۱۷۳۵	۱۶۲۵۴۸۵	۰.۵۰
قبرس		۹۵۰۵۸		۹۵۰۵۸	۰.۰۳
گرجستان		۱۴۱۴۲۶	۴۴۵۲۸۱	۵۸۶۷۰۷	۰.۱۸
هند			۷۳۴۳۹۵۷	۷۳۴۳۹۵۷	۲.۲۷
مجموع	۱۴۵۵۸۸۹۷	۹۰۲۶۰۸۹۴	۲۱۹۱۷۵۸۵۱	۳۲۳۹۹۵۶۴۲	۱۰۰.۰۰
سهم (درصد)	۴.۴۹	۲۷.۸۶	۶۷.۶۵	۱۰۰.۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

همان‌طوری که مشاهده می‌شود در محصول منتخب از سبد صادراتی کشور، مشخص می‌شود صادرات کشور در ۳ محصول منتخب در سال ۱۴۰۱ برابر با ۳۲۳ میلیون دلار و صادرات استان نزدیک ۱۳ میلیون دلار می‌باشد به عبارتی سهم استان از صادرات محصولات منتخب حدود ۴ درصد است. با بررسی اطلاعات مذکور می‌توان استدلال کرد که تنوع محصولات مس برای صادرات بسیار کم هست. هم در سطح ملی و استان، مفتول از مس تصفیه شده بیشترین سهم از صادرات را دارد.

۳-۲۰: وضعیت محصولات صادرتی مس از استان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

	کد تعرفه	محصول	امارات متحده عربی	ترکیه	مجموع	سهم (درصد)
۱۴۰۱	۷۴۱۳۰۰۰۰	طناب، کابل نوارگیس باف و همانند، از مس که برای مصرف برق عایق نشده.		۱۹۱۴۴۳	۱۹۱۴۴۳	۱.۴۷
	۷۴۰۸۱۹۰۰	مس تصفیه شده غیر مذکور		۳۲۶۰۳۰۳	۳۲۶۰۳۰۳	۲۵.۱۲
	۷۴۰۸۱۱۰۰	مفتول ازمس تصفیه شده، که بزرگترین بعدسطح مقطع عرضی آن بیش از۶میلیمترباشد.	۱۶۱۸۷۲۵	۷۹۰۸۸۹۱	۹۵۲۷۶۱۶	۷۳.۴۱
	مجموع		۱۶۱۸۷۲۵	۱۱۳۶۰۶۳۷	۱۲۹۷۹۳۶۲	۱۰۰.۰۰
	سهم (درصد)		۱۲.۴۷	۸۷.۵۳	۱۰۰.۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

با نگاهی به وضعیت کشور ایران در صادرات محصولات مسی مشخص می‌شود مس تصفیه شده غیر مذکور در سایر گروه‌های کالایی با کد تعرفه ۷۴۰۸۱۹۰۰ به کشورهای ترکیه، امارات **و ارمنستان مازاد بر ظرفیت آن‌ها مس صادر گردید و در کشورهای آذربایجان، عراق، گرجستان، آلمان، چین، عمان، هند، قطر، ایتالیا، تایلند، رومانی و آفریقا جنوبی پتانسیل صادراتی به میزان ۲۰ میلیون دلار وجود دارد که می‌توان این ظرفیت‌های خالی صادراتی با صادرات استان زنجان تکمیل نمود.**

جدول۳- ۲۱: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات مس به سایر کشورها (کد کالایی ۷۴۰۸۱۹۰۰)- هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
ترکیه	۱۶۰۰۰	۴۷۰۰	-
امارات	۵۴۰۰	۱۵۰۰۰	-
ارمنستان	۱۳۰۰	۱۹۰۰	-
آذربایجان	۱۲۰۰	۳۳۷	۸۱۸
عراق	۵۴۷	۲۹۹	۲۴۸
گرجستان	۱۰۰۰	۲۵۷	۷۶۴
آلمان	۴۶۴	۲۴	۴۴۰
چین	۱۴۰۰۰	۱۹	۱۴۰۰۰
عمان	۴۶۵	۱۷	۴۴۷
هند	۲۰۰۰۰	۱۱	۲۰

قطر	**۹۳۸**	**۸.۱**	**۹۳۰**
ایتالیا	**۶۵۴**	**۸.۱**	**۶۴۶**
تایلند	**۱۲۰۰**	**۰**	**۱۲۰۰**
رومانی	**۶۶۹**	**۰**	**۶۶۹**
آفریقا جنوبی	**۵۰۴**	**۰**	**۵۰۴**
...			

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

همچنین مفتول از مس تصفیه شده با کد تعرفه ۷۴۰۸۱۱۱۰ بالاترین سهم را در مقایسه با سایر محصولات مربوط به مس به خود اختصاص داده است. صادرات محصول مذکور توسط ایران به کشورهای ترکیه، امارات، آلمان، عراق و ایتالیا مازاد بر ظرفیت بوده و به کشورهای چین، هند، آذربایجان، بوسنی و هرزگوین، قطر، آفریقا جنوبی، تایلند، رومانی، صربستان، اندونزی و کویت کمتر از پتانسیل آن‌ها صادرات می‌شود. در حال حاضر پتانسیل کشورهای مذکور برای **صادراتی بیشتر نزدیک به ۴۰ میلیون دلار تخمین زده می‌شود** و استان زنجان می‌تواند از این به صادرات بیشتر اقدام نماید.

جدول۳– ۲۲: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات مس به سایر کشورها (کد کالایی ۷۴۰۸۱۱۰)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
ترکیه	۱۶۰۰۰	۸۱۰۰۰	–
امارات	۲۶۰۰	۱۷۰۰۰	-
آلمان	۴۳۰	۲۳۰۰	–
چین	۱۳۰۰۰	۲۱۰۰	۱۱۰۰۰
عراق	۶۶۴	۱۵۰۰	–
هند	۱۱۰۰۰	۱۱۰۰	۱۰۰۰۰
ایتالیا	۶۰۴	۶۴۸	–
آذربایجان	۳۵۷	۲۶۱	۹۶
بوسنی و هرزگوین	۸۱۶	۹۶	۷۲۰
قطر	۶۴۰۰	۰	۶۴۰۰
آفریقا جنوبی	۲۹۰۰	۰	۲۹۰۰
تایلند	۲۷۰۰	۰	۲۷۰۰
رومانی	۲۳۰۰	۰	۲۳۰۰

صربستان	**۲۰۰۰**	**۰**	**۲۰۰۰**
اندونزی	**۸۸۴**	**۰**	**۸۸۴**
کویت	**۸۴۲**	**۰**	**۸۴۲**
...			

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

همچنین محصولاتی از جمله طناب، کابل نوارگیس باف و همانند، از مس که برای مصرف برق عایق نشده با کد تعرفه ۷۴۱۳۰ به کشورهای ترکیه، امارات، ترکیه، عراق و گرجستان مازاد بر ظرفیت بوده و به کشورهای همچون هند، چین، کویت، آلمان، زامبیا، ایتالیا، اندونزی، تایلند، لهستان، رومانیا و عمان کمتر از پتانسیل آن‌ها صادرات می‌شود. در حال حاضر پتانسیل کشورهای مذکور برای صادراتی بیشتر نزدیک به ۱.۵ میلیون دلار تخمین زده می‌شود. در مقایسه با مفتول مس ظرفیت از ظرفیت یا پتانسیل کمتری برای افزایش صادرات برخوردار است.

جدول۳– ۲۳: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات مس به سایر کشورها (کد کالایی ۷۴۱۳۰)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
امارات	۵۴۳	۴۶۰۰	–
ترکیه	۳۸۳	۱۶۰۰	-
عراق	۸۳۳	۱۲۰۰	–
هند	۷۳	۳۵	۳۹
گرجستان	۱۵	۲۵	–
چین	۷۹۲	۱۱	۷۸۲
کویت	۷۳	۱۵۰	۷۳
آلمان	۹۵	۰	۹۵
زامبیا	۷۸	۰	۷۸
ایتالیا	۷۲	۰	۷۲
اندونزی	۵۶	۰	۵۶
تایلند	۴۱	۰	۴۱
لهستان	۲۵	۰	۲۵
رومانیا	۲۲	۰	۲۲
عمان	۲۱	۰	۲۱
...			

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

۳-۲-۶- وضعیت صادرات محصول ترانسفورماتورها و کابل (۸۵)

در جول زیر محصولات تولیدی مربوط به ترانسفورماتورها گزارش شده است محصولات صادراتی هم در ملی و استان متنوع می‌باشد. مطابق اطلاعات به دست آمده ۸۹ درصد صادرات انواع محصول ترانسفورماتور در سطح ملی به کشور عراق انجام می‌پذیرد و ۹۳ درصد صادرات استان نیز به این کشور صادر می‌گردد. همچنین در سطح ملی از میان محصولات بیشترین سهم به ترتیب مربوط به محصولات کابل زمینی اعم از روغنی یا خشک بالاتر ازیک کیلوولت لغایت ۱۳۲کیلوولت- ترانسفور ماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت حداکثر ۶۵۰ کیلوولت آمپر- سایر هادی های برق برای ولتاژ بیش از ۱۰۰۰ ولت غیرمذکور در جای دیگر و .. است.

جدول۳– ۲۴: وضعیت صادرات محصولات ترا نسفورماتورهای و محصولات وابسته آن از کشور در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

مجموع	ترا نسفور ماتورهای دی ا لکتریک مایع به قدرت حداکثر۶۵۰ کیلوولت آمپر	ترانسفورماتورها به قدرت بیشتر ا ز ۵۰۰KVA	ترا نسفورماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت بیشتر از۶۵۰ کیلو ولت آمپر و حداکثر ۱۰۰۰۰ کیلو ولت آمپر	ترا نسفورماتورهای دی ا لکتریک مایع به قدرت بیشتراز ۱۰۰۰۰ کیلوولت آمپر	دژنکتور برای ولتاژ کمتر از ۷۲.۵ کیلوولت و بیشتر از ۱۰۰۰ولت	سایر ترا نسفورماتورهای برقی به قدرت بین ۱۶ تا ۵۰۰ kva بجز ترا نسفورماتور جریان و ولتاژ وترانسفور ماتور دی الکتریک مایع	سایر هادی های برق برای ولتاژ بیش از ۱۰۰۰ ولت غیر مذکور در جای دیگر	قطعات اتصال عایق، برای دستگاه های برقی، لوله ها و قطعات اتصال ان برای سیم کشی، غیر مذکور در جای دیگر	کابل زمینی ا عم ازروغنی یاخشک بالاتر ا زیک کیلوولت لغایت ۱۳۲کیلوولت	مقره های عایق برق از سرامیک از ۲۰۰ آمپر تا کمتر از ۳۶ کیلوولت	مجموع	سهم درصد
ارمنستان							۲۱۹۵۷		۱۲۱۳۹۹		۱۴۳۳۵۶	۰.۰۸
ازبکستان						۵۰۰۴۱					۵۰۰۴۱	۰.۰۳
افغانستان	۱۳۲۲۰۷	۵۱۶۳۷	۷۸۵۳۸			۹۷۹۶۴	۵۰۶۸۶۱۱		۴۹۸۹۳۴۸		۱۰۴۱۸۳۰۵	۵.۶۸
امارات متحده عربی						۳۹۹۰					۳۹۹۰	۰.۰۰
اوگاندا							۱۳۴۲۲۴				۱۳۴۲۲۴	۰.۰۷
بلغارستان								۹۳۶۹۲			۹۳۶۹۲	۰.۰۵
پاکستان							۴۹۵۰				۴۹۵۰	۰.۰۰
تاجیکستان							۲۵۰۴۸۶		۴۱۶۱۱۸		۶۶۶۶۰۴	۰.۳۶
ترکمنستان	۲۳۹۹۶۶۴		۲۷۶۰۳۰۰			۱۲۰۰۰۰۰	۵۳۴۴۰۳		۱۷۰۹۳۶		۷۰۶۵۳۰۳	۳.۸۵
ترکیه							۱۱۲۹۳۲				۱۱۲۹۳۲	۰.۰۶
جمهوری آذربایجان					۷۸۴۸۰						۷۸۴۸۰	۰.۰۴
سوریه	۱۱۳۴۰		۱۲۲۴۰۰				۱۵۷۸۳۹		۲۴۲۹۵۰		۵۳۴۵۲۹	۰.۲۹
عراق	۳۷۶۴۰۳۰۳	۹۷۶۹۱۶	۴۶۹۳۰۵۴	۱۴۴۶۹۳۵۶		۱۷۶۵۳۶۳۸	۲۹۵۴۴۲۷۹		۵۸۳۹۲۶۳۴	۳۲۳۵۰	۱۶۳۴۰۲۵۳۰	۸۹.۰۶
فدراسیون روسیه								۳۷۳۶۵۸			۳۷۳۶۵۸	۰.۲۰
قبرس									۱۰۱۳۶۸		۱۰۱۳۶۸	۰.۰۶
قرقیزستان							۲۹۱۰۹۶				۲۹۱۰۹۶	۰.۱۶
مجموع	۴۰۱۸۳۵۱۴	۱۰۲۸۵۵۳	۷۶۵۴۲۹۲	۱۴۴۶۹۳۵۶	۷۸۴۸۰	۱۹۰۰۵۶۳۳	۳۶۱۲۰۷۷۷	۴۶۷۳۵۰	۶۴۴۳۴۷۵۳	۳۲۳۵۰	۱۸۳۴۷۵۰۵۸	۱۰۰.۰۰
سهم –درصد	۲۱.۹۰	۰.۵۶	۴.۱۷	۷.۸۹	۰.۰۴	۱۰.۳۶	۱۹.۶۹	۰.۲۵	۳۵.۱۲	۰.۰۲	۱۰۰.۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

همان‌طور که اشاره شد ۹۳ درصد محصولات صادراتی ترانسفورماتورهای استان به کشور عراق صادر می‌شود همچنین کدهای کالایی ترا نسفور ماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت حداکثر ۶۵۰ کیلوولت آمپر- ترا نسفورماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت بیشتراز ۱۰۰۰۰ کیلوولت آمپر نزدیک به ۹۰ درصد صادرات استان را در ترا نسفورماتورهای را تشکیل می‌دهند.

جدول۳– ۲۵: وضعیت صادرات محصولات ترانسفورماتورهای و محصولات وابسته آن از استانزنجان در سال ۱۴۰۱ (به ارزش دلار – درصد)

سال	کد تعرفه	محصول	افغانستان	بلغارستان	ترکمنستان	ترکیه	جمهوری آذربایجان	عراق	فدراسیون روسیه	مجموع	سهم (درصد)
۱۴۰۱	۸۵۰۴۲۱۰۰	ترا نسفور ماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت حداکثر۶۵۰ کیلوولت آمپر			۱۶۱۸۹۹۳			۳۳۳۰۴۳۷۷		۳۴۹۲۳۳۷۰	۶۵.۴۰
	۸۵۰۴۲۳۰۰	ترا نسفورماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت بیشتراز ۱۰۰۰۰ کیلوولت آمپر						۱۲۷۴۸۵۳۹		۱۲۷۴۸۵۳۹	۲۳.۸۷
	۸۵۰۴۲۲۰۰	ترا نسفورماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت بیشتر از۶۵۰ کیلو ولت آمپر و حداکثر ۱۰۰۰۰ کیلو ولت آمپر						۳۱۲۵۸۱۴		۳۱۲۵۸۱۴	۵.۸۵
	۸۵۰۴۳۳۹۰	سایر ترا نسفورماتورهای برقی به قدرت بین ۱۶ تا ۵۰۰ kva بجز ترا نسفورماتور جریان و ولتاژ وترانسفور ماتور دی الکتریک مایع			۱۲۰۰۰۰۰			۱۳۶۵۵۵		۱۳۳۶۵۵۵	۲.۵۰
	۸۵۰۴۳۴۰۰	ترا نسفورماتورها به قدرت بیشترا ز ۵۰۰KVA						۴۵۶۱۳۴		۴۵۶۱۳۴	۰.۸۵
	۸۵۳۵۲۱۲۰	دژنکتور برای ولتاژ کمتر از ۷۲.۵ کیلوولت و بیشتر از ۱۰۰۰ولت					۷۸۴۸۰			۷۸۴۸۰	۰.۱۵
	۸۵۴۴۶۰۹۰	سایر هادی های برق برای ولتاژ بیش از ۱۰۰۰ ولت غیر مذکور در جای دیگر				۵۵۰۰۰				۵۵۰۰۰	۰.۱۰
	۸۵۴۴۴۹۰۰	سایر هادی های برقی بجز آن هایی که مجهز به اتصال دهنده ها هستند						۹۹۱۶۰		۹۹۱۶۰	۰.۱۹
	۸۵۴۷۹۰۰۰	قطعات اتصال عایق، برای دستگاه های برقی، لوله ها و قطعات اتصال ان برای سیم کشی، غیر مذکور در جای دیگر		۳۴۸۰۹					۳۴۷۲۱۱	۳۸۲۰۲۰	۰.۷۲

	۸۵۴۴۶۰۱۰	کابل زمینی اعم از روغنی یاخشک بالاتر از یک کیلوولت لغایت ۱۳۲ کیلوولت	۱۷۱۳۰۳							۱۷۱۳۰۳	۰.۳۲
	۸۵۴۶۲۰۱۰	مقره های عایق برق از سرامیک از ۲۰۰ آمپر تا کمتر از ۳۶ کیلوولت					۲۴۴۵۰			۲۴۴۵۰	۰.۰۵
	مجموع		۱۷۱۳۰۳	۳۴۸۰۹	۲۸۱۸۹۹۳	۵۵۰۰۰	۷۸۴۸۰	۴۹۸۹۵۰۲۹	۳۴۷۲۱۱	۵۳۴۰۰۸۲۵	۱۰۰
	سهم (درصد)		۰.۳۲	۰.۰۷	۵.۲۸	۰.۱۰	۰.۱۵	۹۳.۴۳	۰.۶۵	۱۰۰	

منبع: یافته‌های تحقیق مبتنی بر آمار و اطلاعات گمرک کشور (۱۴۰۳)

مطابق یافته‌های حاصل از بررسی پتانسیل‌های بازار هدف محصولات ترانسفورماتورهای ایران نشان می‌دهد که ترانسفور ماتورهای مایع کمتر یا مساوی ۶۵۰ به کشورهای عراق و ترکمنستان مازاد بر نیاز آن‌ها صادر می‌شود ولی در کشورهای افغانستان، ازبکستان، آذربایجان، ارمنستان، عمان، تایلند، تاجکستان، زامبیا، نیجریه، امارات، غنا، روسیه و چین به میزان ۵.۵ میلیون دلار برای کد کالایی ۸۵۰۴۲۱۰۰ از محصولات ترانسفورماتور پتانسیل وجود دارد.

جدول۳– ۲۶: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات ترانسفور ماتورهای مایع کمتر یا مساوی ۶۵۰ به سایر کشورها (کد کالایی ۸۵۰۴۲۱۰۰)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
عراق	۱۵۰۰۰	۱۹۰۰۰	–
ترکمنستان	۳۱۷	۸۹۲	-
افغانستان	۴۸۵	۱۶۵	۲۹۳
ازبکستان	۵۴۶	۱۲	۵۳۵
آذربایجان	۴۰۰	۲.۵	۳۹۷
ارمنستان	۳۵۱	۱.۸	۳۴۹
عمان	۲۳۶	۲۰۰	۲۳۶
تایلند	۱۸۵	۱۳۳	۱۸۵
تاجکستان	۱۷۲	۱۰۰	۱۷۲
زامبیا	۱۲۰۰	۰	۱۲۰۰
نیجریه	۸۷۹	۰	۸۷۹
امارات	۳۹۹	۰	۳۹۹
غنا	۳۳۵	۰	۳۳۵
روسیه	۳۰۹	۰	۳۰۹
چین	۳۰۸	۰	۳۰۸
...			

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

همچنین کشور ایران به کشورهای عراق و ارمنستان مازاد بر ظرفیت آن‌ها ترانسفورماتورهای با قدرت بیش از ۵۰۰ کیلو وات صادر می نماید و می‌تواند به میزان ۱ میلیارد دلار به بازار کشورهای با پتانسیل از جمله چین، امارات، ترکیه، کویت، فدراسیون روسیه، ازبکستان، قزاقستان و هند صادرات داشته باشد.

جدول۳– ۲۷: نسبت ظرفیت بالقوه به بالفعل ایران در صادرکننده محصولات به قدرت بیشتر از ۵۰۰KVA به سایر کشورها (کد کالایی ۸۵۰۴۳۴)– هزار دلار

کشور	Potential	Actuale	No Export
عراق	۱۹۹	۱۲۰۰	–
ارمنستان	۵۰	۵۲۱	-
چین	۱۱۷	۰	۱۱۷
امارات	۱۱۷	۰	۱۱۷
ترکیه	۱۰۱	۰	۱۰۱
کویت	۸۰	۰	۸۰

فدراسیون روسیه	۶۸	۰	۶۸
ازبکستان	۵۳	۰	۵۳
قزاقستان	۳۶	۰	۳۶
هند	۵۰	۰	۵۰
...			

منبع: نقشه پتانسیل‌های صادرات (۲۰۲۴)

۳-۲-۷- جمع‌بندی

هدف این بخش از تحقیق شناسایی پتانسیل‌ها در بازارهای بین‌المللی برای صادرات محصولات مزیت دار استان بود. برای این منظور در ابتدا روند صادرات محصولات عمده استان طی دوره ۱۴۰۲-۱۳۹۵ که ۹۹ درصد از صادرات استان را تشکیل می‌دادند، بررسی شد و متوسط سهم هر محصول طی دوره مذکور محاسبه گردید. سپس برای هر یک از محصولات پتانسیل‌های موجود در بازارهای بین‌المللی محاسبه شد. بنابر محاسبات صورت گرفته این تحقیق، ۳۵۰ میلیون دلار امکان صادرات بیشتر در حوزه محصولات معدنی و ترانسفورماتورها وجود دارد. با در نظر گرفتن سایر محصولات و کشورهای بیشتر، به افزایش صادرات تا ۴۵۰ میلیون دلار امیدوار بود.

فصل چهارم

تحلیل زنجیره یا فرایند صادرات

۴-۱- مقدمه

در بخش‌ها قبلی، ضمن بررسی روند توصیفی صادرات و واردات استان، پتانسیل‌های موجود در بازارهای بین‌المللی به تفکیک عمده محصولات صادراتی مورد تجزیه‌وتحلیل قرار گرفت. طبق بررسی به عمل آمده در استان زنجان امکان ایجاد تنوع در شرکای تجاری و افزایش تنوع محصولات صادراتی وجود دارد. اما این مهم چگونه انجام شود و محصولا تولیدی استان بتواند ظرفیت و پتانسیل خالی در بازارهای شرکای تجاری و کشورهای همسایه به خود اختصاص دهد، نیازمند برنامه‌ریزی دقیق و نظامند است.

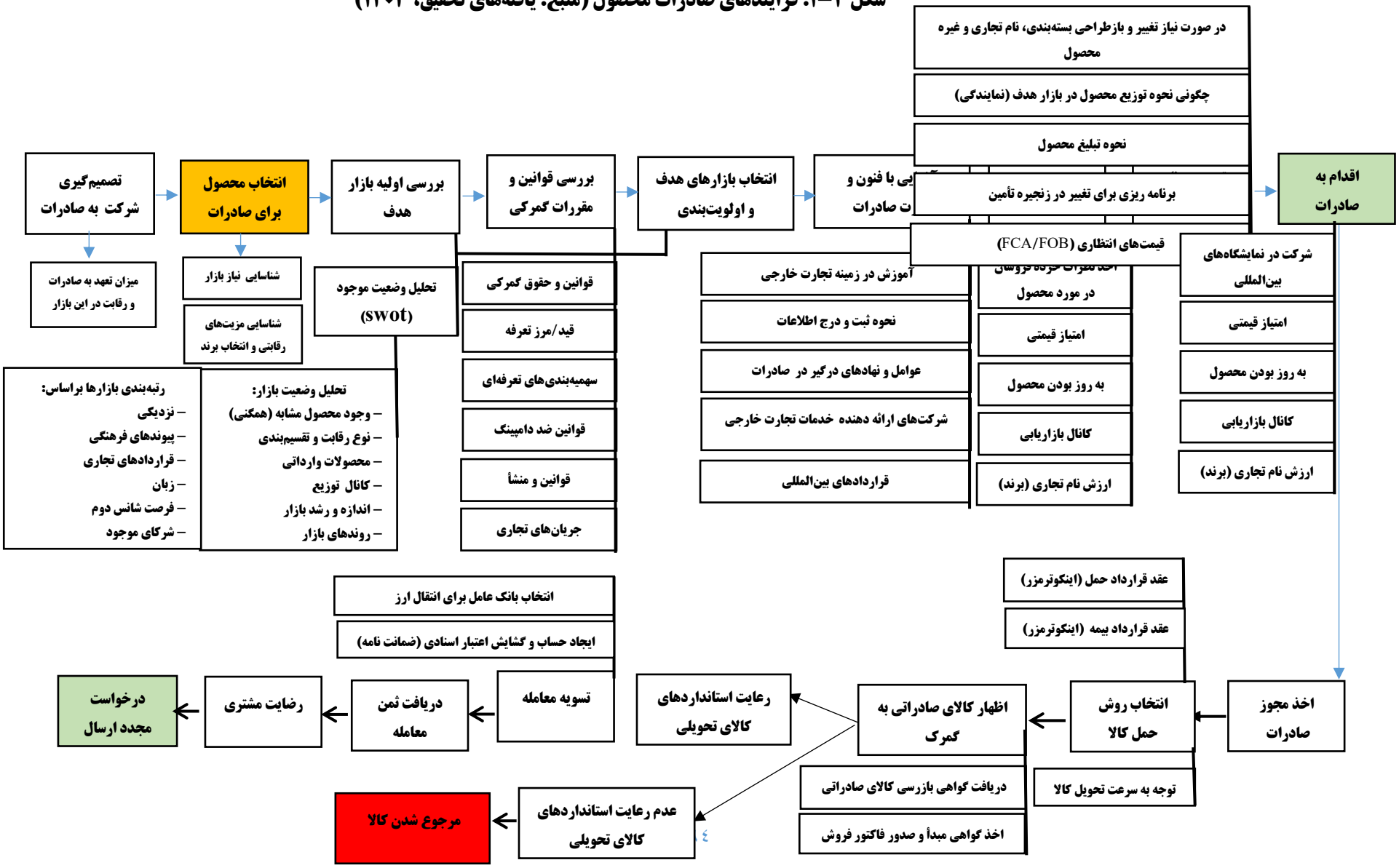
به عبارتی دیگر، چه مشکلات و چالش‌هایی وجود دارد که در حال حاضر تولید استان نمی‌تواند نیاز این بازارها را تأمین کند. یعنی با وجود ظرفیت خالی یا وجود تقاضا از سوی مصرف‌کنندگان خارج کشور استان نتوانسته در این مسیر گام موثرتری بردارد و با استفاده از این ظرفیت، بتواند صادرات خود را به دوبرابر یا حتی بیشتر افزایش دهد.

۴- ۲- فرایندهای صادرات محصول

مطابق مشاهدات به‌دست‌آمده، مصاحبه‌های صورت گرفته با بازرگانان، صاحبان کسب‌وکار، نهادی دولتی تصمیم‌گیر در حوزه تجارت، مطالعه اسناد و یافته تحقیقات پیشین، مشکل تجارت استان در جهت تنوع بخشی به محصولات و شرکای تجاری ریشه در زنجیره تولید محصولات و فرایندهای صادراتی دارد. در واقع خیلی از مواقع با وجود تقاضا برای محصول تولیدی استان از سوی کشورهای دیگر، توانمندی لازم برای تأمین با کیفیت کالای مورد درخواست با کمترین هزینه و زمان وجود ندارد. به نظر می‌رسد با وجود فناوری‌های نوین، فعالیت بازارشناسی و بازاریابی شرکت‌ها نسبت به قبل راحت‌تر شده ولی مشکل در تأمین و ارسال کالای با کیفیت به دست مشتری خارجی است.

برای درک مشکلات موجود از فرایند صادراتی استان زنجیره صادرات استان در ادامه بررسی شده و سپس در ادامه در خصوص مشکلات موجود در آن‌ها بررسی‌های لازم صورت خواهد گرفت. طبق بررسی‌های صورت گرفته برای تحقق صادرات یک محصول از مبدأ به به بازار هدف، لازمه که موارد ذیل توسط صادرکننده در نظر گرفته شود:

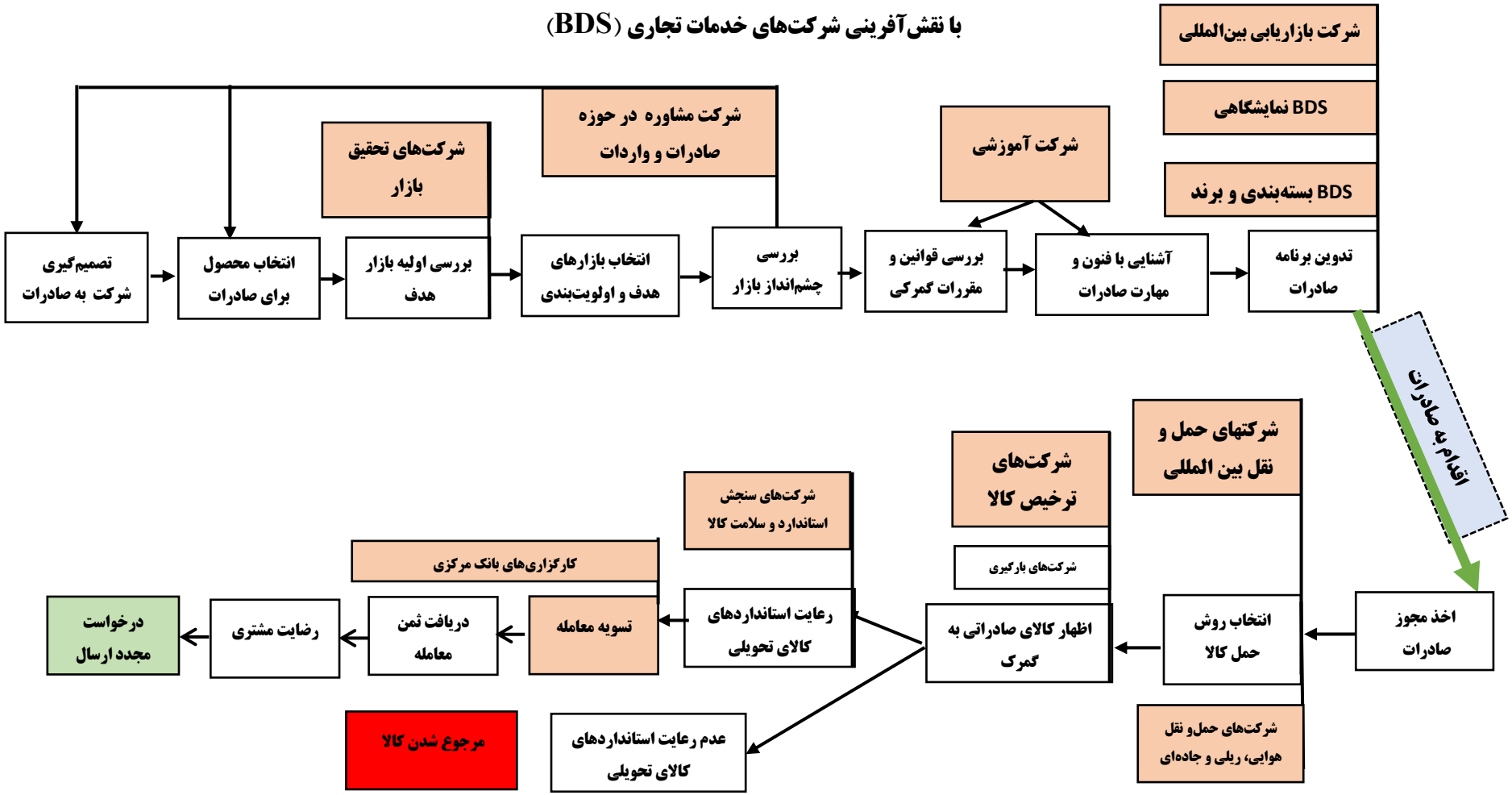
شکل ۴-۱: فرایندهای صادرات محصول (منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳)

در زنجیره فوق فرض بر این است که خود تولید کننده برای صادرات اقدام نماید در این صورت باید هر یک موارد ذکر شده در شکل فوق شامل تصمیم‌گیری به صادرات، انتخاب محصول به صادرات، بررسی اولیه بازار هدف، بررسی قوانین مقررات گمرکی، انتخاب بازارهای هدف و اولویت‌بندی، آشنایی با فنون و مهارت صادرات، بررسی چشم‌انداز بازار، تدوین برنامه صادرات، اخذ مجوز صادرات، انتخاب روش حمل کالا، اظهار کالای صادراتی به گمرک، رعایت استانداردهای کالای تحویلی، انجام فرایند تسویه معامله و بررسی رضایت مشتری توسط تولیدکننده انجام شود. این در حالی است که انجام تمام اقدامات فوق‌الذکر خارج از توان تولیدکنندگان به ویژه برای تولیدکنندگان خرد هست. مسلماً با پراکندگی فعالیت تولیدکنندگان، احتمال کاهش کیفیت کالاهای تولیدی می‌شود.

اما واقعیت این است که یک سری شرکت‌ها در حوزه تجارت فعال هستند که خدمات مختلفی از جمله تحقیق و توسعه، مشاوره، آموزش علمی، آموزش نحوه مشارکت در نمایشگاه، آموزش قوانین مقررات، نحوه اظهار کالا به گمرک، نحوه بیمه کردن محموله و غیره به صادرکنندگان ارائه می‌دهند. با وجود حضور شرکت‌های مختلف در زنجیره صادرات، عمل صادرات توسط تولیدکننده انجام می‌شود به عبارتی مسئولیت تولید و صادرات کالا صفر تا صد با تولیدکننده می‌شود در برای حال شکل فوق را در حالت خلاصه‌تر با در نظر گرفتن نقش شرکت‌های خدمات تجاری به صورت زیر می‌توان باز طراحی کرد:

شکل ۴-۲: زنجیره صادرات و اقدام خود تولیدکننده به صادرات کالا و خدمات
با نقش‌آفرینی شرکت‌های خدمات تجاری (BDS)

منبع: یافته‌های تحقیق (۱۴۰۳)

براساس زنجیره ارزش فوق‌الذکر شرکت‌هایی که می‌توانند در زنجیره ارز صادرات نقش ایفا نمایند شامل شرکت بازاریابی بین المللی، شرکت مدیریت صادرات، شرکت‌های آموزشی، شرکت‌های تحقیق بازار، شرکت‌های ترخیص کالا، شرکت‌های حمل و نقل بین المللی، شرکت‌های خدمات تجاری و مجریان رویدادهای تجاری می‌شود. در واقع این شرکت‌ها توسعه‌دهندگان خدمات تجاری هستند که به صورت تخصصی در حوزه صادرات و واردات کار می‌کنند.

۴-۳- صادرات توسط شرکت مدیریت صادرات

از میان شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات تجاری شرکت‌های مدیریت صادرات نقش ویژه‌ای دارد چون می‌تواند فرایند صادرات را تسریع و نیاز کشورهای هدف صادراتی به بهترین وجه برآورد نماید.

شرکتهای مدیریت صادرات، واسطه‌های تخصصی هستند که به تولیدکنندگان در ورود به بازارهای صادراتی کمک می‌کنند. این شرکت‌ها طیف گستردهای از خدمات را ارائه می‌دهند که شامل تحقیقات بازار، بازاریابی، توزیع، امور مالی و مدیریت ریسک می‌شود. شرکت‌های مدیریت صادرات مزایای زیادی برای تولیدکنندگان دارند و می‌توانند به تولیدکنندگان در صرفه‌جویی در زمان و هزینه، کاهش ریسک و افزایش سودآوری کمک کنند. شرکتهای مدیریت صادرات میتوانند به دو روش اصلی فعالیت کنند:

روش نمایندگی: در این روش، شرکت مدیریت صادرات به عنوان نماینده شرکت تولیدی عمل میکند و تمام فاکتورها و اسناد به نام شرکت تولیدی صادر میشود. در این روش، تولیدکننده دستور فروش را صادر میکند، اما تمام ریسکهای مالی و پرداخت متوجه شرکت مدیریت صادرات است. شرکت مدیریت صادرات موظف است هزینه هر سفارش را نقداً به تولیدکننده پرداخت کند.

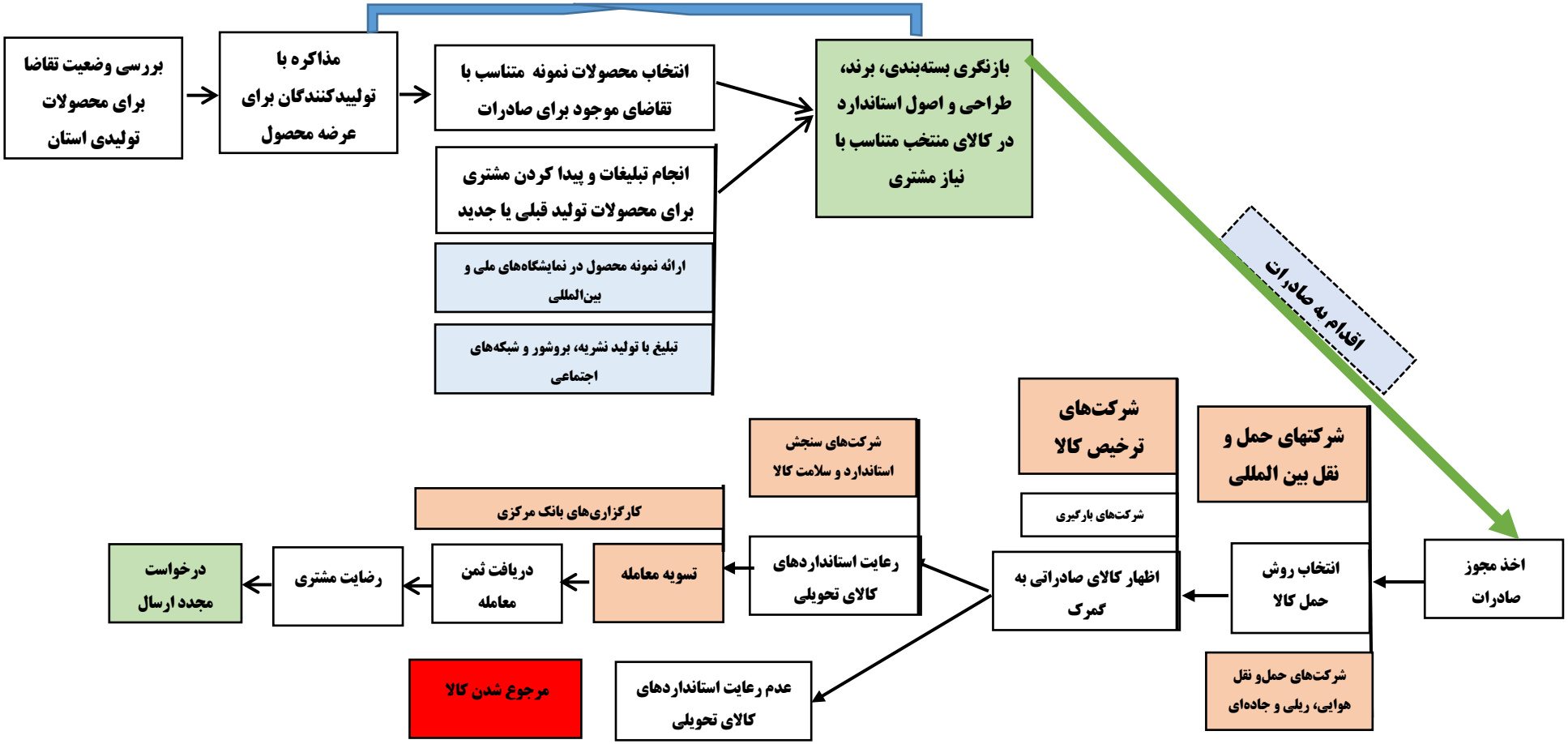
روش توزیع: در این روش، شرکت مدیریت صادرات از شرکت تولیدی، محصولات را به قیمت توافقی خریداری می‌کند و مالک آنها می‌شود. سپس آنها را در بازارهای خارجی به فروش می‌رساند. این روش نسبت به روش قبل، کنترل تولیدکننده بر روند صادرات، قیمت و مشتری نهایی را کاهش می‌دهد. اغلب این شرکت‌ها در بازارهای خارجی نمایندگی فروش و حتی انبار فروش دارند و از آنها برای توزیع و انجام امور صادراتی استفاده میکنند. بنگاههای کوچک و متوسط با موانع و مشکلات مختلفی برای فعالیت در زمینه صادرات مواجه هستند. این موانع را می‌توان به سه دسته داخلی، خارجی و عملیاتی تقسیم کرد. شرکت‌های مدیریت صادرات با ارائه خدمات تخصصی می‌توانند به این شرکتها کمک کنند تا این موانع را پشت سر بگذارند و از مزایای صادرات بهره‌مند شوند.

به طور کلی، شرکتهای مدیریت صادرات با ارائه تخصص، منابع و پشتیبانی مورد نیاز برای ورود و گسترش موفقیت‌آمیز تولیدکنندگان به بازارهای خارجی، به ویژه بنگاههای کوچک و متوسط، نقش حیاتی در تسهیل تجارت بین‌المللی ایفا می‌کنند. شرکت‌های مدیریت صادرات تولیدکنندگان را قادر می‌سازند تا در حین رسیدگی به پیچیدگی‌های تجارت بین‌المللی، ساده‌سازی فرآیندهای صادرات، کاهش ریسک‌ها و به حداکثر رساندن دسترسی جهانی، بر شایستگی‌های اصلی خود تمرکز کنند.

در ایران، سازمان توسعه تجارت ایران، شرکتهای مدیریت صادرات را در چهار سطح رتبه‌بندی می‌کند. رتبه‌بندی شرکتهای مدیریت صادرات به تولیدکنندگان کمک می‌کند تا شرکت‌های باتجربه و متخصص را برای همکاری انتخاب کنند. به طور کلی در سال ۱۴۰۲ ۱۶ شرکت مدیریت صادرات در ایران مورد تایید سازمان توسعه تجارت بوده است که از این تعداد هیچکدام دارای رتبه A نیستند. از ۱۶شرکت موجود، ۱۱شرکت دارای رتبه D (موافقت اوایه)، ٤ شرکت دارای رتبه C (مبتدی) و ۱شرکت نیز در رتبه B (فعال) قرار دارد. عمده تمرکز این شرکت‌ها بر صادرات مواد غذایی، پتروشیمی و مصالح ساختمانی بوده است و کشورهای عراق، پاکستان، روسیه و امارات متحده عربی عمده مقاصد صادراتی این شرکتها را تشکیل می‌دهند.

با توجه توضیحات اولیه‌ای که از وضعیت و گرید شرکت‌های مدیریت صادرات در کشور ارائه گردید اگر امر صادرات از سوی تولیدکنندگان به ویژه تولیدکنندگان خرد به شرکت‌های مدیریت صادرات واگذار شود زنجیره و فرایند صادرات به شکل زیر خلاصه‌تر خواهد شد:

شکل ۴-۳: زنجیره صادرات و اقدام شرکت مدیریت صادرات به صادرات کالا و خدمات با نقش‌آفرینی شرکت‌های خدمات تجاری (BDS)

منبع: یافته‌های تحقیق (۱۴۰۳)

۴-۴- تحلیل چالش‌های صادراتی استان

حال اگر زنجیره صادرات استان را به صورت اشکال فوق در نظر بگیریم که بیشتر خود تولیدکنندگان در فرایند صادرات درگیر هستند در زنجیره صادرات استان چه مشکلاتی وجود دارد که باعث شده استان در پاسخ به تقاضاها سهم و ارزش دلاری تجارت خود را نتواند به نحو مطلوب افزایش دهد. برای پاسخ به این سوال با جمعی از تجار و بازرگانان فعال در سطح استان و ملی مصاحبه شده و همچنین از نتایج مطالعات داخلی نیز در این زمینه استفاده شده تا چالش‌های موجود در زنجیره صادرات استان را شناسایی گردد. برخی از صاحب‌نظران معتقد بودند که با وجود داشتن مزیت در چند کالا و وجود مشتری به آن، زیرساخت‌های مربوط به فرایند صادارت و واردات به خوبی فراهم نشده است و برخی معتقد بودند که مزیت‌های صادراتی استان به دلایل برخی مشکلات از جمله کیفیت و سلامت و عدم حمایت دولت قادر به رقابت با نمونه‌های خارجی نیستند. با توجه به مطرح شدن دیدگاه‌های مختلف و بارش افکار، نکته و نظرات افراد خبره در جدول زیر با محوریت مقولات اصلی شناسایی شده، ارائه گردیده است:

جدول ۴-۱: بررسی چالش‌های صادراتی استان حول محور مقولات اصلی

مقوله اصلی	مقولات فرعی مربوط به چالش‌ها
تبادل پولی در تجارت (انتقال ارزی)	محدود شدن صادرات به چند کشور همسایه به دلیل تسهیل مبادلات ریالی در قالب پیمان‌های پولی
	پیمان سپاری و تعهدات ارزی
	مشکلات گشایش اعتبار اسنادی (LC) و ورود ارز به کشور ناشی از تشدید تحریم‌ها
	تعهدات ارزی و پیمان سپاری
سیاست‌گذاری صحیح در انتقال ارز	تعلیق کارت بازرگانان ناشی از عدم تحویل ارز و پرداخت مالیات و پرونده‌سازی قضایی برای صادرکننده
	تغییر شدید نوسانات ارزی در بازارهای صادراتی
	عدم شفافیت در قوانین مربوط به نقل و انتقالات ارز
	عدم تخصیص به موقع ارز جهت واردات مواد اولیه واحدهای تولیدی صادراتی
	افزایش هزینه های مربوط به تخصیص ارز
چالش‌ها سیاسی در سطح بین‌الملل	تحریم‌های بین‌المللی و کاهش توان انتقال ارز به کشور
	عدم طراحی مکانیزم پیام رسان مالی مورد قبول شرکای تجاری و متمایل شدن آن‌ها به همکاری
بازارشناسی	عدم دسترسی به اطلاعات بازارهای جدید و هزینه گزاف برای صادرکننده جهت بازارشناسی نوین
	عدم شناسایی ذائقه بازار مصرف
	عدم توجه به بازارهای نوظهور و خواسته‌های مصرف‌کنندگان نسل جدید
بازاریابی	هزینه‌های بالای حضور در نمایشگاه‌های بین المللی
	عدم برخورداری از کانال ارتباطی حرفه ای و کارامد
پایگاه آماری صادرات استان	عدم وجود آمار دقیق از تولید برخی از محصولات
	عدم امکان تکیه بر آمارهای صادرات محصولات در گمرک (عدم ثبت اطلاعات مربوط به مبدأ تولید)
	عدم وجود آمار دقیق از تولید و صادرات (در نظر نگرفتن آمارهای غیر رسمی در حوزه واردات)
سیاستگذاری	تصمیمات خلق‌الساعه سیاست‌گذار ()
	ایجاد وقفه توسط سیاستگذار در اعطای جایزه صادراتی و کاهش انگیزه‌ها
	عملیاتی نشدن جایزه صادراتی برخی محصولات به دلیل تأخیر در ارسال تأییدیه از سوی گمرک به وزارت جهاد کشاورزی
	عدم انطباق تصمیمات سیاستگذار با منافع صادرکننده

مقوله اصلی	مقولات فرعی مربوط به چالش‌ها
ایجاد وقفه در صادرات	ممنوعیت‌های مکرر صادراتی به بهانه مدیریت بازار داخلی یا کاهش قیمت بازار داخلی
	صدور بخش‌نامه های متعدد و و عدم توجه به چشم‌انداز بازارهای مدنظر صادرکنندگان
	بی‌ثباتی در قوانین کشور و بخشنامه‌های متعدد صادر شده از سوی دولت
مکانیزم قیمت‌گذاری	نداشتن مکانیزم مناسب برای قیمت گذاری کالاهای صادراتی
	عدم محاسبه هزینه تمام شده واقعی کالاهای تولیدی با در نظر گرفتن یارانه های انرژی و غیره
فسادپذیری	شلف لایف محصولات فسادپذیری
	تکنولوژی پایین در طراحی محصولات به منظور محافظت از آن‌ها در مقابل فسادپذیری
دسترسی به مواد اولیه	کمبود برخی مواد اولیه و قطعات و تجهیزات مورد نیاز مشتری در داخل کشور
	تحریم و کاهش امکان دسترسی به مواد اولیه مورد نیاز و افزایش هزینه تأمین مواد اولیه
فرایند ترخیص گمرک	فرایند پیچیده ترخیص مواد اولیه و بسته‌های بسته‌بندی از گمرک
	تاخیر و کندی در ارائه اسناد و مدارک فنی
تعرفه	تعرفه بالا در برخی کشورها هدف
	تعرفه بالا به خاطر عدم عضویت در نهادهای بین‌المللی
سنجش توانایی فنی و تخصصی صادرکنندگان توسط اتاق بازرگانی	حضور صادرکنندگان کم اطلاع و کم تجربه
	ورود صادرکنندگان کم‌تجربه با ارائه کارت‌های بازرگانی موقت
آموزش	نبود برنامه منظم آموزشی برای توانمندسازی مشتری
	عدم آموزش کافی صادرکنندگان مبتدی و توانمند سازی آن‌ها از حیث انتقال دانش فنی، تکنولوژی و تجربه لازم
مشکلات نهادی	عدم تناسب ساختار سازمانی با ماموریت صادراتی سازمان
	عدم پذیرش ریسک‌های موجود در راه صادرات توسط مسئولین ارشد
تعدد صادرکنندگان و عدم تشکل‌ها یا کنسرسیوم‌های صادراتی	تعدد صادرکنندگان و افزایش قیمت محصول تحویلی به صادرکننده و کاهش قیمت آن در بازار داخل
	رقابت کاذب صادرکنندگان ایرانی و کاهش قیمتهای صادراتی
	عدم استفاده از ظرفیت شرکت‌های مدیریت صادرات به انجام صادرات به صورت انفرادی
	عدم تشکیل کنسرسیوم‌های صادراتی به منظور هم‌افزایی
	عدم تشکیل کنسرسیوم‌های صادراتی جهت انجام صادرات ذیل یک برند مشترک
بسته‌بندی	عدم انطباق بسته بندی محصولات با شرایط خاص (مانند کرونا)
	طراحی و بسته بندی نامناسب در مقایسه با سایر کشورها
	عدم برخورداری از سیستم‌های مدرن بسته‌بندی و سورتینگ در بخش کشاورزی

مقوله اصلی	مقولات فرعی مربوط به چالش‌ها
	عدم توجه به صنعت بسته‌بندی
برند	عدم وجود برند بین‌المللی برای محصولات
	فقدان و عدم برنامه‌ریزی برای ایجاد برندهای بین المللی در استان
	عدم وجود همکاری متقابل جهت تشکیل برند مشترک
	کافی نبودن تلاش‌ها در جهت وفادارسازی مشتریان
استاندارد بازار هدف (سنجش سلامت)	محدودیت صادرات با اروپا ناشی از چالش در استانداردسازی محصولات و باقی مانده سموم
	عدم رعایت استانداردهای بازارهای صادراتی بویژه در حوزه مصارف سموم
	عدم رعایت استانداردهای بازارهای صادراتی با بسته‌بندی بی‌کیفیت
	عدم تطابق کامل شرایط فنی مورد درخواستی با شرایط خریدار
	عدم تطابق استانداردهای موجود با استانداردهای بین المللی مورد قبول طرفین
	عدم تطابق در محصول مورد توافق در قرارداد با استانداردهای مورد نظر مشتری
کیفیت محصول صادراتی	صادرات محصولات بی کیفیت
	ضایعات بالای برخی محصولات از جمله محصولات کشاورزی
	پائین بودن سطح کیفی محصولات نسبت به رقبا به خاطر عدم استفاده از مواد اولیه با کیفیت
	طراحی ضعیف محصولات (عدم طراحی محصولات مشتری پسند)
ضعف تکنولوژی	ضعف تکنولوژیکی ایران در برخی از موارد صادرات به این کشورها
	عدم مطابقت محصولات با تکنولوژی روز جهانی
	عدم وجود واحدهای تحقیق و توسعه (R&D) در اکثر واحدهای تولیدی استان
پاسخگویی به تقاضا (تحویل به موقع)	- عدم تحویل به موقع کالا در زما نیاز مشتری - تکنولوژی پایین و عدم پاسخگوئی سریع نیازها و خواسته های مشتریان
	امکان تحویل به موقع کالا توسط رقبا
	مشکلات مربوط به تبادل مالی
	طولانی بودن فصل سرما در بخش‌هایی از استان و ایجاد محدودیت در تولید محصولات کشاورزی دارای قابلیت صادراتی
	عدم درک دقیق تولیدکنندگان از اهمیت ارسال به موقع کالا و با کیفیت مناسب به مشتری
نداشتن بازار برای محصولات تولیدی مازاد	مازاد تولید در ایران در فصول مختلف مانند محصول رب گوجه فرنگی
	نداشتن برنامه صادراتی نظام‌مند برای تولیدات مازاد در بازه‌های زمانی مختلف
	رقابت کاذب صادرکنندگان ایرانی و کاهش قیمت‌های صادراتی
	حمایت محدود دولت از صادرات و کاهش رقابت پذیری کالاهای ایرانی در مقایسه با کشورهای همسایه

مقوله اصلی	مقولات فرعی مربوط به چالش‌ها
حمایت دولت (مشوق های صادرتی)	عدم وجود مکانیزم‌های انگیزشی برای صادرکنندگان
	اعطا تسهیلات گسترده و ارائه خدمات سریع‌تر خدمات توسط رقبا
تنوع پایین در شرکا و محصولات تجاری	محدودیت مقاصد اصلی صادراتی
	کم بودن تنوع محصولات و محدود بودن گزینه های قابل ارائه به مشتری
تأمین مالی تولیدکننده	مشکلات تامین مالی شرکت‌های تولیدی به ویژه سرمایه در گردش مورد نیاز
	منابع مالی محدود بیشتر واحدهای تولیدی استان به دلیل کوچک و متوسط بودن آن‌ها و ضعف سیستم بانکی در پوشش تقاضای تسهیلاتی
	عدم به کارگیری ابزارهای نوین مالی برای تأمین مالی تولیدکنندگان در بازار سرمایه
	عدم پشتیبانی مناسب سازمان‌های مسئول برای پوشش مالی در خصوص تامین فاینانس
زنجیره تولید (حلقه‌های مفقوده)	وجود حلقه‌های مفقوده در زنجیره تولید محصولات از جمله واحدهای تحقیق و توسعه
	عدم بازطراحی زنجیره تولید با رویکرد تولید باکیفیت
روانشناسی مشتری	توجه اندک به روحیات و ویژگی‌های شخصی و کاری مشتریان در هنگام تعامل با وی
	عدم تخصیص بودجه به منظور تحقق تحقیقات بازاریابی
	عدم مدلسازی رفتار مصرف‌کنندگان به منظور بهینه‌سازی تولید
ارائه خدمات پس از فروش	وجود قوانین دست و پا گیر اداری به ویژه برای اعزام افراد برای خدمات پس از فروش
	عدم حضور به موقع در محل برای رفع مشکلات مشتریان و ارائه خدمات پس از فروش با کیفیت
دیپلماسی اقتصادی	عدم نشست مشترک و تبادل هیات‌های سیاسی در بازه های زمانی کوتاه
	لزوم هدایت دیپلماسی سیاسی با محوریت دیپلماسی اقتصادی
مشکل رقابتی	بالا بودن قیمت کالاها نسبت به رقبا به خاطر بهای تماشده بالا
	طراحی ارائه محصولات مشتری پسند با کیفیت مناسب توسط رقبا
	کم بوده هزینه حمل و نقل و افزایش قدرت رقابت رقبا در بازار هدف
حمل و نقل	مشکلات ناشی از حمل و نقل و انجام خدمات مالی در شرایط تحریم
	هزینه بالای حمل و نقل به خاطر شرایط تحریم
مشارکت تولیدکنندگان در سیاست‌گذاری	عدم مشارکت تولیدکننده و صادرکنندگان در تصمیم‌سازی‌های سیاستی
	عدم وجود اختیار کافی مدیران بخش صادرات برای تصمیم گیری در صورت نیاز

منبع: یافته‌های تحقیق از مطالعه اسنا و انجام مصاحبه‌ها (۱۴۰۳)

راهکارهای ارائه شده برای تقویت صادرات استان با محوریت مقولات اصلی

مقوله اصلی	راهکار
تبادل پولی در تجارت (سیاست‌گذاری صحیح در انتقال ارز)	بکارگیری رایزن‌های اقتصادی بویژه بهره‌گیری از ظرفیت سفارتخانه‌ها راهگشا خواهد بود اگر سفارتخانه های ایران، نگاه صرفا امنیتی- سیاسی خود را به ابعاد اقتصادی و تجاری نیز گسترش دهند و مشاورینی در این حوزه در سفارتخانه‌های ایران در کشورهای هدف داشته باشند.
	تجدید نظر در نوع بازگشت ارز از صادرکنندگان و الزام به تزریق ارز در بازارهای داخلی بجای تحویل آن به دولت و ارائه مجوز واردات به ازای بخشی از درآمدهای ارزی
	فعالسازی سفارتخانه‌های ایران و حمایت از تأسیس شرکت در کشورهای هدف
	توسعه پیمان‌های پولی با کشورهای شریک تجاری با هدف خنثی نمودن اثرات تحریم
سیاست‌گذاری صحیح در انتقال ارز	الزام به تزریق ارز صادرکننده به بازارهای داخلی بجای الزام به تحویل ارز به دولت- ارائه سیاستهای تشویقی به جای سیاستهای تنبیهی بویژه در دوران تشدید تحریم-ممنوعیت تعلیق کارت بازرگانی به منظور عدم ایجاد اخلال در صادرات و استفاده از ابزارهای جایگزین جهت افزایش مشارکت صادرکننده –استفاده از ظرفیت شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی
	کنترل نوسانات بازار ارز با تک نرخی کردن آن
	ایجاد شفافیت در قوانین مربوط به نقل و انتقالات ارز
	برنامه‌ریزی مناسب جهت تأمین ارز مورد نیاز تولیدکنندگان جهت تولید برای صادرات
بازارشناسی	مأموریت‌گرا نمودن تعاونیها و اتحادیه‌های صادراتی برای شناسایی بازارهای هدف نوین و همچنین همکاری سفارتخانه‌های ایران جهت برقراری ارتباط بین تجار خارجی و بازرگانان ایرانی در بازارهای هدف نوین
	حمایت دولت از تحقیقات بازار در کشورهای مختلف به منظور شناسایی ذائقه مصرف‌کنندگان خارجی
	برنامه ریزی برای مدلسازی رفتار مصرف‌کنندگان محصولات تولیدی استان
پایگاه آماری صادرات استان	تدقیق بانک‌های اطلاعاتی در کشور با مشارکت اصناف و و متولیان حوزه صنعت
	فوریت برای تشکیل بانکهای دقیق اطلاعاتی با کمک تشکیل کنسرسیومی از صادرکننده، تولیدکننده و سیاستگذار
	تشکیل داشبورد اطلاعاتی و ثبت مبدا تولید برای کالاهای صادراتی
سیاستگذاری	- برنامه‌ریزی و سیاستگذاری صادرات با مشارکت ذینفعان و جلوگیری از تصمیمات خلق الساعه
	- لغو ممنوعیت‌های صادراتی به بهانه تنظیم بازار داخل
	کاهش بوروکراسی و تحقق به موقع جوایز صادراتی
	استفاده از ظرفیت شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی
ایجاد وقفه در صادرات	جلوگیری از تصمیمات خلق الساعه، لغو ممنوعیتهای صادراتی به بهانه تنظیم بازار داخل و مدیریت زنجیره تأمین و کاهش واسطهگری بجای ممنوعیت صادراتی

مقوله اصلی	راهکار
	- مدیریت زنجیره تأمین و کاهش واسطه‌گری بجای ممنوعیت صادراتی
بازاریابی	- متقاعدسازی تشکل‌ها و اتحادیه‌های صادراتی، جهت مشارکت مالی و فنی صادرکنندگان به منظور حضور هماهنگ صادرکنندگان ایرانی در نمایشگاه‌های بزرگ و انتقال نیاز بازار هدف را به بخش‌های تولیدی.
	- معرفی محصولات به چند زبان مختلف دنیا با انتشار بروشور، طراحی سایت با رعایت استانداردهای بین‌المللی و مشارکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی و ارائه نمونه باکیفیت از محصولات
	متنوع نمودن محصولات قابل ارائه به مشتری
	- سیاستگذاری دولت در جهت کاهش هزینه‌ها برای تولیدکنندگان در نمایشگاه‌های بین‌المللی
فسادپذیری	- جلوگیری از وقفه صادرات و کاهش بوروکراسی صادراتی
	- حمایت از سرمایه گذاری در کشورهای هدف در خصوص محصولات با با تاریخ انقضای کمتر
	- طراحی سیستم حمل و نقل مناسب و بسته‌بندی مناسب جهت رساندن محصول در کمترین زمان به دست مصرف‌کننده
	- اولویت صادرات با محصولات که فسادپذیری کمتر
دسترسی به مواد اولیه	- کمبود برخی مواد اولیه و قطعات و تجهیزات مورد نیاز مشتری در داخل کشور
	- تشکیل تعاونی‌های تأمین مواد اولیه وارداتی با هدف تأمین مواد اولیه تولیدکنندگان خرد
فرایند ترخیص گمرک	- کاهش بوروکراسی اداری در گمرکات و از این طریق کاهش هزینه مبادلات
	- الکترونیکی نمون کلیه فرایندهای صادراتی کالا در گمرک
تعرفه	- حمایت در جهت ایجاد توافق‌های دوجانبه و چندجانبه و استفاده از تعرفه‌های ترجیحی
سنجش توانایی فنی و تخصصی صادرکنندگان توسط اتاق بازرگانی	- اهلیت سنجی و اعتبارسنجی از دارندگان کارت‌های بازرگانی صادر شده توسط اتاق بازرگانی
	- سنجش اهلیت صادرکننده توسط اتاق بازرگانی و کاهش مداخله وزارت صمت
آموزش	- طراحی برنامه منظم آموزشی کاربردی برای توانمندسازی مشتری
	- آموزش نحوه تشکیل کنسرسیوم صادراتی به تولیدکنندگان و تشکیل برند مشترک
	- برگزاری دوره آموزشی در راستای آشنایی تولیدکنندگان با ظرفیت شرکت‌های مدیریت صادرات
مشکلات نهادی	- طراحی ساختار اتاق‌های بازارگانی متناسب با نیاز صادرکنندگان
	- تلاش نهادهای متولی صادرات برای کاهش ریسک‌ها و هزینه‌های صادراتی صادرکنندگان
تعدد صادرکنندگان تشکل‌ها و اهتمام به تشکیل کنسرسیوم‌های صادراتی	فعال سازی و کارآمدسازی تعاونی‌های صادرکنندگان جهت التزام به استراتژی‌های صادراتی
	فعال‌سازی و افزایش کارآمد تعاونی‌های صادرکنندگان جهت التزام به استراتژی‌های صادراتی تعاونی
	تشکیل کنسرسیومی از صادرکننده و تشکیل برندهای مشترک

مقوله اصلی	راهکار
بسته‌بندی	حمایت از صنعت بسته بندی و تشویق شرکت‌های دانش بنیان به ورود در این عرصه
	بازارسازی برای صادرات محصولات در بسته‌بندهای کوچکتر به جای صادرات فله
	استفاده از سیستمهای مدرن بسته بندی و سورتینگ در بخش کشاورزی
	حمایت از صنایع بسته بندی های بازارپسند محصولات
برند	برنامه‌ریزی سیاست‌گذار جهت برندسازی مورد قبول در سطح بین‌الملل
	برنامه‌ریزی سیاست‌گذار جهت برندسازی مشترک در بین تولیدکنندگان داخلی
	برنامه‌ریزی سیاست‌گذار جهت برندسازی مشترک با تولیدکنندگان خارجی
استاندارد بازار هدف (سنجش سلامت)	نظارت به نوع و میزان سموم مصرفی در مزارع و کنترل آنها
	ترویج و آموزش کشاورزان جهت عدم مصرف سموم ممنوعه و توسعه کشاورزی قراردادی با الزام کنترل سموم در کشت، همچنین حمایت از افزایش امکانات اندازه‌گیری باقیمانده سموم در قطب‌های تولید
	ایجاد واحدهای کنترل استاندارد توسط شرکت‌های دانش‌بنیان با هدف رعایت شرایط فنی مورد درخواستی شرکای تجاری
کیفیت محصول صادراتی	افزایش نظارت بر فرایند صادرات محصولات و جلوگیری در گمرکات کشور از صادرات محصولات بی کیفیت
	حمایت از سرمایه‌گذاری روی زیرساخت‌ها بویژه تجهیزات انبارداری و سورتینگ‌ها مناسب
	استفاده از تکنولوژی روز دنیا با هدف تولید با کیفیت و کاهش ضایعات تولید
	- سرمایه‌گذاری در خصوص نحوه طراحی محصولات متناسب با نیازهای مشتریان
ضعف تکنولوژی	- توسعه واحدهای تحقیق و توسعه (R&D) در اکثر واحدهای تولیدی استان با ایجاد ارتباط با شرکت‌های دانش‌بنیان مستقر در پارک‌های علم و فناوری
تحویل به موقع	- طراحی مکانیزم بازارشناسی و پیش‌بینی نیاز مشتریان
	- مدیریت خط تولید به منظور تولید مداوم و پیوسته جهت پاسخ به درخواست مشتریان
	- استفاده از ظرفیت قراردادهای سلف برای تأمین مواد اولیه
	- استفاده از سیستم حمل و نقل مناسب و کاهش اتلاف زمان ارسال کالا
نداشتن بازار برای محصولات تولیدی مازاد	تداوم خرید حمایتی توسط دولت به ویژه محصولات کشاورزی در فصول مختلف
	حمایت از تحقیقات بازار در کشورهای هدف با بررسی میدانی این کشورها با کمک ظرفیت سفارتخانه‌های کشور در جهت صادرات محوری تولیدات
	حمایت از صادرات این نوع محصولات با تأکید بر نقش سازمان توسعه تجارت
	فعال سازی و افزایش کارآمد تعاونی‌های صادرکنندگان جهت التزام به استراتژی‌های صادراتی تعاونی

مقوله اصلی	راهکار
حمایت دولت (مشوق های صادرتی)	ارائه جایزه‌های صادراتی به صادرکنندگانی که بازارسازی کرده و سهم کشور را در بازارهای اروپایی با قیمت‌های مناسب، افزایش می دهند.
	تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز صادرکنندگان به ویژه در بخش حمل‌و نقل
	حمایت بیشتر از صادرکنندگان کالاهای کم آبر و انرژی‌بر
	ارائه تسهیلات مالی به صادرکنندگان
زنجیره تولید (حلقه‌های مفقوده)	حمایت از ایجاد حلقه‌های مفقوده و ساماندهی حلقه‌های کارآمد و در نهایت حمایت از تکمیل زنجیره
ارائه خدمات پس از فروش	ارائه خدمات پس‌از فروش مناسب با هدف ایجاد ذهنیت بهتر از برند و حفظ مشتری
مشکل رقابتی	بالا بودن هزینه نهایی تولید و در نتیجه افزایش قیمت محصول
	تکمیل زنجیره تولید محصولات
حمل و نقل	حمایت دولت برای کاهش هزینه‌های ناشی از تحریم‌ها در بخش حمل و نقل
	تخصیص بودجه عمرانی توسط دولت به توسعه زیرساخت‌ها حمل‌و نقلی و ایجاد راهکار برای حمل و نقل چند وجهی یا ترکیبی
	تلاش برای تبدیل کردن کشور به کریدورهای اصلی تجارت کالاو خدمات در دنیا
مشارکت تولیدکنندگان در سیاست‌گذاری	استفاده از ظرفیت گفتگوی دولت و بخش خصوصی و طراحی سیاست‌ها متناسب با نیاز فعلی بازارگانان

منبع: یافته‌های تحقیق از مطالعه اسنا و انجام مصاحبه‌ها (۱۴۰۳)

۴-۵- جمع‌بندی

بنابر مشاهدات میدانی صورت گرفته و مصاحبه صورت گرفته با تجار و بازرگانان، تجارت استان مندرج در جداول قبلی؛ در حالت کلی با چهار نوع مشکل یا ضعف در زنجیره تجارت مواجه است که به شرح جدول زیر می‌باشد

جدول ۴-۲: مشکلات ساختاری تولید و تجارت

مشکلات مربوط به فرایند تولید و تهیه کالا	مشکلات مربوط به فرایند صادرات کالا	مشکلات مربوط به نهادهای تصمیم‌گیر (نهادهای متولی صادرات)	مشکلات مربوط به شرایط اقتصادی و سیاسی در سطح ملی (در حیطه حکمرانی)
طراحی ضعیف کالاهای تولیدی (آموزش)	محدودیت بخش لجستیگ و تأمین انواع وسیله حمل برای انواع مختلفی از کالاها و هزینه بالای آن به خاطر شرایط اقتصادی	ادغام بخش صنعت، معدن و تجارت در یک وزارتخانه در نتیجه غفلت از مسئله مهمی همچون تجارت	مشکلات مربوط به عدم ثبات قیمت‌ها در نتیجه سردرگمی تولیدکنندگان و مشکلات مربوط به تأمین مواد اولیه تولید
کیفیت پایین کالاهای تولیدی (آموزش و تکنولوژی)	مشکل تأمین مدام کالا یا عرضه پیوسته (پاسخ‌گویی به موقع نیاز مشتری)	لزوم بازنگری در ساختار اتاق بازرگانی منطقه‌ای و ملی (نیازمند نگرش نوین) و ایجاد گروه‌کاری تخصص در هر بخش از تجارت	محدودیت تحریم در مسیر تجارت و مشکلات دریافت خدمات بانکی و ارزی
بهای تمام شده کالای تولیدی (مدیریت هزینه‌های تولید و استفاده از تکنولوژی)	نبود شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات تجاری توانمند از جمله شرکت مدیریت صادرات	بخش‌نامه های مربوط به ایجاد محدودیت‌های صادراتی به خاطر التهاب بازار داخلی	قوانین مربوط به عوارض گمرکی
بسته‌بندی نامناسب و فسادپذیری سریع	صادرات مقطعای (غیر مستمر) و تشدید این مسئله لا بخش‌نامه‌های خلق‌الساعه	نداشتن ابزارهای کارآمد برای استفاده از ظرفیت کارت‌های بازرگانی به با هدف جلوگیری از انحرافات تجاری توسط اتاق بازارگانی	تصمیمات ارزی بانک مرکزی مبنی خرید و تخصیص ارز به تجار
عدم رعایت کامل استانداردهای بین‌المللی و در نظر نگرفتن سلایق بازار هدف در تولید محصول	فرایند طولانی ترخیص کالا به دلایل چون نبود زیرساخت‌ها و پیچیدگی ضوابط گمرکی	عدم تطبیق سیاست‌های اجرایی اتاق بازارگانی با نیاز روز بازرگانان (طراحی سیاست‌های جدید متناسب با نیازهای جدید بازرگانان)	محدودیت انرژی و منابع آب جهت فعال نگهداشتن بنگاه‌های اقتصادی

مشکل اخذ تأییدیه سلامت به ویژه برای کالاهای کشاورزی	مشکل انتقال پول به کشور و تعهدات ارزی محدود کننده	عدم ورود اتاق بازرگانی به و ارائه برنانه به زنجیره تولید محصولات داخلی به منظور تشویق تولیدکنندگان در ابتدای زنجیره به تولید محصولات دارای استانداردهای صادراتی	تنزیل قدرت و جایگاه دیپلماسی اقتصادی کشور به دلیل ایجاد ریسک‌های سیستماتیک سیاسی از سوی سایر کشورها

فصل پنجم

تدوین برنامه‌های عملیاتی مبتنی بر شاخص‌های قابل رصد جهت ارزیابی بهبود در روند صادرات استان

۵-۱- طراحی و تدوین استراتژی‌ها مدنظر

۱- **استراتژی مربوط به فرایند تولید:** رفع حلقه‌های مفقوده زنجیره تولید با هدف تولید کالای با طراحی و کیفیت مناسب؛

۲- **استراتژی مربوط به فرایند صادرات:** صادرات کالا به بازار هدف در کمترین زمان، بطور مستمر و همسو با خواسته‌ها و سلایق مشتری در بازار هدف؛

۳- **استراتژی مربوط به نهادهای دولتی:** تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز برای صادرات کم‌هزینه و حمایت از صادرکنندگان (سخت افزاری و نرم افزاری)؛

۴- **استراتژی مربوط به نهادهای صادراتی:** بازارشناسی و معرفی محصولات به کشورهای هدف صادراتی با سنجش پتانسیل‌ها.

۵-۲- برنامه‌های عملیاتی مبتنی بر شاخص‌ها و قابل رصد جهت ارزیابی

جدول ۵-۱: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های فرایند تولید (حوزه شرکت شهرک‌های صنعتی)

ردیف	عنوان برنامه	شاخص‌ها	سال			
			۱۴۰۴	۱۴۰۵	۱۴۰۶	۱۴۰۷
۱	واحدهای تحقیق و توسعه (یا تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان فعال در زنجیره تولید بنگاه‌ها) در قالب فن بازار برای حل نیازهای فنآوری شرکت‌ها و تجاری‌سازی محصولات	- تعداد واحدهای تحقیق توسعه نسبت به تعداد شرکت‌های فعال در امر صادراتی در هر سال - تعداد مشکلات فناورانه حل شده بنگاه‌های صادراتی توسط شرکت‌های دانش‌بنیان در هر سال				
۲	آموزش و ارتقا مهارت نیروی‌کار از طرف سازمان‌هایی مثل شرکت شهرک‌های صنعتی	- تعداد دوره‌های آموزشی برگزار شده عمومی و تخصصی - تعداد آموزشگاه‌های فعال شده جوارکارگاهی - برگزاری دوره‌های آموزشی آشنایی با استانداردهای بین‌المللی تولید کالا				
۳	بهبود طراحی محصولات	- راه‌اندازی واحدهای طراحی و بسته بندی محصول - برگزاری دوره‌های آموزشی کاربردی طراحی محصول				

۴	بهبود بسته‌بندی	- میزان سرمایه گذاری در صنعت طراحی و بسته‌بندی محصولات صادراتی متناسب با برند ملی					
۵	رعایت استانداردهای کشورهای مقصد در تولید کالا	- سنجش میزان انطباق تولیدات با ذائقه جهانی براساس (نسبت محصول برگشت خورده به صادرشده) - آموزش استانداردهای کشورهای هدف صادراتی به تولیدکنندگان داخلی قبل از اقدام تولید (مانند نحوه استفاده از سموم آفت‌کش یا کوددهی به محصول)					
۶	بهبود تکنولوژی (کمک به بهینه‌سازی خطوط تولید و کاهش هزینه‌ها (فن‌های مدیریت تولید))	- میزان یا تعداد ماشین‌آلات خریداری شده برای ارتقا خط تولید توسط واحدهای صادراتی - کاهش میزان ضایعات نسبت به سال قبل					

جدول ۵-۲: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های فرایند صادرات

ردیف	عنوان برنامه	شاخص‌ها	سال			
			۱۴۰۴	۱۴۰۵	۱۴۰۶	۱۴۰۶
۱	ایجاد شرکت مدیریت صادرات	- تعداد شرکت ها ایجاد شده در گریدهای مختلف				
۲	بهبود لجستیک حمل‌ونقل متناسب با شرایط کالاهای تولید استان	- تعداد ناوگان‌های در دسترس برای حمل و نقل کالا - میزان حمل و نقل چندی وجهی انجام شده در سال نسبت حمل و نقل هوایی به جاده‌ای و ریلی - توسعه حمل‌ونقل صادراتی (اضافه شده وسایل حمل‌و نقل یخچال‌دار به سیستم حمل‌و نقل بین‌المللی) - میزان کاهش هزینه حمل‌ونقل محصول صادراتی در هر سال - تعداد شرکت‌های حمل‌ونقلی هوشمند ایجاد شده در استان نسبت به سال‌های قبل				
۳						
۴	اجازه خروج کالا از کشور در صورت رعایت استانداردها با هدف حفظ مشتری	میزان کالاهای برگشت خورده از بازار مقصد به کل صادرات انجام شده در آن بخش				
۵	ارائه بیمه‌نامه های حمایتی با پوشش بهتر	- تعداد بیمه‌نامه‌ها و ضمانت‌نامه‌ای صادره در بخش‌های مختلف(ازجمله بیمه‌نامه کوتاه مدت، میان مدت، بلندمدت، ضمانت‌نامه‌های اعتبار بانی و تولیدی، اعتبار سنجی خریداران خارجی) - میزان تسهیلات اعطایی به صادرات‌کنندگان				

جدول ۵-۳: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های نهادهای دولتی

ردیف	عنوان برنامه	شاخص‌ها	سال			
			۱۴۰۴	۱۴۰۵	۱۴۰۶	۱۴۰۷
۱	توسعه و حمایت از بازار معامله توافقی ارز حاصل صادرات استان در راستای انتفاع تولیدکنندگان	- سهم استان از معاملات توافقی ارز در سال - توسعه پیمان‌های پولی با کشورهای همسایه - تفاوت نرخ ارز بازار آزاد و بازار توافقی				
	ثبت آمارها و اطلاعات صادراتی استان‌ها براساس مبدأ تولید کالا	- راه‌اندازی پایگاه اطلاعاتی برای ثبت آمارهای تجارت استان به صورت چند وجهی - ارائه گزارش ماهانه از تحولات تجاری استان - گزارش سهم هر یک از بخش‌های اقتصادی از صادرات استان				
۲	تأمین مالی صادرکنندگان از بازارهای پولی و مالی و پرداخت تسهیلات ارزی	- تسهیلات پرداخت شده برای انتقال و مبادله فناوری - انطباق سیستم تسهیلات به تولید در راستای تقویت صادرات				
۳	بازنگری قوانین و مقررات با هدف تسهیل فرایند ترخیص (حذف قوانین مزاحم)	- میزان الکتریکی شدن فرایندهای تجاری نسبت به سال‌های قبل				
۵	بازنگری در نرخ تعرفه وادات و صادرات و اعمال تخفیف یا معافیت مالیاتی	- متوسط نرخ تعرفه‌های (توسعه پروتکل‌های تجاری با کشورهای همسایه در راستای کاهش نرخ تعرفه) - میزان یارانه پرداختی به صادرکنندگان - میزان کاهش در نرخ مالیاتی صادرکنندگان				
	میزان مشارکت بازارگانان در تدوین قوانین صادراتی	- استفاده مناسب از ظرفیت شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی و مداخله بیشتر بخش خصوصی در تصمیمات سیاست‌گذار - جلوگیری از رقابت کاذب صادرکنندگان ایرانی و هماهنگی انجمنها، تشکلها و اتحادیه صادرکنندگان محصولات صادراتی				

	تدوین و اعطای جوایز صادراتی مناسب	- ارزش جوایز صادراتی پرداختی به صادرکنندگان برتر در هر سال - میزان تسهیلات پرداخت شده به صادرکنندگان برتر				
	ایجاد ثبات در تدوین و اجرای قوانین مقررات مورد نیاز	- تعداد بخش‌نامه‌های صادر شده از سوی دولت برای ایجاد محدودیت در صادرات - تعداد انبارها و سردخانه‌ها برای تأمین نیاز داخل به صورت مستمر بدون ایجاد مزاحمت به صادرکنندگان				

جدول ۵-۴: برنامه‌های مربوط به استراتژی‌های نهادهای صادراتی

ردیف	عنوان برنامه	شاخص‌ها	سال			
			۱۴۰۴	۱۴۰۵	۱۴۰۶	۱۴۰۷
۱	اطلاع‌رسانی در مورد تکنولوژی‌های جدید و پیشرفته	- تعداد تورهای بازدید از خطوط تولید محصولات مدنظر در سایر کشورها				
۲	شناسایی ظرفیت‌های بازارهای موجود و جدید تحقیقات بازاریابی	- تعدادشرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی تخصصی - انجام مطالعه جهت سنجش ترجیحات بازارهای هدف و رفتار رقبا در بازار هدف - مطالعه بازارهای نوظهور - بررسی ظرفیت‌های خالی صادرات کشورها شریک تجاری				
۳	توسعه کنسرسیوم‌های صادراتی	- شکل‌دهی شبکه‌های تأمین مواد اولیه با استفاده از ظرفیت‌های تعاونی				

		- ایجاد کنسرسیوم‌های صادراتی برای واحدهای کوچک یا متوسط - تعداد برندهای مشترک شکل‌گرفته و صادرات انجام شده تحت برند مشترک - میزان صادرات استان از رینگ صادرات بورس‌ها				
۴	ایجاد بانک‌های اطلاعاتی و مراکز اطلاع رسانی برای افزایش آگاهی شرکت‌های تولیدی از آخرین تحولات اقتصادی و بازرگانی داخل و خارج کشور	- انتشار بروشوها یا مجلات از تحولات بازارهای بین‌المللی - ایجاد سایت چند زبانه برای تبلیغات محصولات استان در بازارهای هدف				
۵	طراحی سیستم مناسب جهت اعتبار سنجی متقاضیان کارت بازرگانی	- اعتبارسنجی یا رتبه‌بندی بازرگانان براساس گرید (تعداد بازرگانان گرید الف، تعداد بازرگانان گرید ب....)				

۵-۳-پیشنهادات برای مطالعات آتی

- پیشنهاد می‌شود برای هر گروه محصولی شامل کشاورزی، صنعتی، معدنی و خدماتی بررسی‌های جداگانه تدوین شود چرا که ماهیت چالش‌های هر بخش بسیار متفاوت می‌باشد
- در تدوین برنامه‌های صادراتی برای هر بخش با رویکرد آینده پژوهی؛ پیوست اکولوژیکی که مبین وضعیت تأمین آب، انرژی و ... جهت ادامه تولید و صادرات در آینده است، تدوین گردد.
- سیاست‌های استان از جمله سیاست‌های تدوین شده در خصوص نحوه استقرا و فعالیت‌های سرب و روی در پهنه استان مدنظر قرار گیرد.

منابع و مآخذ

- گمرک جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۳)، پایگاه آمار و اطلاعات گمرک جمهوری اسلامی یران: https://irica.ir/index.php
- اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی استان زنجان (۱۴۰۰)، نقشه راه تجارت خارجی استان.
- رفیعی، حامد (۱۴۰۰)، خلاصه گزارش آسیب شناسی صادرات محصولات کشاورزی، گروه اقتصاد کشاورزی مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب.
- دادور، ابوالقاسم، افضل طوسی، عفت السادات، پزشک‌زاده، منصوره (۱۴۰۱)، آسیب شناسی صادرات صنایع‌دستی ایران در شرایط تحریم، فصلنامه علمی دانشگاه الزهرا (س)، سال ۱۴، شماره۳، صص: ۲۰-۷.
- عادلی‌نیک، حامد و سلیم، علی (۱۴۰۰)، تحلیل و آسیبشناسی زنجیره ارزش صنعت پتروشیمی در ایران، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.
- موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (۱۴۰۰)، بررسی تطبیقی الزامات تسهیل تجاری با فرایندها و رویه‌های تجاری و گمرکی در ایران: راهبردها و راهکارها، علی زاهدطلبان، گروه پژوهشهای بازرگانی خارجی.
- موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (۱۴۰۱)، زارش مدیریتی: آسیب‌شناسی رویه‌های تجاری و گمرکی کشور با رویکرد سیاست تسهیل تجاری، گروه حقوق اقتصادی و بازرگانی.
- سازمان توسعه تجارت ایران (۱۳۹۹)، سند نقشه راه توسعه صادرات کشور ۱۴۰۴-۱۳۹۹، موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی.
- رجبی نژاد، مهسا (۱۴۰۰)، شرکت‌های مدیریت صادرات در ایران و جهان، معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران.

- اداره کل امور اقتصادی ودارایی استان زنجان (۱۴۰۱)، بررسی چالش های صادرات استان زنجان، تهیه و تنظیم: حمیدی، غفور، لایقی، الهه، بابایی، نرگس.
- معاونت پژوهشی سندیکای صنعت برق ایران (۱۳۹۸)، نقشه راه و برنامه راهبردی توسعه صادرات تجهیزات و خدمات مهندسی در صنعت برق و انرژی، همکاران پژوهشی: مهناز علی آبادی (کارشناس مسئول)، زهرا ولی پور، محمد ظفرمرادیان- حامی: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران.

- Export Potential Map (۲۰۲۵). Spot export opportunities for trade development: https://exportpotential.intracen.org/en/
- Title - Trade Map (۲۰۲۵).Trade statistics for international business development Monthly, quarterly and yearly trade data. Import & export values, volumes, growth rates, market shares, etc. https://www.trademap.org/Index.aspx.
- Market Access Map (۲۰۲۵). Improving transparency in international trade and market access: https://www.macmap.org.
- Sadeghi۱. P, Hosseini. S. S., and Moghaddasi. R. (۲۰۱۹) Analysis of Iran's Export Market Potential Using Gravity Model: Evidence from Date Market. J. Agr. Sci. Tech. (۲۰۱۹) Vol. ۲۱(٤): ۷۷۳-۷۸۳.
- World Trade Board (۲۰۲۰), Financial Inclusion in Trade Roadmap Enabling fair and equitable access to trade finance ٥ key components to drive meaningful impact.
- Hausmann, Ricardo; Goldstein, Patricio; Grisanti, Ana; O'Brien, Tim; Tapia, Jorge; Santos and Miguel Angel (۲۰۲۰), A Roadmap for Investment Promotion and Export Diversification: The Case of Jordan, A Roadmap for Investment Promotion and Export Diversification: The Case of Jordan, CID Faculty Working Paper No. ۳۷٤.

پیوست

دسته محصولات صادراتی ذیل کدهای دو رقمی

روی (۷۹)	ترانسفورماتورها و کابل (۸۵)	فولاد (۷۲)	مس (۷۴)
روی به صورت کارنشده غیر ممزوج که از لحاظ وزن ۹۹/۹۹٪ یا بیشتر روی داشته باشد	اجزاء قطعات ترانسفورماتورها، ا لقاءکننده ها و مبدلهای ا ستاتیک برقی	پروفیل بامقطع Lا زآهن یافولادغیر ممزوج فقط، گرم نوردشده گرم کشیده شده یاگرم اکسترودشده بابلندی کمتر از۸۰میلیمتر.	طناب، کابل نوارگیس باف و همانند، از مس که برای مصرف برق عایق نشده باشند.
روی غیرممزوج محتوی ۹۹/۹۵تا۹۹/۹۹٪ وزنی به صورت کارنشده	بوشینگ خازنی مخصوص ترانس با ظرفیت	پروفیل بامقطع Uا زآهن یافولادغیر ممزوج فقط، گرم نوردشده گرم کشیده شده یاگرم اکسترودشده بابلندی ۸۰ میلیمتریابیشتر.	مس تصفیه شده، که در جای دیگرگفته نشده، بصورت کارنشده.
پودر وفلس روی	ترا نسفور ماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت حداکثر۶۵۰ کیلوولت آمپر	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج، که در جای دیگر ذکرنشده.	مفتول از مس تصفیه شده، که بزرگترین بعدسطح مقطع عرضی آن بیش از۶میلیمترباشد.
الیاژهای روی	ترا نسفورماتورها به قدرت بیشترا ز ۵۰۰KVA	قرا ضه و ضایعات آهن غیر مذکور در جای دیگر	سایراشیاء سرمیز، اشیاء آشپزخانه، اشیاء خانه داری و اجزاء و قطعات آن ازمس
گرد روی	ترا نسفورماتورهای دی ا لکتریک مایع به قدرت بیشتر از۶۵۰ کیلو ولت آمپر و حداکثر ۱۰۰۰۰ کیلو ولت آمپر	میله های گرم از ا هن یافولاد غیر ممزوج بامقطع عرض دایره به قطرکمتر از۱۴میلیمتربصورت طومارغیر مذکور در جای دیگر	مس تصفیه شده غیر مذکور
	ترا نسفورماتورهای دی الکتریک مایع به قدرت بیشتراز ۱۰۰۰۰ کیلوولت آمپر	میله های گرم نورد شده ازآهن یافولاد غیر ممزوج به صورت کلاف با قطرکمتر از۹میلیمتر (مفتول فولادی ۵/۵میلمتر پرکربن)	شمش کوچک ازمس تصفیه شده.
	دژنکتور برای ولتاژ کمتر از ۷۲.۵ کیلوولت و بیشتر از ۱۰۰۰ولت		
	دژنکتور برای ولتاژ۷۲.۵ کیلو ولت و بالاتر		
	سایر مقره های عایق برق ا ز هر ماده بجز شیشه، سرا میک و پلاستیک		
	سایر هادی های برقی بجز آن هایی که مجهز به اتصال دهنده ها هستند		
	قطعات اتصال عایق، برای دستگاه های برقی، لوله ها و قطعات اتصال ان برای سیم کشی، غیر مذکور در جای دیگر		

	کابل زمینی اعم از روغنی یاخشک بالاتر از یک کیلوولت لغایت ۱۳۲کیلوولت		
	مقره های عایق برق از سرامیک از ۲۰۰ آمپر تا کمتر از ۳۶ کیلوولت		
	کلیدهای جدا کننده مدا را زمنبع تغذیه و سوئیچهای قطع و وصل برای ولتاژ۷۲.۵ کیلوولت و بالاتر		
پلیمرهای، پلی کلرور وینیل و پلی اتیلن (۳۹)	**گرانول، صابون، قرص ماشین، ژل (۳۴)**	**کنسانتره سرب و روی (۲۶)**	**لبنیات (ماست، دوغ و شیر و خامه) (۰۴)**
پلی کلرور وینیل مخلوط نرم شده، به اشکال ابتدائی (Plasticised)	الکیل بنزن سولفونه	کنسانتره روی سولفیدی	تخم خوراکی
پلیمرهای پروپیلن BOPP چاپ شده Bi oriented poly prolylene	پودر، مایع، گرانول برای شستشو و پاکیزگی اعم از دستی و ماشینی با بسته بندی ۵ کیلوگرم	کنسانتره سرب اکسیدی	خامه شیر
سایرکیسه ، کیسه کوچک ا زپلی اتیلن بجزکیسه خون، کیسه ا سپتیک ۵ لایه مقاوم در مقابل نفوذ هوا و اکسیژن	درجنت قالبی، پودر، مایع، گرانول، قرص، ژل، کنسانتره و سایر فرآورده های همانند با بسته بندی حداکثر۵ کیلوگرم و مناسب برای شست و شوی دستی عرضه شده (بسته بندی شده) برای خرده فروشی	سنگ آهن هماتیت دانه بندی با خلوص آهن بیشتر /کمتر از ۴۰٪ به هم فشرده نشده	پنیر تازه (نگرفته یا نبسته Uncured) یا(Unripened، همچنین پنیر حاصل از آب پنیر ((Whey cheese، و کشک
کامپاندپلی اتیلن غیرپودری با وزن مخصوص ۹۴٪ یا بیشتر ویژه روکش سیم و کابل	سایر صابونهابه اشکال غیر مذکور در جای دیگر	سنگ روی	دوغ، شیر و خامه بسته بندی شده کفیر و سایر شیرها و خامه ها ی تخمیرشده... به استثنای فرآورده های مخصوص تغذیه کودکان شیرخوار
فیلم شبرینک ازپلیمرهای کلروروینیل حاوی حداقل ۶٪ پلاستی سایزر	سایر پودر، مایع، گرانول، قرص، ژل، کنسانتره و سایر فرآورده های همانند با بسته بندی۵ کیلوگرم و کمتر مناسب استفاده در ماشین های شست و شو	اکسید روی بجز گرید دا رویی	سایر پنیر ها که در جای دیگری مذکور یا مشمول نباشد
متالایز چاپ نشده ازپلیمرهای پروپیلن	سایر فرآورده ها برای شست و شو (از جمله فرآورده های کمکی برای شست و شو با بسته	کربنات های پتاسیم	شیر و خامه با مواد چرب بیش از۱٪و حدا کثر۶٪ تغلیظ نشده یا شیرین نشده

	بندی ۵ کیلوگرم و کمتر مناسب استفاده در ماشین های شست وشو		
صفحه، ورق یاتیغه چندلایه ا ز مواد پلاستیکی چاپ نشده	سدیم لوریل اترسولفات		ماست
آخال، دم قیچی و خرده ریز ا ز پلیمرهای اتیلن	صابون مایع		کره بسته بند ی شده به صورت بسته های بیش از ۵۰۰ گرم
پلی اتیلن گرید تزریقی با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	صابون و محصولات وفرآورده های آلی تانسیواکتیف به شکل شمش، میله،چونه، تکه یابه اشکال قالبی وکاغذ برای مصارف پاکیزگی وطبی غیر از ردیفهای۱۰ ۳۴۰۱۱۱ لغایت ۳۴۰۱۱۱۵۰		شیر خشک صنعتی
پلی اتیلن گرید فیلم با وزن مخصوص (چگالی) ۹۴٪ یا بیشتر	قرص ماشین ظرفشویی عرضه شده (بسته بندی شده) برای خرده فروشی		
سربطری, سرپوش, کلاهک و سایر درپوش ها ,از مواد پلاستیکی			
کارتن، کاغذ و مقوا (۴۸)	**سرب (تصفیه شده یا تصفیه نشده و کار نشده) (۷۸)**	**تیزابی بی دانه، خرما و سیب (۰۸)**	**شیرینی، شربت و آدامس (۱۷)**
تست لاین تولید شده ا زحدا قل ۲۰٪ خمیربکر (VIRGINPULPبه وزن هرمتر مربع حداکثر ۱۵۰ گرم	سایر سرب های تصفیه نشده، به صورت کارنشده، غیر مذکور در جای دیگر	آفتابی بی دانه (انگور خشک کرده)	"آدامس (Chewinggum) حتی پوشیده شده از قند و شکر
تست لاین تولیدشده ا زحدا قل ۲۰٪ خمیر بکر (virgin pulp)به وزن هرمترمربع بیش از۱۵۰ گرم	سرب تصفیه شده بصورت کارنشده	تیزابی بی دانه (انگور خشک کرده)	سایر ملاسکها بجز ملاس ها حاصل از استخراج یا تصفیه نیشکر
سایر کاغذ اندوده برای نوشتن با بیش از۱۰٪ وزن کل الیاف آن ا زا لیاف حاصل ا زیک فرآیند مکانیکی	سایر مصنوعات ا زسرب غیر مذکور در جای دیگر	خرما استعمران تازه یا خشک کرده	سایر شیرینی ها بدون کاکائو
سایر کاغذها ومقواها چند لا	صفحه، ورق، نوا ر و ورقه نازک ا زسرب، به ضخامت ۲/۰ میلمتر غیر از ردیف ۷۸۴۱۱۰۰	سایر خرماهای غیر مذکور در جای دیگر تازه یا خشک کرده	شربت گلوکز و دکستروز منوهیدرات غیر تزریقی

کارتن، قوطی، جعبه ا زکاغذ یا مقوا ی موج دا ر		سیب، تازه	شکلات, غیره حاوی کاکائو,به صورت بلوک ,(block) تخته, میله یاقلم, پرشده به وزن کمتر از۲کیلوگرم
کاغذ پشت خاکستری (طوسی) چندلا		خرما خاصویی تازه یا خشک کرده	
کاغذ فلوتینگ کاهی تولید شده ا زحدا کثر۵۰٪ خمیر بکر ((pulp virgin		بادام بدون پوست، تازه یا خشک کرده	
مقوا ی تست لاینر به وزن حدا کثر ۱۵۰ g درهر مترمربع تولید شده ازحداکثر ۲۰٪ خمیربکر		کاشمری سبز بی دانه (انگور خشک کرده)	
مقوای پوشانده شده با پلی اتیلن سفید شده به وزن هر مترمربع بیش از ۱۵۰ گرم		مویز (انگور خشک کرده)	
تست لاین تولید شده ا زحدا قل ۲۰٪ خمیربکر (VIRGINPULP)به وزن هرمتر مربع حداکثر ۱۵۰ گرم		هندوا نه، تازه	
رومیزی و دستمال سفره ا ز کاغذ		پسته ها با پوست تازه یا خشک درون غلاف سخت	
"کاغذ تیشو کاریر (CarrierTissue) برای مصرف در واحدهای تولیدی "			
کاغذ فلوتینگ کاهی تولید شده ا زحدا کثر۵۰٪ خمیر بکر(pulp virgin)			